

St.meld. nr. 28

(2002–2003)

Om samarbeidet i Organisasjonen for
sikkerhet og samarbeid i Europa
(OSSE) i 2002

Innhold

1	Det politiske samarbeidet. OSSE ved et veiskille	5	3.2	Implementeringsmøtet for den menneskelige dimensjon 2002	21
1.1	Utfordringer og behov for reformer	5	3.3	Behov for nye arbeidsmetoder	21
1.2	Hvordan styre OSSE?	6			
1.3	Nøkkelen ligger hos Russland, EU og USA	9	4	Den økonomiske dimensjonen	22
1.4	Sendelagene styrker OSSE	10	5	Den politisk-militære dimensjonen	23
1.5	Utenriksministermøtet i Porto – benyttes sjansen?	11	5.1	Forumet for sikkerhetssamarbeid (FSC)	23
1.6	OSSEs vekstområde	12	5.2	CFE-avtalen	23
2	Feltoperasjoner	14	5.3	Wien-dokumentet av 1999	23
2.1	Sentral-Asia	14	5.4	Avtalen om åpne luftrom	24
2.2	Balkan	15	5.5	Regional rustningskontroll – Daytonavtalens Anneks 1-B artikkel II og IV	24
2.2.1	Den føderale republikken Jugoslavia	15	6	Administrative saker i OSSE	25
2.2.2	Makedonia	15	6.1	Budsjettarbeidet	25
2.2.3	Bosnia-Hercegovina	16	6.2	OSSEs rettslige status	25
2.2.4	Albania	16			
2.2.5	Kroatia	16	Vedlegg		
2.3	Kaukasus	16	1	Erklæring fra ministermøtet i Porto ..	26
2.4	Hviterussland, Ukraina og Moldova ..	17	2	OSSEs pakt for forebygging og bekjempelse av terrorisme	29
2.4.1	Hviterussland	17	3	Erklæring om menneskehandel	31
2.4.2	Ukraina	18	4	Erklæringer fra ministerrådet	34
2.4.3	Moldova	18	5	Beslutninger vedtatt på ministerrådsmøtet i Porto	41
2.5	Middelhavslandene og andre partnerland	18	6	Rapporter fremlagt på ministerrådsmøtet i Porto	49
3	Den menneskelige dimensjonen ...	20			
3.1	Prioriterte arbeidsområder i 2002	20			
3.1.1	Handel med mennesker	20			
3.1.2	Valgobservasjon og valgstandarder ...	21			

St.meld. nr. 28

(2002–2003)

Om samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2002

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 25. april 2003,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Det politiske samarbeidet. OSSE ved et veiskille.

1.1 utfordringer og behov for reformer

2002 har stilt OSSE overfor en rekke nye utfordringer. Det sikkerhetspolitiske bildet i Europa er i endring, med en dynamisk utvikling i forholdet mellom de ulike europeiske og transatlantiske organisasjoner. OSSE vil i overskuelig fremtid være én av flere viktige aktører i denne euroasiatisk-atlantiske sikkerhetsorden. Utviklingen har imidlertid satt et kritisk søkelys på OSSEs rolle i den endrede situasjonen. Dette fordrer at OSSE søker sin identitet og definerer sin plass. Det er derfor viktig at organisasjonen får en klart utformet politisk retningsangivelse for sitt arbeid fremover, en visjon for sin rolle og sine oppgaver.

De siste årene har man sett at NATO og EU griper inn i det som har vært OSSEs tradisjonelle arbeidsområder, konflikthåndtering og gjenoppbygging av samfunn etter konflikter. Likedan vil OSSEs arbeid for å forebygge konflikter og bidra til å skape demokratiske samfunn fortsatt ha betydning som et element i det internasjonale samfunnets bestrebelser på å oppnå varig fred og sik-

kerhet i hele det europeiske området. Utviklingen i NATO og til dels i EU har imidlertid ført til atskillig uvisshet, noe som har preget OSSEs arbeid de siste par år. NATOs utvidelse østover og det nye NATO-Russland-rådet har hos enkelte reist spørsmål om OSSEs eksistensberettigelse. Ikke minst kan drøftelsene om EUs rolle i krisehåndtering og klargjøring og operasjonalisering av en egen europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet gjøre det påkrevd å definere grensene mellom EU og OSSE.

OSSE har en rekke komparative fortrinn som gjør organisasjonen til et unikt virkemiddel i arbeidet for stabilitet, demokrati og menneskerettigheter. Organisasjonen er den eneste som samler land fra Nord-Amerika til den nord-koreanske grense, 55 i alt, under samme tak, og den eneste sikkerhetsorganisasjon der både Russland og de øvrige tidligere sovjetrepublikker er fulle medlemmer. Det brede medlemskapet gir muligheter for dialog og samarbeid mellom den vestlige verden og muslimske land. Alle deltakerland er ikke like inkludert i de ulike konsultasjonsprosessene. Det er heller ikke praktisk mulig. Hovedspørsmålet er imidlertid hvor godt OSSEs muligheter utnyttes

og på hvilke områder man velger å investere OSSEs energi og potensial.

Arbeidet med rustningskontroll og nedrustning får ikke lenger den samme oppmerksomhet som OSSEs øvrige arbeid. Ikke desto mindre utgjør dette en omfattende og løpende virksomhet i OSSE. Store ressurser brukes årlig på dette viktige arbeidet. Konvensjonell nedrustning og rustningskontroll i Europa har fortsatt sitt hovedforankringspunkt i OSSE, bl.a. gjennom den banebrytende og omfattende CFE-avtalen, som også Norge har nytt godt av i form av russisk nedrustning på Kola-halvøya.

Gjennom sine institusjoner, ODIHR (Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter) i Warszawa, HCNM (Høykommissæren for nasjonale minoriteter) i Haag og RFM (Representanten for frie media) i Wien, som alle er feltorientert i sitt arbeid, har OSSE ressurser som ingen annen organisasjon rår over. Feltvirksomheten er organisasjonens øyne og ører hva gjelder tidlig varslings av konflikter og dens hender i arbeidet med konfliktforebygging, krisehåndtering og gjenoppbygging. Det springende punkt er spørsmålet om hvor godt institusjonene utnyttes, hvordan samarbeidet med sendelagene fungerer, samt hvor effektiv koordineringen mellom sekretariatet og formannskapet er.

Man må også se på hvordan OSSE-rådet fungerer. Mange av organisasjonens østlige medlemmer har sett seg lei på vestlige lands hyppige bruk av pekefinger med hensyn til brudd på menneskerettigheter og manglende demokratisering. OSSEs grunnleggende vektlegging av menneskerettigheter og demokratiske prinsipper ligger fast. Det er likevel ikke gitt at gapestokkmetoden er det mest hensiktsmessige virkemiddel i arbeidet for demokratibygging og respekt for menneskerettigheter. Selv om mange tidligere sovjetrepublikker har en lang vei å gå før de når samme nivå som de vestlige land hva gjelder grunnleggende friheter og demokratiske institusjoner, er det viktig å unngå geografisk selektivitet. Demokratibygging er en lang og tung prosess. Har OSSE tatt inn over seg at det i en verden i endring er nødvendig å justere arbeidsform og metoder i arbeidet for å stake ut den rette kursen? Utfordringene er mange.

Skal OSSE bli tilført nye impulser, ny kraft og få en godt tilpasset verktøykasse, må reformprosessen ta seg opp. OSSE må først bringe sitt hus bedre i orden før organisasjonen kan forvente å gjøre seg mer gjeldende overfor andre internasjonale organisasjoner som er i kraftig driv fremover. Det er vanskelig å ta de store skritt fordi en del land enten synes å ha satt bremsene på av frykt for

at reformene vil få for store budsjettmessige konsekvenser eller motsetter seg reform fordi de mener OSSE tjener deres interesser best slik organisasjonen opererer i dag. Man må derfor søke små og skrittvis endringer og håpe at hvert skritt blir betydelig nok til at de mest berørte land ser seg tjent med å fortsette prosessen.

Fra norsk side vil det være viktig å bidra til at arbeidet fokuserer på OSSEs komparative fortrinn og hvordan de kan målrettes slik at organisasjonen kan settes enda bedre i stand til å gjøre en innsats. Spørsmålet blir hva OSSE kan gjøre bedre enn andre organisasjoner. Skal man vurdere de ulike utfordrings skiftende karakter, vil det også være påkrevd med jevnlige oppdateringer av OSSEs strategi. I en globalisert verden vil «gamle» trusler raskt fremstå som «nye». Mangefasetterte utfordringer, knyttet til f.eks. terrorisme, krever økt innsikt i de forhold som ligger til grunn for angrepsmetodene som utvikles.

Norge regnes fortsatt blant de aktive og toneangivende land i OSSE, og man bør fortsatt tilstrebe en aktiv profil. Sammen med andre likesinnede land utenfor EU har Norge en viktig rolle i å la vår røst høres. I mange saker der de store aktørene står på ulike standpunkter, kan Norge bidra til å finne kompromissløsninger. Dessuten er OSSE fortsatt et viktig forum for å bringe oss i daglig dialog med store og mindre land om en lang rekke aktuelle utenrikspolitiske spørsmål. Slike spørsmål figurerer alle på en eller annen måte på OSSEs dagsorden til enhver tid. Norge bør fortsatt utnytte sin deltakelse i OSSE maksimalt og bidra til at den tilpasningsprosess OSSE nå står overfor, får et resultat som setter organisasjonen i stand til å løse nye oppgaver med ny styrke.

1.2 Hvordan styre OSSE?

OSSE ledes av ett av deltakerlandene for ett år av gangen. I 2002 var det Portugal som hadde formannskapet. Et relativt lite sekretariat, ledet av en generalsekretær med begrensede politiske fullmakter, skal støtte formannskapet i dets arbeid. Denne konstruksjonen og rollefordelingen mellom formannskapet på den ene siden og generalsekretæren og sekretariatet tilstrekkelig på den andre er såpass uklar at organisasjonen til tider mangler styring innad og en klar profil utad.

Det er åtte år siden OSSE gikk over fra å være en konferanse (KSSE) til å bli en organisasjon. Noe av konferansepreget henger igjen, og organisasjonen har ennå ikke rettslig status som mellomstatlig organisasjon (jfr. kap. 6.2). Den grunnleg-

gende politiske uenigheten om hvorvidt OSSE skal få formell status som internasjonal organisasjon har imidlertid ringvirkninger på mye av OSSEs arbeid. Norge, EU-landene, Russland og en rekke andre deltakerland går inn for å bringe OSSE på rettslig linje med f.eks. FN og NATO, mens USA går mot. En slik status ville ha styrket organisasjonens evne til å ivareta sine oppgaver og lettet arbeidet med å definere OSSEs fremtidige rolle.

Hittil har vi fra norsk side sett fordeler ved at OSSE beholder sin særegne ledelsesstruktur med et formannskapsland i den politiske lederrollen og et mer administrativt sekretariat. Denne ledelsesformen har resultert i en ubyråkratisk arbeidsform som har gitt fleksibilitet og dermed gjort det mulig å reagere raskt og effektivt. Mens denne strukturen har vært nyttig i de kriser OSSE har arbeidet med på Balkan, kan mye tyde på at OSSE fremover må arbeide langt mer langsiktig. Ledelsesstrukturen kan derfor komme til kort når det gjelder å markere og profilere OSSE. En struktur basert på årlige og ikke alltid like sterke formannskap som hvert har sine spesielle prioriteringer og sitt eget særegne nasjonale apparat å trekke på, medfører ofte at det daglige arbeidet går sin gang uten de ønskede gevinster. En formann som også har en rekke øvrige saker på sin dagsorden, kan svekke formannskapet ytterligere. Dette kan føre til at den langsiktige og strategiske tenkning for organisasjonens arbeid blir skadelidende. Den institusjonelle hukommelse blir begrenset, og dokumentasjonen dårlig. Når man i tillegg har en generalsekretær med begrenset mandat, får ikke OSSE den nødvendige støhet, kontinuitet og synlighet til å gjøre seg tilstrekkelig relevant i det nye politiske landskapet, sine mange fordeler til tross.

Måten OSSE ledes på er spesiell. Den har sine fordeler, men også klare ulemper. Arbeidet i OSSE er nå svært avhengig av at formannskapslandet er rede til å legge tid og ressurser i arbeidet og at slike ressurser er tilgjengelige. For små land kan det derfor bli en uoverstigelig oppgave å påta seg et formannskap. Dermed kan viktige impulser gå tapt. Formannskapsland som råder over større ressurser kan igjen komme til å dominere OSSEs dagsorden med sine prioriteringer, og når formannskapene skifter hvert år kan arbeidet lett fragmenteres. Dette har man vært klar over, og under det portugisiske formannskap i 2002 lyktes det å fremforhandle visse retningslinjer med sikte på å strømlinjeforme formannskapets rolle. Disse retningslinjene var klargjørende fordi de nedfelte på papiret gjeldende praksis og tok utgangspunkt i erfaringer man hadde gjort. Likevel er retningslinjene dels svært generelle, og dels unnlot man å ta

tak i viktige forhold som f.eks. formannskapets relasjoner med OSSEs generalsekretær og sekretariatet. Retningslinjene holder således fremdeles døren vidt åpen for ethvert formannskap til å innrette seg i henhold til egne interesser og målsettinger. Man fikk imidlertid nedfelt behovet for økt åpenhet og dialog fordi formannskapet pålegges å konsultere med deltakende land både formelt og uformelt. Videre skal formannskapet benytte seg fullt ut av arbeidsgrupper der alle land er velkomne til å delta. Det gjenstår å se hvordan dette blir fulgt opp. Kravet om mer åpenhet i konsultasjonene er imidlertid et viktig skritt som det er opp til det nederlandske formannskap å sette ut i livet i 2003.

Etter norsk initiativ vedtok man på OSSEs siste toppmøte i Istanbul i november 1999 å opprette en forberedende komité der alle deltakerland møtes hver uke og drøfter spørsmål som står på organisasjonens dagsorden. Hittil kan denne komiteen neppe sies å ha fungert helt etter hensikten. I de nevnte retningslinjer for formannskapet heter det nå at denne forberedende komité skal benyttes til fokuserte, uformelle politiske konsultasjoner om saker av dagsaktuell interesse for deltakerlandene, inkludert løpende redegjørelser fra formannskapet om dets virksomhet. Det gjenstår å se om det lar seg gjøre å få komiteen til å bli det politiske forum man fra norsk side tok sikte på, og som nå er nedfelt i formannskapets retningslinjer. Flere land er lite innstilt på en åpen debatt om politisk sensitive spørsmål. For OSSE som organisasjon vil det imidlertid være en klar styrke å få bygget opp et slikt politisk diskusjonsforum. Norge vil derfor arbeide videre for å realisere intensjonene med den forberedende komité.

Sårbarheten i systemet med en formannskapsledet organisasjon manifesterer seg på ulike måter under svake formannskap. Dersom oppgavene skal gjennomføres på en tilfredsstillende måte, må formannskapet, og ikke bare landets formann i OSSE-rådet, stille ressurser til rådighet. Et svakt formannskap vil ellers lett kunne kjøres ut på siden i viktige politiske tautrekkinger. Det erfarte man da også mot slutten av ministermøtet i Porto, der spørsmålet om Russlands oppfyllelse av Istanbul-forpliktelsene fra 1999 sto sentralt. Da spilte USA, Russland og et par større EU-land hovedrollene i forhandlingene. Moldova og Georgia, som begge var direkte berørt, og formannskapet ble derimot tilskuere. Den frustrasjon dette skapte ble imidlertid klart tilkjennegitt av det påtroppende nederlandske formannskap som uttalte at det ikke er akseptabelt at enkelte land presser frem konsensusvedtak på sine premisser og at det må utvises

vilje og evne til samarbeid om å nå konsensus. Om dette lykkes, er helt opp til det til enhver tid sittende formannskap.

De nye retningslinjene for OSSE-formannskapet har kun en kort referanse til sekretariatet og generalsekretæren. Det heter ganske kort at generalsekretæren, der det er på sin plass, skal kunne representere OSSE på vegne av formannskapet i internasjonale fora og sammenhenger. Videre står det at han sammen med troikaen (forrige, nåværende og neste formannskap) skal støtte opp om formannskapet. Formannskapet skal kunne trekke på sekretariatets ekspertise, råd og annen materiell og teknisk støtte, men skal til gjengjeld holde sekretariatet tilstrekkelig informert til at den institusjonelle hukommelse ivaretas og at kontinuiteten i arbeidet med OSSE-saker videreføres fra ett formannskap til et annet. Dette kan neppe sies å være et adekvat grunnlag for styrking av sekretariatets og generalsekretærens rolle som vi fra norsk side arbeider for, men lenger var det ikke mulig å komme i 2002. Hva angår generalsekretærens rolle, kan man nesten si at dette innebar en innskrenkning i mandatet som ligger til grunn for hans arbeid og som ble vedtatt på ministermøtet i Stockholm i 1992. I henhold til dette mandatet skal generalsekretæren være formannskapets representant.

Skal OSSE fungere bra som en formannsstyrt organisasjon, er det ikke bare påkrevd at relasjonene mellom formannskapet og generalsekretæren er klart definert. Dessuten må generalsekretærens og sekretariatets rolle styrkes. Dette er viktig, og Norge har tatt klart til orde for at de nye oppgaver OSSE påtar seg i den nye sikkerhetspolitiske struktur som OSSE må definere sin plass i, krever et permanent apparat som kan bidra til langsiktig tenkning og gi de nødvendige innspill til formannskapet og medlemslandene. Det er derfor viktig å se nærmere på mulighetene for å få utarbeidet et nytt mandat for generalsekretæren som avklarer og styrker hans rolle, uten at dette går på bekostning av formannskapet. OSSE trenger en mer tydelig generalsekretær såvel innad i organisasjonen som utad, og som kan ivareta det behov for kontinuitet som formannskapet mangler. Deltakerlandene vil dessuten fremover måtte trekke langt mer på sekretariatet.

Et styrket sekretariat er også viktig for å planlegge og ivareta den overordnede styring av feltaktivitetene i langt høyere grad enn i dag. Det dreier seg om store menneskelige og finansielle ressurser, og erfaring har vist at sekretariatet med dagens oppsett ikke har kapasitet til å ivareta denne styringsfunksjonen i tilstrekkelig grad. De noe

uklare linjer mellom formannskap og generalsekretær bidrar også til dette, med dertil følgende svekkelse av kontakten til – og koordineringen av arbeidet i – de ulike sendelag. Det er viktig å unngå at OSSE oppfattes som mer enn én organisasjon. Sterke sendelagsledere og ledere av OSSEs institusjoner, samt en generalsekretær med mandat begrenset til administrative oppgaver, kan lett føre til at arbeidet enten spriker eller at ressurser ødes på dobbeltarbeid. Dialog og koordinering er nødvendig. Det kan ikke bare ivaretas av et stadig skiftende formannskap.

OSSEs ledelsesstruktur står i klar kontrast til den i FN, NATO og EU, som alle representeres av høyt profilerte personligheter. Med en generalsekretær som er administrativ leder og en formann som befinner seg langt fra organisasjonens hovedkvarter og bare bruker deler av sin tid på OSSE-arbeidet, får store land langt mer armslag til å påvirke organisasjonens profil og dagsorden. Stadig oftere fremholder mindre deltakerland med begrensede ressurser at de opplever det som vanskelig å hevde sine synspunkter og bli lyttet til. Ministermøtet i Porto ble et eksempel på dette.

Reform av organisasjonen skulle kunne løse mange problemer og gi organisasjonen ny kraft. Dette har stått på OSSEs dagsorden i flere år, men arbeidet har aldri tatt av og er nå i ferd med å stanse helt opp. Et hovedproblem er at flere av de store aktørene har ulike oppfatninger av hva som bør være OSSEs rolle. De vestlige land har også fokus på NATOs og EUs utvikling. OSSE dukker sjelden opp i de store overskrifter, men gjør en svært nyttig innsats mer i det stille. Fra enkelte større lands side er det muligens også en bevisst politikk å beholde en relativt fragmentert struktur i OSSE for derved å kunne benytte organisasjonen til egne formål og prioriteringer. Det gjelder også sterke formannskap. For landene på Balkan er OSSE i stadig større grad et redskap som, dersom de samarbeider, vil bringe dem hurtigere inn i EU og NATO. De sentralasiatiske land søkte til OSSE i håp om å få støtte til prosjekter innen den økonomiske og miljømessige dimensjonen og tok den menneskelige dimensjonen med på kjøpet. Sentralasiatene opplever nå at de i for liten grad inkluderes i de uformelle konsultasjoner, og de møter kritikk i OSSE-rådet for manglende oppfyllelse av organisasjonens forpliktelser og liten forståelse for den situasjon de befinner seg i. Enkelte av dem spør seg selv om OSSE er en organisasjon de kan føle eierskap til.

1.3 Nøkkelen ligger hos Russland, EU og USA

Russlands forhold til OSSE har vært preget av frustrasjon og usikkerhet på grunn av det russiske myndigheter oppfatter som utilstrekkelig innflytelse og gjennomslag for sine interesser. Dette har endret seg, især etter 11. september 2001. Det bedre samarbeidsklimaet generelt mellom USA og Russland har også gitt seg positive utslag i OSSE-sammenheng. Russland støtter organisasjonen og tillegger den vekt. Organisasjonen må også ivareta russiske interesser. Sendelagene i Baltikum ble av russerne sett på som nyttige siden de bidro til å lette situasjonen for de russiske minoritetene. Nedleggelsen av dem bidro sterkt til russisk misnøye. Russland peker stadig oftere på at det må bli mer balanse i samarbeidet øst og vest for Wien. Kritikk av enkeltsaker i tidligere sovjetrepublikker fordrer at man samtidig drøfter hvordan organisasjonen skal hjelpe disse landene i omstillingsfasen. Kritikken av de tidligere sovjetrepublikkene i OSSEs faste råd er for ensidig, mener Russland. Russerne har gjort seg til talsmenn for en omlegging av sendelagene og støtter reform og strømlinjeforming av OSSE. Russland har klare interesser i et styrket OSSE både hva gjelder ledelse, sekretariat og sendelag, samt en omlegging av debattene i Rådet. De gamle russiske tankene om OSSE som et alleuropeisk sikkerhetspolitisk konsultasjonsforum som hierarkisk skulle rage over NATO og EU, er i dag forlatt.

Fra norsk side anser vi det som viktig å søke å beholde Russland som en aktiv deltaker i OSSE. OSSE trenger Russland, og Russland må føle at landet har nytte av OSSE. Uten aktiv russisk deltakelse vil ikke OSSE fungere godt. Russlands vitale sikkerhetsinteresser må derfor søkes ivaretatt, samtidig som man må formidle nødvendigheten av dialog og samspill.

Det er mer uklart hvilken rolle USA ønsker at OSSE skal spille. Mye vil avhenge av USAs forhold til Europa generelt og landets bruk av multilaterale organisasjoner. Idet dette skrives er forholdet mellom USA og Europa inne i en spesielt vanskelig fase. Der OSSE kan være til nytte for å drive frem spesielle amerikanske initiativ, vil man nok gjøre seg nytte av organisasjonen. Ikke minst under Bush-administrasjonen er det lagt stor vekt på den menneskelige dimensjon som plattform for kritikk av SUS-landene på MR-området. Spørsmålet er hvor formålstjenlig denne politikken vil være i det lange løp for organisasjonen. USA ønsker i utgangspunktet å beholde OSSE uten vesentlige re-

former. Her står Russland og USA på hver sin ytterkant. Det gjør arbeidet i OSSE ekstra utfordrende.

EU som sådan, selv om det finnes variasjoner mellom de enkelte medlemsland, er mest opptatt av å utvikle sin egen forsvars- og sikkerhetspolitiske dimensjon og av at OSSE ikke kommer i veien for dette arbeidet. Riktignok besøkte EUs Høyrepresentant og Generalsekretær Javier Solana OSSE-rådet og redegjorde i positive vendinger for hvordan OSSE og EU kan spille på lag. Han fastslo at samarbeidet om konfliktforebygging og krisehåndtering måtte styrkes. Koordinering, komplementaritet og samlet opptreden ville være nøkkelord. Men samtidig som han understreket at OSSEs ekspertise ville være helt vesentlig i anstrengelsene for å hjelpe Vest-Balkan-landene til å bli en stabil region i et forent Europa, ville nå EU selv i større grad bistå for å nå felles mål. Med utvidelsen østover forbereder EU seg aktivt på en endring av sitt geografiske arbeids- og grenseområde. OSSEs innsats overfor EUs kommende naboland anses derfor som verdifull. Samtidig vil EU engasjere seg langt tyngre både i Kaukasus og i Sentral-Asia. I dette arbeidet ønsker man i sterkere grad å benytte seg av OSSEs tilstedeværelse. Det styrkede samarbeidet mellom de to organisasjonene vil tilføre dem begge en tilleggsverdi i deres respektive arbeid. Det er etter norsk syn viktig å sette OSSE på kartet i ulike EU-organ og i NATO. Medlemslandene i OSSE klarte i 2002 dessverre ikke å enes om å opprette et liaisonkontor i Brussel. Da blir det vanskelig å kritisere NATO og EU for å begrense OSSEs arbeid til de områder der disse organisasjonene selv ikke har interesser.

Majoriteten av OSSEs medlemsland vil snart være medlemmer av EU og/eller NATO. Både EU og NATO beveger seg inn på felt som tidligere har vært forbeholdt OSSE. Tiden er derfor kommet til å trekke konsekvensene av at OSSE har endret seg. Organisasjonen må fornye seg og gjøre bedre bruk av sine komparative fortrinn. OSSEs styrke står og faller med organisasjonens relevans i den nye sikkerhetsarkitektur.

Viktig blir det også å styrke kontakten med EU og NATO slik at samspillet mellom organisasjonene blir best mulig, og at OSSE fremstår som én blant flere organisasjoner i en mer likeverdig konstellasjon. Samarbeidet fungerer godt i felten. Det skorter imidlertid på kontakten mellom organisasjonenes hovedkvarter. En liaison-ordning for OSSE i Brussel er en god begynnelse som vi fra norsk side fortsatt må arbeide for. I tillegg kan både formannskap og berørte deltakerland bidra til å gjøre OSSE mer nærværende i NATO og EU.

Dette kan gjøres (1) ved å legge mer opp til informasjon om pågående arbeid der organisasjonene har felles interesser og (2) ved å drøfte spørsmål som berører både OSSE og henholdsvis NATO og EU. For tiden er det særlig på Balkan at sammenfallende interesser vedrørende innføring av demokratiske standarder og gjenoppbygging foreligger. Etter utvidelsen ønsker EU et engasjement som omfatter både Kaukasus og Sentral-Asia, og med NATOs PfP-samarbeid (PfP – partnerskap for fred) er mer samordning absolutt på sin plass. EU ønsker å bruke en større andel av sine prosjektmidler gjennom OSSEs sendelag i Sentral-Asia. Fra norsk side legger vi stor vekt på slikt samarbeid for å sikre en effektiv ansvars- og arbeidsfordeling mellom ulike internasjonale aktører og at de samlede ressurser det internasjonale samfunn har til rådighet utnyttes best mulig.

En sikkerhetspolitisk situasjon i endring krever at OSSE finner sin plass. Det er i Norges interesse at medlemslandene finner en utvei og får trukket opp klare retningslinjer for OSSEs arbeid fremover. OSSE har oppgaver som hverken NATO, EU eller Europarådet vil kunne overta. For Norge er det derfor viktig å spille en aktiv rolle for å styrke organisasjonen og bidra til å finslippe OSSEs virkemidler for derved å utnytte de muligheter som finnes for å befeste organisasjonens unike sikkerhetspolitiske rolle. Gjennom OSSE gir Norge et viktig bidrag til å stabilisere tidligere konfliktområder og forebygge nye konflikter. Dette utfyller vår innsats i andre internasjonale organisasjoner. Skall OSSE realisere sin visjon og spille sin rolle, kreves det imidlertid at alle 55 medlemsland samler seg om en gjennomgripende reform av organisasjonen.

1.4 Sendelagene styrker OSSE

Feltapparatet gir OSSE helt spesielle fortrinn. I alt har OSSE 20 sendelag på Balkan, i Kaukasus og i Sentral-Asia, med over 1200 internasjonalt ansatte og 2400 lokalt ansatte. Det knytter seg mange spørsmål til hvordan dette feltnærvær fungerer, spørsmål organisasjonen må se seriøst på. Utfordringene knytter seg bl.a. til sendelagenes samarbeid med OSSEs hovedkvarter i Wien og OSSE-sekretariatets styrings- og koordineringsansvar. Her finnes det et klart forbedringspotensiale. På sikt kan også ambulerende sendelag med tilpassede arbeidsfelt eller sendelag med regionalt ansvarsområde utgjøre supplerende alternativer til eksisterende ordninger.

Reformprosessen må, også når det gjelder sen-

delagene, søkes videreført med nødvendig styrke. Ellers kan OSSE lett miste ytterligere kraft og betydning. Feltaktivitetene er OSSEs kanskje viktigste verktøy. Stadig flere medlemsland, og ikke bare de land som er vertsland for sendelag, har stilt spørsmål om hvordan sendelagene fungerer i forhold til vertslandets myndigheter og om det etter hvert bør vurderes nye sendelagsmodeller. Dette er en diskusjon som vi fra norsk side ønsker velkommen. Fordi Norge og andre likesinnede deltakerland ser på sendelagsstrukturen som ett av OSSEs komparative fortrinn i forhold til andre internasjonale organisasjoner og en hjørnestein i arbeidet, er vi opptatt av å gjøre noe med at enkelte vertsland ikke lenger ønsker å ha sendelag. De ser på sendelagene som stigmatiserende og at de innebærer at landet har store samfunnsproblemer å slite med og at den demokratiske utvikling er for svak. Dette kan i ytterste konsekvens føre til at sendelagskonseptet rakner. Det er en utvikling vi fra norsk side må søke å motvirke.

Debatten om varighet – og hyppighet for endring – av mandat for ulike sendelag har nå skutt fart. Det samme har diskusjonene om avvikling av eksisterende sendelag. Sendelagene i Estland og Latvia ble f.eks. avviklet ved utgangen av 2001. I utgangspunktet ser man på norsk side dette som en naturlig utvikling som OSSE må møte med åpenhet. Det er viktig med en konstruktiv dialog om nærværets form og varighet, der vertslandets ønsker og klagemål må lyttes nøye til. At dialog er nødvendig, ser man av bitter erfaring. Der vertsland har fremholdt at de blir pålagt et mandat og en type feltnærvær de ikke ønsker, kan alternativet bli at man motsetter seg fortsatt nærvær overhodet. Slik gikk det i Tsjetsjenia. Sendelaget i Minsk klarte man til slutt å gjenopprette i ny drakt, og her gjorde det portugisiske formannskap en stor innsats.

Uansett hvor påkrevd det er å beholde feltnærvær for å arbeide for demokratibygging og respekt for menneskerettigheter, er det nødvendig å legge om tonen i diskusjonen med vertsland for å oppnå forståelse for at OSSE er en støttespiller og ikke til stede kun for å kunne kritisere vertslandene med jevne mellomrom i OSSE-rådet. Derfor er det viktig at samarbeidet mellom sendelag og vertslandmyndigheter fungerer godt og at sendelagslederne bidrar til dette. Fra norsk side har vi en positiv holdning til årlig vurdering og oppdatering av sendelagsmandatene fordi man bør ta høyde for utviklingen i felten. Avvikling av sendelag må være det langsiktige mål og et uttrykk for at OSSE har lykket med sitt arbeid når mandatopp-gavene er sluttført. Det er nødvendig å utvise flek-

sibilitet i denne prosessen. Sendelagsavvikling innebærer ikke nødvendigvis en avvikling av OSSEs samlede aktiviteter i de ulike vertsland. Perspektivet for det videre arbeidet må være to-delt. På kort sikt må det arbeides for konstruktiv dialog og at det lyttes til vertslandets bekymringer. Sendelagene må fremstå som støttespillere, ikke primært som kritikere selv om de også skal vokte OSSEs hevdvunne ansvar for demokratibygging i medlemslandene. Er det behov for å reise kritikk, bør kritikken settes i en sammenheng der man også fokuserer på hvordan OSSE kan bidra til å løse problemene. På lengre sikt må man se på spørsmålet om å utvikle en ny generasjon sendelag i tillegg til de tradisjonelle sendelag. Det har vært fremmet forslag om at disse kan være mindre omfattende, av kortere varighet og konsentrerte om én hovedoppgave som for eksempel menneskerettigheter, korrupsjon eller grenseovervåking. Denne type sendelag behøver ikke nødvendigvis være geografisk konsentrert om ett land eller én region. Fra norsk side har vi tatt til orde for slike løsninger, og dette vil bli en viktig oppgave fremover. En ny feltprofil for OSSE kan være med å gjøre det mulig å beholde dette unike verktøyet. Sendelagene har allerede ulikt tilpassede mandater. F.eks. har sendelaget i Moldova, som det eneste, et forhandlingselement i sitt mandat (for å håndtere Transnistria-konflikten).

Det er også viktig at en ny feltprofil legger opp til nærmere samarbeid mellom sendelagene og OSSEs tre institusjoner, Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR), Høykommissæren for nasjonale minoriteter (HCNM) og Mediarepresentanten (RFM). Slikt samarbeid vil i seg selv styrke organisasjonens muligheter til å gjøre en innsats i felten og gi større resultatoppgjør. Det vil bidra til den samlede koordinering av organisasjonens virksomhet dersom formannskapet og sekretariatet bidrar konstruktivt.

Konstruktivt samarbeid i felten mellom sendelag, institusjoner og vertslandets myndigheter bør også kunne få positiv innvirkning på arbeidet i OSSE-rådet. Kritikk tilbakevises nå ofte av vertslandene i OSSE-rådet under henvisning til doble standarder, geografisk selektivitet og manglende forståelse for landenes historiske og kulturelle særegenheter samt utvist samarbeidsvilje. Dette gjelder ikke minst de sentralasiatiske medlemsland. Det er viktig å få snudd denne tendensen. Kritikken må settes i perspektiv. Verbal kritikk må gå hånd i hånd med rådgivning og praktisk bistand. Her har sendelagene og institusjonene en viktig

oppgave, og Rådet må trekke maksimalt på deres samarbeid og innspill.

Utgangspunktet må naturligvis være at OSSE er en all-europeisk organisasjon bygget på et fellesskap av verdier, normer og forpliktelser. Organisasjonen spenner geografisk vidt, men alle 55 deltakende land har ikke nådd samme nivå i sin demokratiske utvikling. Det er bare drøyt ti år siden Sovjetunionens sammenbrudd. En rekke av de nye landene som sprang ut av dette sammenbruddet, manglet demokratiske tradisjoner. Den demokratibygging som er i gang i Kaukasus og i de sentralasiatiske republikker må bli en prosess som tar tid fordi utgangspunktet er at man i denne regionen har levd under en lokal enehersker i muslimsk tradisjon eller kommunistisk sentraldirigering. For å komme videre i dialogen med disse deltakerlandene må man søke å gi dem følelsen av eierskap til organisasjonen. De må inkluderes og trekkes nærmere inn i det daglige arbeidet i konsultasjoner, arbeidsgrupper og i OSSE-rådet. Vi må heller ikke glemme viktige bidrag som disse landene har gitt – og fortsatt gir – i kampen mot terrorisme.

1.5 Utenriksministermøtet i Porto – benyttes sjansen?

OSSEs årlige ministermøte, i 2002 lagt til Porto i formannskapslandet Portugal, viste at OSSE på mange måter står på stedet hvil i påvente av at medlemslandene bestemmer seg for hva de vil med organisasjonen i den nye sikkerhetspolitiske arkitekturen som skapes av et ekspanderende NATO og EU. Porto-ministermøtet anga mot dette politiske bakteppet en dagsorden for OSSEs arbeid fremover. Dette er viktig for en organisasjon i hardt vær. Man bør derfor merke seg at ministermøtet faktisk ga OSSE de verktøy som trengs for å løfte organisasjonen dersom den politiske viljen til å gjøre det er tilstede hos medlemslandene. Det ble igjen demonstrert at skal OSSE makte å utnytte de muligheter disse oppgavene gir organisasjonen, må arbeidet med institusjonelle reformer gå parallelt.

At mange utenriksministre ikke deltok i Porto la en demper på opptakten til – og forløpet av – møtet. Fra norsk side deltok utenriksministeren. Det tjente Norge på, og det viste at man fra norsk side legger vekt på OSSEs arbeid. Det norske innlegget under ministermøtet målbar de utfordringene som OSSE står overfor og behovet for at organisasjonen stadfester sin relevans gjennom å tilpasse sin identitet og profil til de endrede ytre og indre rammebetingelsene.

Møtet ble preget av en hard drakamp om Russlands manglende oppfyllelse av sine forpliktelser fra Istanbul-toppmøtet i 1999 når det gjelder tilbaketrekking av militært utstyr og personell fra Moldova og Georgia. Vanskelige forhandlinger om et fortsatt OSSE-nærvær i Hviterussland og i Tsjetsjennia preget også møtet. Russland har i etterkant betegnet ministermøtet som en suksess, mens verden vestlige land, Moldova eller Georgia har grunn til å være tilfreds med et resultat som gir Russland utsettelse til utgangen av 2003 når det gjelder å etterleve sine forpliktelser fra Istanbul-toppmøtet. Innfrielsen av denne fristen er dessuten gjort avhengig av at «de nødvendige forutsetninger er til stede». Dette betyr at tilbaketrekkingen i verste fall kan trekke enda lenger ut i tid.

Det er likevel grunn til å være tilfreds med mange andre saker som ble vedtatt og som samlet legger opp til at 2003 kan bli et viktig år for OSSE. Organisasjonen skal bl.a. utarbeide en handlingsplan for sin innsats i kampen mot menneskehandel. Medlemslandene skal i 2003 forhandle om interne organisatoriske reformer. Den første i rekken av årlige sikkerhetskonferanser vil finne sted i 2003, hvor bl.a kampen mot terrorisme vil stå sentralt. Møtet vedtok et charter og en handlingsplan for OSSEs innsats mot terrorisme. Ministrene vedtok også at den økonomiske dimensjon i OSSEs arbeid skal gjøres mer målrettet og at OSSEs rolle innenfor fredsbevaring skal utredes. Ministermøtet befestet at OSSE har betydelig ekspertise og bør utvide sitt engasjement innen politisektoren.

Det viktigste vedtaket på ministermøtet, og som vil kreve full innsats i 2003, er beslutningen om å utarbeide en strategi for OSSE til å møte trusler mot sikkerhet og stabilitet i det 21. århundre. Dette vil forhåpentligvis gi støtet til en klar strategi for OSSEs framtidige rolle. Strategien skal blant annet identifisere relevante sikkerhetstrusler og analysere deres skiftende karakter og hovedårsaker. Videre skal man se på hvilken rolle OSSEs organer, institusjoner og feltaktiviteter kan ha i å møte sikkerhetstruslene og hvordan OSSE kan bidra til øvrig internasjonalt arbeid med samme formål. Resultatet kan vise seg å bli OSSEs nye veikart for arbeidet i årene fremover dersom man makter å inkorporere OSSEs hovemålsettinger og anviser de nødvendige virkemidler.

Jevnlig gjennomgang og oppdatering av trusselstrategien blir en hovedoppgave på den årlige sikkerhetskonferansen, som ministermøtet i Porto grunnla. Kampen mot terrorisme vil også stå sentralt, og møtet vedtok et charter som inneholder grunnleggende prinsipper for OSSEs kamp mot terrorisme. Også andre sikkerhetsspørsmål kan

drøftes på den årlige konferansen, og etter norsk syn blir det viktig at dette gjøres i et bredt perspektiv og på tvers av OSSEs tre dimensjoner. Den første konferansen vil finne sted juni 2003.

Møtet illustrerte for øvrig at det politiske fokus gradvis kan bli dreiet bort fra Balkan over mot SUS-landene, og særlig mot Kaukasus og Sentral-Asia. Det ble i den sammenheng slått fast at OSSEs arbeid for rettsstatens prinsipper er viktig og at arbeidet på politisektoren bør være et sentralt innsatsområde i fremtiden.

1.6 OSSEs vekstområde

Det blir en viktig oppgave for OSSE fremover å bidra til demokratibygging og stabilisering av landene i Kaukasus og Sentral-Asia. Innsatsen kan bare lykkes dersom landene selv føler seg komfortable med OSSEs engasjement. Da er det også nødvendig å legge til grunn OSSEs helhetlige tilnærming til sikkerheten i Europa og dermed, slik disse landene har påpekt, bedre balansen mellom OSSEs tre dimensjoner (den politisk-militære, den menneskelige og den økonomisk-økologiske). Vi må lytte til de kaukasiske og sentralasiatiske landenes påpeking av betydningen av den økonomiske dimensjon og av kamp mot truslene mot deres sikkerhet. Gjennom arbeid på disse områdene kommer OSSE disse medlemslandene i møte og bidrar samtidig til demokratisering. Norge vil fortsatt følge en konstruktiv linje med støtte til den pågående reformprosess, samt gjennom konkrete prosjekter. Vi må, i dialog med landene i regionen, videreformidle et budskap om at respekt for de forpliktelser de har påtatt seg som OSSE medlemsland er et legitimt anliggende å drøfte for alle OSSE-land. Fra norsk side vil vi øke vår innsats i Sentral-Asia og Kaukasus. I den forbindelse har Utenriksdepartementet utarbeidet en strategi for videre prosjektsamarbeid og dialog. I dette arbeid er det viktig å ha klart for seg at det er store individuelle forskjeller mellom landene i regionen, der Kirgisistan synes å ha kommet lengst i reformprosessen, mens Turkmenistan står lengst tilbake med en president som fører en svært undertrykkende politikk. Samarbeidet mellom landene i regionen er et overordnet mål.

Samtidig som OSSE med rette har satt fokus på Sentral-Asia og tar sikte på å styrke samarbeidet med landene i regionen, står innsatsen i Sørøst-Europa fremdeles høyt på dagsordenen. Situasjonen er fremdeles labil i flere land på Balkan, og regionen vil fortsatt være et prioritert område. Norge vil derfor arbeide for at OSSE fortsatt har en

aktiv rolle som rådgiver og pådriver i saker som gjelder demokratisering, rettssystemet, respekt for menneskerettigheter, handel med mennesker, narkotika og våpen, samt utvikling av det sivile samfunn.

Også i Ukraina, Hviterussland og Moldova har OSSE viktige oppgaver og sendelag med store utfordringer foran seg. Fra norsk side vil vi arbeide for opprettholdelse av OSSE-nærværet i Ukraina og Hviterussland. I Moldova vil vi søke å bidra til en varig løsning på Transnistria-konflikten. Det vil være av stor betydning for Moldovas videre utvikling og for OSSE som organisasjon om denne «frosne» konflikten kunne finne sin løsning under det nederlandske formannskap. En løsning her vil også kunne bidra positivt til mulighetene for å finne varige løsninger på de «frosne» konfliktene i

Kaukasus. Det etniske lappeteppet er korr???? og regionale konflikter dominerer det politiske bildet i Abkhasia, Sør-Ossetia, Nagorno-Karabakh og Tsjetsjenia. OSSE er den internasjonale organisasjon som har bredest tilstedeværelse i Kaukasus, og sendelagene er både aktive og vel ansett i vertslandene, med unntak av Russlands avvisning av støttegruppen i Tsjetsjenia. For Norge er det viktig å styrke sendelagenes finansielle grunnlag for å drive prosjektarbeid med sikte på forsoning mellom partene. I fortsatt dialog med Russland vil vi arbeide for et så nært samarbeid med OSSE som mulig i Tsjetsjenia. Forhåpentligvis vil det på sikt være mulig å få på plass igjen et mer permanent nærvær. Her har det nederlandske OSSE-formannskap en viktig oppgave, som vi fra norsk side vil støtte opp om.

2 Feltoperasjoner

2.1 Sentral-Asia

Etter terrorangrepet mot USA 11. september 2001 ble det langt sterkere fokus på Sentral-Asia. Siden tre av de sentralasiatiske republikkene har felles grense med Afghanistan, var det behov for bruk av luftrom og baser for militær og humanitær transport for den internasjonale antiterroroperasjonen i Afghanistan. I tillegg ønsker mange land et tettere samarbeid med landene i regionen bl.a. for å forebygge terrorisme og i kampen mot narkotika- og våpentrafikk. Økende prioritering av Norges forhold til de sentralasiatiske republikker faller naturlig inn i OSSEs, NATOs og EUs økte vektlegging på denne regionen. Det er dessuten ønskelig med økt regionalt samarbeid mellom de sentralasiatiske republikkene, gjerne innen rammen av OSSE.

OSSE har unike forutsetninger for å satse i Sentral-Asia, først og fremst fordi alle de fem landene i regionen; Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Turkmenistan og Usbekistan, er medlemmer av organisasjonen. OSSE har dessuten feltnærvær i alle de fem landene. Hovedsiktemålet for OSSEs innsats i Sentral-Asia er å bidra til fred og stabilitet ved å støtte politiske og økonomiske reformprosesser, herunder demokratisering, fremme av rettsstatens prinsipper og grunnleggende friheter og rettigheter.

Gjennom hele 2002 sto gjennomføringen av handlingsplanen mot terrorisme fra ministermøtet i Bukarest og handlingsprogrammet mot terrorisme fra Bisjkek-konferansen sentralt. OSSE arbeider for å støtte de sentralasiatiske landene i forebygging bekjempelse og av terrorisme ved å yte både materiell og økonomisk hjelp.

De viktigste aktørene i OSSE er etterhvert blitt mer lydhøre overfor sentralasiatiske ønskemål og ser i stadig større grad verdien av internasjonal satsing i regionen. De sentralasiatiske landene gjør seg også mer gjeldende i debattene enn tidligere. Det gjør de ved å gi klarere uttrykk for hva de vil oppnå, selv om motsetningene i regionen fremdeles er markerte. Landene har i fellesskap arbeidet for økt OSSE-fokus på den økonomiske og økologiske dimensjonen og har fått gjennomslag for en bedre balanse når det gjelder feltkontorenes

virksomhet. Menneskerettighetssituasjonen var imidlertid heller ikke i 2002 tilfredsstillende. Det er derfor viktig at OSSE fortsatt prioriterer den menneskelige dimensjon for å bistå de sentralasiatiske land slik at de i praksis kan leve opp til de forpliktelsene de har påtatt seg i OSSE når det gjelder menneskerettigheter. Samtidig er det viktig å erkjenne at de sentralasiatiske land står overfor store utfordringer på veien mot demokrati og rettsstat.

Den norske satsingen i Sentral-Asia har vokst frem i kjølvannet av OSSE-formannskapet i 1999 og som en følge av det generelt økte fokus på regionen. Siden Norge ikke har diplomatisk tilstedeværelse i regionen, kanaliseres støtten gjennom ambassaden i Moskva og internasjonale organisasjoner med lokalt nærvær, som OSSE og FN. Norge har bl.a. prioritert å støtte innsats på politi- og justissiden som ledd i bekjempelse av korrupsjon, organisert kriminalitet, hvitvasking av penger og den utbredte handelen med mennesker, narkotika og håndvåpen. OSSE etablerte våren 2002 en egen enhet for strategiske politispørsmål. Politiet spiller en viktig rolle i demokratiseringen av samfunnet, for å forebygge konflikter, bevare sosial stabilitet i krisesituasjoner og for rehabilitering etter konflikter. Landene i Sentral-Asia og Kaukasus står alle i større eller mindre grad overfor trusler i tilknytning til narkotika, transnasjonal kriminalitet og politisk og religiøs ekstremisme. Det er derfor avgjørende at politiet er i stand til å håndtere slike trusler, at politikorrupsjon bekjempes og at det utvikles samarbeid med andre lands politietater. OSSEs politienhet har utarbeidet et eget program for bistand innen politisektoren i Kirgisistan. Første fase startet i oktober, og Norge finansierte hele denne kartleggingsfasen. To norske polititjenestemenn ble også sendt til Kirgisistan for å delta i arbeidet.

Turkmenistan fremstår som det mest isolerte av de sentralasiatiske landene. Etter et rapportert attentatforsøk mot president Nijazov 25. november, forverret situasjonen seg betydelig med hensyn til respekt for grunnleggende rettigheter. En rekke personer ble anklaget og dømt for å ha vært involvert i attentatforsøket, det var mistanke om

bruk av tortur under avhør, og slektninger til anklagede ble tatt i forvaring og utsatt for trakassering. Ti land, deriblant Norge, valgte like før årsskiftet å utløse den såkalte Moskva-mekanismen overfor Turkmenistan. Mekanismen, som ble vedtatt i 1991, innebærer bl.a. at det utpekes uavhengige rapportører som skal undersøke de faktiske forhold når det oppstår mistanke om særlig alvorlige brudd på menneskerettighetene i forhold til et medlemslands forpliktelser innenfor den menneskelige dimensjon. Moskva-mekanismen har vært benyttet kun én gang tidligere (overfor Beograd), og dette markerte tydelig den sterke bekymringen over situasjonen i Turkmenistan.

2.2 Balkan

Det var på Balkan OSSEs feltvirksomhet startet for alvor på 1990-tallet. Det er der OSSE har sin tyngste feltvirksomhet og det meste av ressursene brukes. Norge har over tid gitt betydelige bidrag til virksomheten, herunder på politisektoren. OSSEs institusjonsbyggende arbeid er viktig for å skape bærekraftige demokratier, men aktivitetene når sjelden avisoverskriftene. I takt med den positive utviklingen i regionen har OSSE gradvis begynt å redusere aktiviteten etter hvert som oppgavene fullføres eller overtas av lokale aktører. Trass i dette vil Balkan også i tiden fremover trolig oppta en sentral plass i OSSEs operative virksomhet, og engasjementet i regionen vil være betydelig.

2.2.1 Den føderale republikken Jugoslavia¹

Sendelaget i Jugoslavia spiller en viktig rolle når det gjelder å støtte opp om de nye myndighetenes reformbestrebelse på flere sentrale områder. Da sendelaget innledet sin virksomhet i 2001 konsentrerte OSSE seg den første tiden om å bidra til å bilegge den væpnede konflikten i Sør-Serbia og ga viktige bidrag til å dempe spenningen og stabilisere situasjonen bl.a gjennom å etablere multietnisk politi i området.

I samarbeid med OSSE har myndighetene utarbeidet et omfattende program for å reformere politisektoren i landet, og den norsk-ledede politiavdelingen i sendelaget spiller en sentral rolle i gjennomføringen av programmet. Viktige siktemål er å sette politiet i stand til å bekjempe den organiserte kriminaliteten og reformere utdanningen av politi i landet. Også når det gjelder reform av rettsvese-

net, spiller sendelaget en viktig rolle. Sendelaget arbeider aktivt for å bekjempe menneskehandel og på områdene media, demokratisering og menneskerettigheter. Sendelaget vil videreføre dette arbeidet i 2003. Virksomheten har i første omgang vært konsentrert om delrepublikken Serbia, men programmer og prosjekter blir i økende grad igangsatt i Montenegro. Etter en løsning på den konstitusjonelle krisen i landet vil OSSEs virksomhet i Montenegro øke.

En viktig årsak til at OSSEs innsats er så sentral er at myndighetene ønsker å drive reformarbeidet framover og ser praktisk nytte av OSSEs innsats for å få dette til. Dessuten har sendelaget fulgt nøye opp mandatet, hvor det slås fast at sendelagets virksomhet skal planlegges og gjennomføres i nært samarbeid og partnerskap med myndighetene. Disse elementene har til sammen lagt et godt grunnlag for en fruktbar OSSE-innsats i Jugoslavia, og er et eksempel til etterfølgelse andre steder.

2.2.2 Makedonia

OSSEs nærvær, størrelse og innsats i Makedonia har variert mye siden sendelaget først ble etablert i 1992, i takt med utviklingen i landet og i regionen forøvrig. Under krisen i Makedonia i første halvår 2001 økte OSSE sitt nærvær og engasjement betydelig.

Etter at det senere i 2001 ble våpenhvile og en politisk løsning på krisen, har innsatsen også i 2002 blitt konsentrert om å støtte opp om Ohrid-avtalen. Utplassering av observatører og politirådgivere i de tidligere kriseområdene har vært et viktig element for å bidra til å dempe spenningen, stabilisere situasjonen og skape tillit mellom folkegruppene i landet. Sendelaget fikk i 2002 i oppgave å utdanne et større antall politirekrutter fra minoritetene i landet slik at sammensetningen av landets politistyrker bedre reflekterte den etniske sammensetningen. Dette arbeidet vil fortsette i 2003, sammen med andre oppgaver innenfor bl.a mediasektoren som sendelaget er tillagt.

OSSE-sendelaget har lagt vekt på å ha et godt samarbeid med myndighetene i landet, og har tett kontakt med andre internasjonale organisasjoner i Makedonia. Dette har vært av sentral betydning for å lykkes med innsatsen. Det er samtidig klart at myndighetene i Makedonia synes å vektlegge forholdet til NATO og EU sterkere enn forholdet til OSSE. Dette reflekteres i de drøftinger som finner sted om OSSEs innsats i landet. EU har i økende grad lagt vekt på at et OSSE-nærvær i landet ikke er hinder for en bredere tilnærming til EU slik

¹ Nå omdøpt til Serbia og Montenegro.

flere av landene på Balkan synes å tro, men at et godt og fruktbart samarbeid med OSSE tvertimot vil bidra til raskere integrasjon i EU og NATO.

2.2.3 Bosnia-Hercegovina

Sendelaget i Bosnia-Hercegovina var OSSEs første store feltoperasjon. Det ble opprettet i desember 1995 som et ledd i gjennomføringen av Dayton-avtalen som markerte slutten på krigen. Sendelagets arbeid har gått fra krisehåndtering til en større grad av institusjonsutvikling med fokus på demokratiske valg. I 2002 ble ansvaret for gjennomføringen av valg overført til bosniske myndigheter og sendelagets valgavdeling nedlagt. Menneskerettighets- og demokratiarbeid utgjør en stor del av sendelagets portefølje. Den viktigste utestående oppgaven er retur av flyktninger. OSSE bistår også bosniske myndigheter med å innføre sivil kontroll over landets væpnede styrker samt med demobiliseringsprogram for hæren.

Norge gir aktiv støtte til OSSEs arbeid i Bosnia-Hercegovina, bl.a. gjennom de politiske ressurs-sentrene og gjennom å sekkondere nordmenn til sendelaget. Norge var i 2002 en av de viktigste bidragsyterne til ombudsmannsinstitusjonene i begge entitetene, Føderasjonen og Republika Srpska.

I 2002 fikk sendelaget i oppgave å koordinere utdanningsreformer i Bosnia-Hercegovina. Reformene tar sikte på å samkjøre de ulike utdannings-system i Bosnia-Hercegovina slik at den oppvoksende generasjon i alle etniske grupper mottar en ensartet og tilfredsstillende utdanning. Utgangspunktet for OSSEs engasjement er at utdanning er en menneskerett. Sendelaget gjør en god jobb i arbeidet med å koordinere utdanningsreformene i landet, men flere av OSSEs medlemsland er skeptiske til at et sendelag påtar seg stadig nye oppgaver som ikke direkte kan relateres til sikkerhet og stabilitet og ikke direkte framgår av dets opprinnelige mandat. Sendelagets utdanningsavdeling skal etter planen nedlegges ved utgangen av 2003, men en diskusjon om videreføring forventes.

2.2.4 Albania

OSSEs mandat i Albania har siden 1997 vært å forebygge konflikt gjennom politisk mekling og overvåking samt å medvirke til stabilitet ved å styrke demokratiske institusjoner og det sivile samfunn. I løpet av fjoråret avsluttet det største opposisjonspartiet sin mangeårige boikott av parlamentet, noe som bedret det innenrikspolitiske samarbeidsklimaet. Forhandlinger om en Stabiliserings-

og assosieringsavtale med EU begynte tidlig i 2003. Denne positive utviklingen er også reflektert i OSSEs arbeid i Albania. Fra tidligere å drive krisehåndtering arbeider OSSE nå primært med institusjonsutvikling, rettsstatsprinsipper, opplæring av dommere, politi og fengselsvesen, samt bekjempelse av menneskehandel.

2.2.5 Kroatia

OSSE har hatt sendelag i Kroatia siden 1996. Den positive utviklingen i Kroatia siden den nåværende regjering kom til makten i 2000 har ført landet stadig nærmere de euro-atlantiske strukturer. Av de land hvor OSSE er representert med feltnær-vær, er Kroatia det landet som har kommet lengst hva gjelder demokratisering og europeiske standarder. Utestående problemer under OSSEs mandat er hovedsakelig relatert til bærekraftig retur av flyktninger. OSSE overvåker dessuten krigsforbrytersaker. Den positive utviklingen i Kroatia har ført til at mange land, inkludert Norge, ønsker å redusere OSSEs aktiviteter i landet. Det ønsker også kroatisk myndigheter. En større grad av prosjektbasert virksomhet kan bli utfallet når mandatet skal forhandles på nytt i desember 2003.

2.3 Kaukasus

De politiske ringvirkningene av terrorangrepene i USA 11. september 2001 nådde for alvor Kaukasus-regionen i 2002, i første rekke Tsjetsjenia og Georgia. OSSE er aktiv som forhandler i konfliktene i Sør-Ossetia (Georgia) og Nagorno-Karabakh (Aserbajdsjan).

Den verdensomspennende kampen mot terrorisme bidro til å hardne Russlands politikk idet president Putin søkte å sette likhetstegn mellom USAs kamp mot internasjonale terroristnettverk og Russlands krigføring mot tsjetsjenske separatister. Internasjonal oppmerksomhet ble også rettet mot Georgia, dit USA sendte militære instruktører og utstyr for å styrke georgiske sikkerhetsstyrkers evne til å håndtere internasjonale terrorister og andre militante elementer i den lovløse Pankisidalen. Om den politiske temperaturen på denne måten steg, forble de «frosne» konfliktene i Sør-Kaukasus like fjernt fra en løsning.

I Tsjetsjenia så det ut til at militante grupper var fast bestemt på å gi den russiske presidenten rett. Terroraksjonene mot et teater i Moskva i oktober 1002 og administrasjonshovedkvarteret i Groznyj to måneder senere bygget opp under Putins terrorismeargumentasjon. OSSEs sendelagsleder i

Tsjetsjenia fastslo mot slutten av året at tsjetsjenske separatister hadde gått over til terroristmetoder fremfor åpen krigføring mot de 80.000 føderasjonsstyrkene i republikken. Den finske sendelagslederen kritiserte klart de russiske styrkenes fremferd, som han mente satte rettssikkerheten i Tsjetsjenia i fare. I lys av utviklingen ble det makt-påliggende for Moskva å forsere arbeidet med å avklare de konstitusjonelle spørsmål gjennom folkeavstemning og legitimere et nytt styre gjennom president- og parlamentsvalg.

Sent i 2001 gjorde Russland det på nytt klart at den politiske delen av mandatet til OSSEs støttegruppe i Tsjetsjenia var uttømt. Russerne fremholdt at støttegruppen burde konsentrere seg om det humanitære hjelpearbeidet og legge til rette for retur av internflyktninger. Disse to elementene utgjorde kjernen i et uformelt utkast til nytt mandat som russiske myndigheter fremla høsten 2002, kort tid før ministermøtet i Porto. Utkastet la til grunn at det pågikk en politisk prosess med sikte på normalisering av forholdene i Tsjetsjenia. Vestlige land var rede til å komme dem i møte på visse punkt, men kunne ikke godta at retten til å rapportere om brudd på menneskerettighetene ble fjernet fra støttegruppens mandat. Det portugisiske formannskapetets forsøk på forhandlinger førte ikke frem. Russerne valgte heller å ta den politiske belastningen med å stenge sendelaget. De holdt imidlertid døren åpen for andre former for samarbeid om Tsjetsjenia, i første rekke gjennom ODIHR.

Forholdet mellom Russland og Georgia tilspisset seg i 2002 etter hvert som russerne forsterket anklagene om at tsjetsjenske «terrorister» brukte Pankisi-dalen og fjellområdene på georgisk side av grensen som fristed og baseområde. Russland kritiserte også OSSE-grenseovervåkerens rapportering for å være partisk. Foranledningen var åpenbart at OSSE-rapporter fra den georgisk-russiske grensen underbygget Georgias klager på russiske krenkelser av georgisk luftrom og sporadiske bombeangrep, mens tsjetsjensk infiltrasjon den andre veien i mindre grad ble fanget opp på grunn av mangelen på direkte observasjoner. Den russiske kritikken førte til vedtak om å styrke OSSE-operasjonens evne til å holde grensen under konstant overvåking. Dette ryddet igjen veien for å utvide operasjonsområdet i 2003 til grensen mot Dagestan.

Georgiske sikkerhetsstyrkers operasjon i Pankisi-dalen på sensommeren og den første vintersneen i fjellpassene mot Tsjetsjenia noen uker senere bidro til å dempe spenningen mellom Georgia og Russland mot slutten av 2002. På den annen side førte Pankisi-operasjonen til økt spennings-

nivå i den nærliggende konfliktsonen i utbryterregionen Sør-Ossetia. Både her og i det andre separatistkontrollerte området lenger vest, Abkhasia, ble det amerikanske programmet for å opplære og utstyre georgiske styrker oppfattet som en potensiell trussel. Det var derfor i seg selv positivt at det politiske forhandlingsmøtet mellom georgiske myndigheter og sør-ossetierne ble avholdt i Portugal som planlagt selv om noe gjennombrudd i statusforhandlingene syntes å ligge langt unna.

Stillstand preget den fastlåste konflikten i Abkhasia. I den grad partene møttes var det i hovedsak gjennom væpnede sammenstøt i den omstridte Kodori-dalen. Abkhaserne nektet å godta et FN-dokument velsignet av Sikkerhetsrådet som grunnlag for forhandlinger. Utstedelse av russisk statsborgerskap til en rekke innbyggere i både Abkhasia og Sør-Ossetia vakte også bekymring i Tbilisi og ble oppfattet som en form for snikende annekasjon fra russisk side.

Det var heller ingen tegn til bevegelse i den armensk-aserbajdsjanske konflikten om Nagorno-Karabakh. Medformannskapet i Minsk-gruppen (Frankrike, Russland og USA) oppga håpet om et gjennombrudd basert på utkastet til rammeavtale fra Paris- og Key West-møtene, før presidentvalgene i Armenia og Aserbajdsjan i 2003 hadde funnet sted. De fastlåste frontene i Nagorno-Karabakh er spesielt ødeleggende fordi konflikten står i veien for regionalt samarbeid og økonomisk utvikling i Sør-Kaukasus.

2.4 Hviterussland, Ukraina og Moldova

Disse tre tidligere sovjetrepublikkene har en lang vei å gå på veien mot europeisk integrasjon. Utfordringene står i kø med hensyn til mangelfull politisk, sosial og økonomisk utvikling. I forholdet til OSSE skiller imidlertid Moldova seg ut. Mens Moldova inntar en positiv holdning til organisasjonens nærvær i landet, kan ikke det samme sies om Hviterussland og Ukraina. Alle de tre landene er vertsland for OSSE-sendelag.

2.4.1 Hviterussland

Hviterussland ga i 2002 sterkest uttrykk for den misnøye med sendelagene som hersker blant flere vertsland. Hviterussiske myndigheter beskyldte den tidligere sendelagslederen for å ha blandet seg inn i interne politiske forhold og for å ha forsøkt å sverte Hviterusslands internasjonale omdømme. Den mest alvorlige anklagen var at han

angivelig skulle ha gått aktivt inn på den hviterussiske opposisjonens side før presidentvalget i 2001. ODIHR mente valget ikke oppfylte OSSE-kravene til demokratiske valg, men vurderte fremveksten av reell opposisjon som positiv. ODIHR fastslo at isolasjon av landet ikke ville tjene demokratisk utvikling.

Hviterussiske myndigheter vek imidlertid ikke tilbake for selvpålagt isolasjon. Da sendelagslederen gikk av i 2001, nektet Minsk å godkjenne etterfølgeren og krevde revisjon av sendelagsmandatet. Situasjonen tilspisset seg i 2002. Formannskapetets forsøk på dialog ble møtt med *de facto* utvisninger av internasjonalt personell. Hviterussland gikk etter hvert over til å kreve nedleggelse av sendelaget og opprettelse av en ny form for feltnærvær. Da visumet til det siste sendelagsmedlemmet opphørte utpå høsten, var krisen i forholdet mellom OSSE og Hviterussland et faktum.

EU-landene (unntatt Portugal) svarte med reisestriksjoner mot Lukasjenko-regimet, som Norge og USA sluttet seg til. Visumsanksjonene og russisk press på Minsk brakte ny bevegelse inn i saken, men enighet ble ikke oppnådd før i siste time. OSSE-rådet besluttet 30. desember 2002 å nedlegge sendelaget og opprettet et nytt OSSE-kontor i Minsk. Hviterussland hevdet i en fortolkende erklæring at ethvert prosjekt var avhengig av vertslandets forhåndsgodkjenning. Denne oppfatningen deles ikke av vestlige land, og det gjenstår å se om den hviterussiske konfrontasjonslinjen nå er erstattet av reell samarbeidsvilje.

2.4.2 Ukraina

Heller ikke Ukraina godkjente i 2002 utnevning av ny sendelagsleder, den såkalte prosjektkoordinator. Også Ukraina ønsket å nedlegge sitt sendelag, men til erstatning fremmet ukrainerne løst funderte tanker om å opprette en OSSE-institusjon i Kiev for den økonomiske og miljømessige dimensjon. Forslaget møtte ingen entusiasme blant andre medlemsland. Kiev gikk etter hvert i dialog med OSSE-formannskapet om sendelagsmandatet, men først ved årets slutt godtok ukrainerne å forlenge det. De var imidlertid fortsatt ikke rede til å utnevne ny prosjektkoordinator.

2.4.3 Moldova

Som vertsland for et OSSE-land har Moldova mye til felles med Georgia i sin positive holdning til OSSE. Moldovske myndigheter ser på sendelaget som et aktivum overfor utbryterregionen på østsiden av elven Dnjestr/Nistru. Den «frosne» Trans-

nistria-konflikten viste i 2002 visse tegn til mild opptining. Etter et lengre avbrudd i statusforhandlingene fremla de tre meglere (OSSE, Russland og Ukraina) et avtaleutkast overfor partene. Forslaget legger opp til en føderal løsning, basert på myndighetsfordeling mellom Republikken Moldova og statterritorielle enheter, deriblant Transnistria. Utkastet gir OSSE og de to andre meglere status som garantister for avtalen, som bl.a. foreskriver en fredsbevarende styrke under OSSEs overoppsyn. En slik oppgave vil eventuelt måtte bli gjenstand for grundige drøftinger i organisasjonen.

Partene gjorde betydelige fremskritt før transnistrierne igjen lagde vanskeligheter og satte spørsmålstegn ved selve føderasjonsprinsippet. Transnistrierne gjorde også sitt beste for å hindre destruksjon og tilbaketrekning av russisk militært utstyr og ammunisjon fra området innen 31. desember 2002. På toppmøtet i Istanbul i 1999 forpliktet Russland seg til å fullføre tilbaketrekningen innen denne tidsfristen. Under det norske OSSE-formannskapet ble det opprettet et frivillig fond for å bistå Russland i prosessen, og Norge har bidratt med over EUR 660.000. Fondet finansierte i 2002 utstyr for å ødelegge store mengder russisk ammunisjon. Dette nådde aldri frem til bestemmelsesstedet på grunn av transnistriernes motstand. Stillstanden kompliserer i tillegg prosessen for å ratifisere den tilpassede CFE-avtalen.

Istanbul-fristen for russisk tilbaketrekning fra Moldova ble forlenget med ett år under ministermøtet i Porto, men det er ingen garantier for at det vil gå bedre i 2003. Et gjennombrudd synes avhengig av fremgang på det politiske forhandlingsspor, noe som trolig vil kreve betydelig press på transnistrierne fra både Russland og Ukraina, samt EU og andre vestlige aktører.

2.5 Middelhavslandene og andre partnerland

Algerie, Egypt, Israel, Jordan, Marokko og Tunisia er OSSEs middelhavspartnere. Japan, Sør-Korea og Thailand er OSSEs øvrige samarbeidspartnere. Dialogen med partnerlandene har fremdeles ikke båret de ønskede politiske frukter. Partnerne deltok i 2002 i OSSEs arbeid på sin tilmålte måte, bl.a. på utenriksministermøtet i Porto, uten at dette satte nevneverdige spor. OSSEs partnersamarbeid er av mer symbolsk karakter. Det er intet som tyder på at flertallet av middelhavspartnerne vil leve opp til OSSEs standarder for demokrati og menneskerettigheter i overskuelig fremtid. Blant de øvrige

partnerne er det Japan som er mest aktiv, bl.a. med finansiell støtte til OSSEs feltprosjekter. Mot slutten av året ble det fra flere parter tatt til orde for en

form for samarbeid med Afghanistan, uten at spørsmålet fikk noen avklaring.

3 Den menneskelige dimensjonen

OSSEs arbeid for menneskerettigheter, demokratiske institusjoner og rettsstatsprinsipper er én av hjørnesteinene i organisasjonens helhetlige innsats for sikkerhet og stabilitet. Deltakerlandene i OSSE har forpliktet seg til prinsippet om at deres etterlevelse og utvikling hva gjelder menneskerettigheter, demokrati og rettsstat er et felles anliggende. I praksis går derfor OSSEs arbeid med den menneskelige dimensjon ut på å overvåke landenes etterlevelse av disse verdiene og bidra til forbedringer gjennom rådgivning og direkte prosjektsamarbeid.

3.1 Prioriterte arbeidsområder i 2002

OSSEs kontor for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter, ODIHR, gjennomførte i 2002 over 100 prosjekter i mer enn 20 land i OSSE-regionen. Dette er prosjekter for å styrke fundamentale rettigheter og plikter, bidra til demokratisering og styrking av rettsstaten. Valgobservasjon og utvikling av valgstandarder er en kjerneoppgave for ODIHR. I tillegg har bekjempelse av handel med mennesker, likestilling mellom kjønnene, og rettigheter for roma- og sinti-folket stått sentralt i 2002. Enda en oppgave ble føyd til høsten 2002 med ivaretagelse av menneskerettighetsaspekter i kampen mot terrorisme.

Nasjonale minoriteters rettigheter, samt ytringsfrihet og eierskap knyttet til media og internett er temaer som har opptatt Høykommissæren for nasjonale minoriteter og Representanten for frie media i 2002.

OSSEs største feltoperasjoner er fortsatt på Balkan, der aktiviteten i økende grad konsentreres om institusjonsbygging og politirelaterte oppgaver. Aktiviteten i Kaukasus og Sentral-Asia er økende, og disse to regionene er utpekt som fremtidige satsningsområder. Her gjenstår store oppgaver. Norge var også i 2002 en betydelig bidragsyter til OSSEs aktiviteter innen den menneskelige dimensjon i hele OSSE-området. Norges bidrag er størst på Balkan, men økende i Sentral-Asia og Kaukasus.

3.1.1 Handel med mennesker

Flere hundre tusen mennesker blir hvert år fraktet til, fra og innen OSSE-regionen og utsettes for slave-lignende utnyttelse. Den mest utbredte formen for menneskehandel er kvinner og barn som bringes inn i kommersiell seksuell utnyttelse. Menneskehandel er et grovt brudd på ofrenes menneskerettigheter. Den bidrar til fremvekst og styrking av transnasjonale kriminelle grupper og undergraver stabilitet og sikkerhet i vid forstand.

Dette er et økende problem i OSSE-regionen og krever en effektiv, koordinert og tverrfaglig internasjonal respons. OSSE har økt sin innsats på området de siste årene, også i 2002.

Under ministermøtet i Porto i desember 2002 ble det vedtatt en substansiell og god erklæring mot menneskehandel, som blant annet innebærer at det i 2003 skal utarbeides en handlingsplan for OSSEs videre arbeid på feltet.

Det nederlandske OSSE-formannskapet har satt menneskehandel og illegal handel med våpen og narkotika som en prioritet for sitt arbeid i 2003.

OSSEs tilnærming til menneskehandel høster fordel av organisasjonens helhetlige syn på sikkerhet og blir behandlet på tvers av de tre dimensjonene. Det som har gitt OSSE et komparativt fortrinn i forhold til andre internasjonale organisasjoner i arbeidet mot menneskehandel, er den praktiske erfaringen fra feltvirksomheten. Prosjekter som får støtte gjennom OSSE og sendelagene, er holdningsskapende virksomhet og informasjonsarbeid, opplæring av politi og lovreform, samt rehabilitering av ofre. Prosjektene gjennomføres i samarbeid med aktuelle FN-særorganisasjoner, EU, Europarådet og IOM (International Organisation for Migration) og NGOer. Norge har bidratt til dette arbeidet bl.a. gjennom støtte til spesialgruppen under Stabilitetspakten og sekondering av en person til stillingen som rådgiver for menneskehandels-spørsmål ved OSSE-sendelaget i Beograd. Den norske støtten vil øke i 2003, blant annet med bidrag til ODIHRs prosjektfond mot menneskehandel.

3.1.2 Valgobservasjon og valgstandarder

I 2002 deltok ODIHR med observasjoner og eksperter i 20 valg. Nesten halvparten av valgobservasjonene fant sted i Sørøst-Europa. For første gang deltok også ODIHR med ekspertteam som vurderte valg i land med fastere demokratiske tradisjoner, bl.a. presidentvalget i Frankrike, parlamentsvalget i Tyrkia og kongressvalget i USA. Norge deltok i åtte av disse valgobservasjonene. OSSEs parlamentarikerforsamling bidrar også aktivt til OSSEs valgobservasjon, og det er samarbeid med valgobservatører fra Europarådets parlamentarikerforsamling.

ODIHR har dessuten gjort et betraktelig bidrag ved å lage en oversikt over eksisterende valgstandarder og forpliktelser samt valglover. Denne oversikten ble presentert under implementeringsmøtet for den menneskelige dimensjon i Warszawa i september og ble godt mottatt. Under ministermøtet i Porto i desember ble det besluttet at ODIHR skal videreutvikle retningslinjene for valg i nært samarbeid med andre internasjonale organisasjoner som er aktive på feltet.

3.2 Implementeringsmøtet for den menneskelige dimensjon 2002

Nye modaliteter for det årlige hovedmøtet i Warszawa om den menneskelige dimensjon kom på plass i 2002. Den tidligere norske OSSE-ambassadøren, Kai Eide, ledet arbeidet med de nye modalitetene med sikte på å gjøre møtet mer relevant og knytte det tettere til den politiske dialogen i OSSE. De fleste medlemsland er enige om at dette representerer en forbedring, og at dette må videreføres for å oppnå større grad av spontan deltakelse i debatten og øke den politiske aktualiteten. At det settes av hele dager til tematiske diskusjoner (i 2002: valgstandarder og menneskehandel) er en klar forbedring, og dette vil bli videreført.

3.3 Behov for nye arbeidsmetoder

I 2002 tiltok diskusjonen i OSSE om hvordan den menneskelige dimensjon ivaretas. Flere av sendelagenes vertsland opplever OSSEs tilstedeværelse som en uthenging av deres svakheter hva gjelder menneskerettigheter, rettsstat og demokrati. I denne debatten har Norge tatt til orde for at OSSE i enda større grad enn tidligere må fremstå som rådgiver og samarbeidspartner for myndigheter og sivilt samfunn i de aktuelle medlemslandene. Kritikken i seg selv fører sjelden til forbedringer – det er det konstruktive forslag og tiltak som gjør. I tillegg må man påse at sendelagene gis adekvate mandater og utstyres med nødvendige ressurser for å kunne iverksette prosjekter og aktiviteter som de aktuelle myndigheter ser nytten av.

Diskusjonen om balanse mellom OSSEs tre dimensjoner fortsetter, og Norge står her fast ved at demokratiske institusjoner, menneskerettigheter og rettsstat er nødvendige forutsetninger for økonomisk utvikling, fred og stabilitet. Norge har også uttrykt forståelse for særlig de sentralasiatiske republikkenes ønske om en økning i aktiviteten innen den økonomiske dimensjon. En bedre balanse mellom dimensjonene er ønskelig, uten at dette må medføre en reduksjon i aktiviteten innen den menneskelige dimensjon.

Stadig flere deltakerland tar til orde for tverrdimensjonale tilnærminger for å utnytte OSSEs brede sikkerhetspolitiske tilnærming. I arbeidet mot korrupsjon og organisert kriminalitet, med politiopplæring, påtalemyndigheter, dommere og grensepersonell kombineres OSSEs tre dimensjoner. Det vil si at alle OSSEs virkemidler settes inn for å oppnå økt sikkerhet, kriminalitetsbekjempelse og styrking av menneskerettighetene. Dette er en tilnærming som må videreutvikles skal OSSE kunne svare på de komplekse og sammensatte utfordringene til sikkerheten i OSSE-regionen.

4 Den økonomiske dimensjonen

OSSEs økonomiske dimensjon spiller primært en rolle som katalysator gjennom å identifisere og gjøre noe med potensielle sikkerhetstrusler fra økonomiske og økologiske forhold i OSSE-regionen. Derfor utgjør dimensjonen en del av OSSEs brede tilnærming til konfliktforebygging. I tillegg har enkelte mindre prosjekter, hovedsakelig relatert til miljøvern, blitt iverksatt etter initiativ fra sendelagene.

De siste årene har det vært en økt forståelse i OSSE for denne dimensjonens potensielle betydning for organisasjonen. Dette skyldes påtrykk fra bl.a. flere av OSSEs deltakerland i Kaukasus og Sentral-Asia som ønsker å bruke den økonomiske dimensjon, primært gjennom prosjektarbeid, til å styrke den økonomiske utviklingen i landene. Dette har gradvis vunnet gehør hos de øvrige deltakerland. Under OSSEs ministermøte i 2001 ble det besluttet å opprette en fast OSSE-komité innen den økonomiske dimensjon for mer aktivt å ivareta arbeidet mellom de årlige sesjonene i økonomisk forum. Under ministermøtet i Porto året etter vedtok man i tillegg å utarbeide et nytt strategidokument med sikte på å gjennomgå OSSEs forpliktelser og fremtidige arbeid innenfor denne dimensjonen. Dette blir et viktig arbeid i 2003, og strategien må ses i sammenheng med arbeidet med ovennevnte OSSE-strategi for å møte trusler mot sikkerhet og stabilitet i det 21. århundre. Andre internasjonale organisasjoner, især FNs økonomiske kommisjon for Europa (UNECE), forventes å bidra under utarbeidelsen av strategien.

Det årlige økonomiske forum i Praha i mai er

den sentrale begivenheten innen den økonomiske dimensjon, der økonomiske og økologiske spørsmål av betydning for sikkerhet i OSSE-området blir behandlet. Det organiseres tre forberedende seminarer forut for hvert økonomisk forum. Tema for det økonomiske forum i mai 2002 var samarbeid for bærekraftig bruk og beskyttelse av vannkvaliteten innen rammen av OSSE. På grunn av temaets sensitivitet for enkelte av OSSEs medlemsland var det ingen politisk diskusjon av betydning. Det ble et mer akademisk innrettet forum hvor man diskuterte generelle problemstillinger knyttet til vann og vassdrag med økonomisk betydning for flere stater.

OSSEs økonomiske dimensjon er utvilsomt styrket det siste året. Blant annet har den nevnte underkomité bidratt til økt fokus og konkretisering av arbeidet. Det er imidlertid klart at medlemslandene har ulike oppfatninger av hva som bør omfattes av den økonomiske dimensjon og dermed av den nye strategien. Eksempelvis synes organisasjonens østlige medlemsland å legge stor vekt på at markedstilgang, økonomisk integrering, utenlandske investeringer og utfordringer knyttet til globalisering skal inkluderes i arbeidet. Vestlige land ønsker i større grad å fokusere på konkrete, sikkerhetsrelaterte utfordringer. I forlengelsen av dette ønsker de vestlige land, deriblant Norge, heller ikke at OSSE skal påta seg oppgaven som en miljøorganisasjon, men fokusere på områder hvor man har noe å tilføre.

5 Den politisk-militære dimensjonen

5.1 Forumet for sikkerhetssamarbeid (FSC)

FSC arbeidet i 2002 på to hovedområder – kampen mot internasjonal terrorisme, og det tradisjonelle tilsynet med gjennomføring og videreutvikling av de ulike tillits- og sikkerhetsskapende tiltak.

FSCs bidrag til kampen mot internasjonal terrorisme inngår som del av OSSEs handlingsplan mot terrorisme. Det ble utarbeidet et veikart for militærpolitiske tiltak og gjennomført et ekspertmøte. Effekten av arbeidet var i første rekke økt forståelse av hva internasjonal terrorisme innebærer, samt hvordan de ulike militærpolitiske instrument kan bidra i bekjempelsen.

På sitt tradisjonelle arbeidsområde gjennomførte FSC sitt årlige tilsynsmøte med implementering av alle tillits- og sikkerhetsskapende tiltak, en oppfølgingskonferanse for Adferdskodeksen og et ekspertmøte for vurdering av første års informasjonsutveksling under småvåpendokumentet. FSC startet dessuten utarbeidelsen av såkalte beste praksis veiledninger for å bedre kontrollen med småvåpen.

FSC etablerte i 2002 nye arbeidsrutiner ved at formannskapet er utvidet fra en til ca fire måneder og ved et nærmere samarbeid mellom formannskapet i FSC og det faste rådet (PC) om militærpolitiske saker. De nye arbeidsrutinene har ført til bedre kontinuitet og oppfølging av saker på FSC sakskart. FSC har også for første gang bidratt med ekspertråd til PC. Dessuten er en høyst nødvendig modernisering av OSSE sitt kommunikasjonsnettverk startet opp.

5.2 CFE-avtalen

Avtalen om konvensjonell nedrusting i Europa (CFE-avtalen) har siden 1992 bidratt til å fjerne nær 60 000 tyngre våpen i Europa og var svært viktig for normaliseringen i Europa på 90-tallet. CFE-avtalen begrenser offensiv militær kapasitet og hindrer destabiliserende styrkekonsentrasjoner, også i fremtidige krisesituasjoner. For Norges del sikrer avtalen en viss forutsigbarhet med hen-

syn til utplassering av styrker i våre nærområder.

En CFE-avtale tilpasset endrede sikkerhetspolitiske rammebetingelser i Europa ble undertegnet av de 30 statspartene under OSSE-toppmøtet i Istanbul i 1999. I den tilpassede avtalen er den opprinnelige blokk-til-blokk-baserte tilnærmingen erstattet av et system som bygger på nasjonale og territorielle styrketak samtidig som fleksibilitet for å tillate krisehåndtering er innebygget. Det er viktig at den tilpassede avtalen åpner for tiltredelse av nye statsparter.

Til nå har bare Hviterussland og Ukraina ratifisert den tilpassede avtalen, som vil tre i kraft når alle 30 statsparter har ratifisert den. Det er usikkert når dette vil skje fordi de fleste statsparter ikke vil ratifisere før Russland har oppfylt alle sine forpliktelser fra Istanbul-toppmøtet i 1999. De fleste statsparter mener det fortsatt gjenstår forpliktelser angående uttrekning av personell og utstyr fra Georgia og Moldova, mens Russland hevder at dette er CFE-avtalen utedkommende. Frem til den tilpassede avtalen trer i kraft, vil den nåværende avtalen være gjeldende.

CFE-avtalens betydning som nedrustningsavtale er redusert som følge av at alle avtalefestede reduksjoner er gjennomført. Likevel representerer avtalen fremdeles det mest betydningsfulle rustningskontrollregimet for konvensjonelle styrker i Europa.

5.3 Wien-dokumentet av 1999

Formålet med Wien-dokumentet (WD) er å iverksette konkrete tiltak som kan bidra til å styrke tillit, samarbeid og sikkerhet innenfor OSSEs geografiske område.

Etter den siste revisjonen i 1999 omfatter WD bl. a. begrensninger på militær aktivitet, adgang til å inspisere militære aktiviteter, muligheter for innsyn i andre staters militære potensial gjennom en omfattende og pliktig informasjonsutveksling. Troverdigheten av informasjonsutvekslingen sikres gjennom et omfattende regelverk for verifikasjon.

Dokumentet er politisk forpliktende for OSSEs 55 medlemsland og er fremdeles en viktig pre-

missleverandør til europeisk sikkerhet. WDs mangel på adekvate retningslinjer for å håndtere dagens type konflikter representerer imidlertid en betydelig fremtidig utfordring.

5.4 Avtalen om åpne luftrom

Avtalen om åpne luftrom (Treaty on Open Skies) trådte i kraft 1. januar 2002 med offisielle observasjonsflygninger fra 1. august, etter at Russland og Hviterussland ratifiserte avtalen i 2001. Avtalen ble inngått i 1992 og ratifisert av Norge i 1993. Formålet med avtalen er å skape større åpenhet mellom partene ved at de gjensidig åpner sine luftrom for et avtalt antall årlige overflygninger med overvåkingsfly utstyrt med bestemte sensorer – primært kamera.

Både sertifisering av sensorer og fly og observasjonsflyvningene ble gjennomført på tilfredsstillende vis. Det ble i 2002 også utført et omfattende arbeid under den konsultative kommisjon (Open Skies Consultative Commission – OSCC) for å utvikle regler og prosedyrer for gjennomføring av observasjonsflyvninger.

Det var 27 statsparter til avtalen da den trådte i kraft. Sverige ble tatt opp som ny statspart mens søknader om opptak fra Bosnia-Hercegovina, Finland, Kroatia, Latvia og Litauen ble godkjent i 2002. Også Kypros søkte om opptak, men etter tyrkisk motstand er denne hittil ikke godkjent.

5.5 Regional rustningskontroll – Daytonavtalens Anneks 1-B, artikkel II og IV

Artikkel II-avtalen omhandler tillits- og sikkerhets-skapende tiltak for de to entitetene i Bosnia-Hercegovina (BiH), Republika Srpska og Føderasjonen. Artikkel IV-avtalen omhandler destruksjon og begrensninger av tyngre våpen og personell for Jugoslavia, Bosnia-Hercegovina og Kroatia. Avtalene er basert på prinsippene i henholdsvis Wien-dokumentet og CFE-avtalen. Begge avtalene har et informasjons- og verifikasjonsregime som OSSE overvåker. Gjennomføringen av disse avtalene har i hovedsak gått rutinemessig og bidrar til gradvis normalisering mellom partene.

6 Administrative saker i OSSE

6.1 Budsjettarbeidet

Høsten 2001 var preget av lange og tunge forhandlinger om budsjettet for 2002. Det lyktes ikke å komme frem til enighet, og OSSE gikk derfor inn i 2002 uten et vedtatt budsjett. Hovedproblemet var at Russland og SUS-landene koplet budsjettet til krav om endring av bidragsskalaen. Budsjettet for 2002 ble først vedtatt 11. april 2002. Totalbudsjettet utgjorde EUR 187,3 mill.

Uvissheten om budsjettet skapte en svært problematisk situasjon for organisasjonen og bidro til vanskelige arbeidsforhold. Det var ikke mulig å starte nye prosjekter. Uenigheten om budsjettet bidro dessuten til en generelt dårlig stemning mellom delegasjonene i Wien. Konstruktivt politisk arbeid på andre områder ble dermed også skadelidende.

En håndfull EU-land samt Sveits og Norge sa seg villige til å akseptere mindre økninger av sine bidrag for å komme de ti SUS-landene i møte når det gjaldt deres ønske om lavere andel. Helt i innspurten av forhandlingene var det kun et mindre gap som gjensto, og Norge besluttet å påta seg denne byrden. Norges andel av standard bidragsskala økte fra 2,05 % til 2,25 % for årene 2003 og 2004. Innen utløpet av 2004 skal det vedtas ny fordelingsnøkkel for medlemslandenes bidrag til OSSE. Organisasjonen opererer med to ulike bidragsskalaer for sendelagsutgifter, avhengig av sendelagenes størrelse. USA og enkelte andre vestlige land betaler prosentmessig en større andel av utgiftene til de store sendelagene. Det har hittil vært liten framgang i arbeidet med ny fordelingsnøkkel. Dette vil bli en vanskelig sak framover.

Totalbudsjettet for 2003 på 185,7 mill. euro representerer en viss reduksjon sammenlignet med

foregående år. Om lag 75 % av organisasjonens ressurser går til arbeidet i felten. Utviklingen de siste årene er likevel en reduksjon av andelen som er satt av til feltoperasjoner. Selv om OSSE fortsatt bruker størstedelen av sine ressurser i Sørøst-Europa, innebar budsjettet for 2003 en bevegelse i retning av økt satsing i Sentral-Asia og Kaukasus. Budsjettet innebar også en styrking av politisamarbeid og innsatsen mot terrorisme og ga også rom for en viss personellmessig styrking av sekretariatet i Wien som man fra norsk side hadde arbeidet for.

6.2 OSSEs rettslige status

Det lyktes heller ikke i 2002 å komme til enighet om å regulere OSSEs rettsevne, privilegier og immunitet. USA har ikke villet gå med på å gi OSSE full folkerettslig rettsevne, mens Russland enten vil ha full status for OSSE eller ingen endring fra nåværende situasjon. Mange land, deriblant Norge, mener det er behov for å utarbeide en internasjonal konvensjon om organisasjonens status, privilegier og immunitet, men foreløpig står dette arbeidet i stampe.

Utenriksdepartementet

tilråd:

Tilråding fra Utenriksdepartementet av 25. april 2003 om samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2002 blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1

Erklæring fra ministermøtet i Porto

Tiltak for å møte en ny og endret situasjon

1. Utenriksministrene i deltakerstatene i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa er kommet sammen i Porto og har bekreftet at vi er fast bestemt på å samarbeide for å beskytte våre befolkninger mot de nåværende og nye trusler mot sikkerheten. Utviklingen av det politiske, sikkerhetsmessige og økonomiske klima skaper nye utfordringer for OSSE. Etter hvert som vi beveger oss inn i det nye århundret, ser vi disse utfordringene klarere. OSSEs enestående bidrag til et internasjonalt samfunn der alle nasjoner og individer kan føle seg trygge, blir av stadig større verdi. Vi har en historisk anledning til å skape varig fred, fremgang og demokrati i hele Europa, som blir stadig mer forent.

2. Vi bekrefter vår forpliktelse til å fremme sikkerhet og samarbeid i alle deler av et OSSE-område uten skillelinjer ved å skape gjensidig tillit og arbeide sammen for å løse sikkerhetsspørsmål i en ånd av åpenhet og partnerskap. I tillegg til vårt arbeid kommer den innsatsen som gjøres av andre internasjonale organisasjoner og institusjoner som vi samarbeider nært med, med utgangspunkt i Plattformen for kooperativ sikkerhet.

3. Stilt overfor sikkerhetstrusler av ny karakter, må vår organisasjon samtidig utvikle nye tiltak som omfatter og styrker alle de tre dimensjonene i vår helhetlige tilnærming. Vår innsats for å fremme fred og stabilitet må gå hånd i hånd med vår faste beslutning om å sikre full respekt for menneskerettighetene, de grunnleggende friheter og rettsstatens prinsipper, og å styrke de viktigste forutsetningene for en bærekraftig utvikling i våre land.

4. Terrorisme er fortsatt en trussel mot enkeltpersoners og verdens sikkerhet, slik de siste terrorhandlingene som gisseldramaet i Moskva viser. Pakten for forebygging og bekjempelse av terrorisme, som vi har vedtatt i dag, legger prinsippene for en felles strategi med hensyn til terrorisme. I Bucuresti i fjor vedtok vi, som følge av hendelsene 11. september, en handlingsplan for bekjempelse av terrorisme, og i dag har vi besluttet å intensivere vår innsats ytterligere for å iverksette denne.

5. For å sikre at OSSE skal kunne gi et effektivt svar på nåværende og fremtidige utfordringer, har vi besluttet å fortsette arbeidet i 2003 med en strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre. OSSEs årlige tilsynskonferanse om sikkerhetsspørsmål, som vi i dag har truffet beslutning om opprettelsen av, vil tjene som ramme for arbeidet med å styrke dialogen om sikkerhet og for å gjennomgå sikkerhetsarbeidet iverksatt av OSSE og deltakerstatene. Vi har også besluttet å gjennomgå OSSEs rolle i fredsbevarende operasjoner, med sikte på å evaluere OSSEs kapasitet og kartlegge mulighetene for Organisasjonens engasjement på dette området.

6. Et godt politi kan bidra i betydelig grad til sikkerhet og stabilitet. Vi bekrefter at OSSE bør fortsette å utvikle sin kapasitet til å yte bistand til deltakerstater som ønsker å styrke sin politikompetanse, og vi oppmuntrer deltakerstatene til å skaffe de nødvendige ressursene.

7. Vi har i dag besluttet å utvikle en ny strategi i løpet av 2003 for å styrke OSSEs økonomiske og miljømessige dimensjon som skal fastlegge målene, prinsippene, kriteriene og metodene som skal gjelde for OSSEs aktiviteter på dette området, herunder bedre samarbeid om miljøspørsmål. Økonomiske og miljømessige faktorer kan true sikkerheten og stabiliteten. Katastrofen forårsaket da oljetankeren Prestige forliste noen hundre kilometer utenfor stedet hvor vi holder dette møtet, gir oss en smertelig påminnelse om behovet for å verne det marine miljø mot oljeforurensning og de konsekvenser det har for lokalbefolkningen. Vi oppfordrer deltakerstatene, Den internasjonale sjøfartsorganisasjon og andre berørte internasjonale organisasjoner til å styrke sin innsats for å sikre at det marine miljø beskyttes mot slike katastrofer ved å styrke samarbeidet om forebygging, reduksjon av og kontroll med oljeforurensning med utgangspunkt i full overholdelse av folkeretten.

8. Den menneskelige dimensjon forblir kjernen i Organisasjonens virksomhet. De nye reglene for OSSEs møter for gjennomføringen av den menneskelige dimensjon, som ble vedtatt i år, vil ytterligere

re effektivisere Organisasjonens og institusjonenes arbeid. Vi er blitt enige om å revidere og oppdatere OSSEs handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel. Det er en høyt prioritert oppgave å fremme toleranse og ikke-diskriminering, som vi har vedtatt en egen beslutning om. Vi har også vedtatt en beslutning om forpliktelser i forbindelse med valg, og vil samarbeide ytterligere på dette området.

9. Vi erkjenner at våre institusjoner og feltoperasjoner, takket være en engasjert stab, bidrar i betydelig grad til å iverksette OSSEs mål og prinsipper, i samarbeid med vertsstatene. Vi gir Det faste råd i oppdrag eventuelt å vurdere hvordan feltoperasjonenes drift og effektivitet ytterligere kan forbedres.

10. Ikke alle utfordringer som OSSE står overfor, er nye. Vi er fortsatt foruroliget over de vedvarende konfliktene i ulike regioner i OSSE-området, som risikerer å føre til at Organisasjonens prinsipper ikke vil bli overholdt, og som har konsekvenser for fred og stabilitet. Vi forplikter oss til å intensivere vår innsats for å løse disse konfliktene.

11. Vi gleder oss over den betydelige fremgangen som er gjort når det gjelder å innfri forpliktelsene vi påtok oss under toppmøtet i Istanbul i 1999, og ser fram til at alle berørte parter raskt gjennomfører disse forpliktelsene fullt ut.

12. Vi berømmer arbeidet som er utført i løpet av året for å bedre forvaltningen av Organisasjonen. Vi pålegger OSSE-rådet, gjennom arbeidsgruppen for OSSE-reform, å fortsette behandlingen av de resterende sakene i den berørte formannskapsrapporten, samt å treffe hensiktsmessige beslutninger i 2003. Vi gir også OSSE-rådet i oppdrag å fortsette sitt arbeid om OSSEs rettslige stilling og privilegier og immunitet.

13. Våpenkontroll og tillits- og sikkerhetsskapende tiltak er fortsatt helt nødvendig for vår helhetlige tilnærming til sikkerhet. Vi gleder oss over beslutningene som er truffet i Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC) om å styrke gjennomføringen av OSSE-dokumentet om håndvåpen og lette våpen, om håndteringen av den risiko som følger av lagring av overskuddsammunisjon og sprengstoff, samt om at atferdskodeksen for de politiske og militære sider ved sikkerheten skal tillegges større vekt i kampen mot terrorisme. Vi gir FSC i oppgave å bidra til felles svar på eksisterende og nye utfordringer for sikkerheten.

14. Vi gleder oss over det første årets vellykkede gjennomføring av Avtalen om åpne luftrom. Vi minner om at OSSEs deltakerstater kan søke om å tiltre avtalen. Vi noterer oss at søknadene fra en rekke av OSSEs deltakerstater allerede er blitt

godtatt av avtalepartene eller står på dagsordenen iden rådgivende kommisjon for Avtalen om åpne luftrom.

15. Vi vil fortsette å oppmuntre til samarbeid og dialog med våre samarbeidspartnere i middelhavsområdet og med Japan, Republikken Korea og Thailand. Vi ser fram til deres fortsatte aktive og målrettede deltakelse i OSSEs arbeid på områder av felles interesse.

16. OSSE spiller en enestående rolle når det gjelder å fremme demokrati, fred og stabilitet i hele OSSE-området. Organisasjonen skaper tillit gjennom dialog og åpenhet, styrker det sivile samfunn, tar tak i de dypereliggende årsakene til at stabiliteten er truet, fastlegger prinsipper og forpliktelser og fremmer gjennomføringen av disse. Den gir også statene praktisk hjelp til å styrke sine institusjoner for at de skal kunne møte nye utfordringer. Denne rollen er viktigere enn noen gang i det nye sikkerhetsklimaet. I dag uttrykker vi vår faste beslutning om å styrke Organisasjonen og å tilpasse den til de endrede forhold.

Undervedlegg 1

Tolkningserklæring i henhold til punkt 79 (kapittel 6) i De endelige anbefalingene fra konsultasjonene i Helsingfors

Fra Nederlands delegasjon (også på vegne av Belgia, Canada, Danmark, Det forente kongerike, De forente stater, Frankrike, Hellas, Island, Italia, Luxembourg, Norge, Polen, Portugal, Spania, Den tsjekkiske republikk, Tyrkia, Tyskland og Ungarn):

«Når det gjelder punkt 11 i ministererklæringen og Ministerrådets erklæringer om Moldova og Georgia, ønsker vi å gjengi punkt 15 i erklæringen fra Nato-landenes toppmøte i Praha 21. november 2001.

«Vi er som før forplikta til CFE-avtalen, og stadfester at vi går inn for ei snarleg iverksetjing av den tilpassa avtalen. CFE-regimet er eit grunnleggjande bidrag til eit tryggare og meir integrert Europa. Vi gler oss over haldninga til dei ikkje-CFE-landa som har sagt at dei aktar å be om å få tiltre den tilpassa CFE-avtalen når denne trer i kraft. Stabiliteten og tryggleiken i Europa ville vere mykje tent med at desse landa fekk høve til å tiltre. Vi gler oss over at Russland har oppnådd viktige resultat i arbeidet med å redusere styrkane i området for

artikkel V i avtalen til avtala nivå. Vi ber om at dei uinnfridde tilsegnene frå Istanbul med omsyn til Georgia og Moldova snarast vert oppfylte, noko

som vil gjere det mogeleg for allianselanda og andre avtalepartar å gå vidare mot ratifikasjon av den tilpassa CFE-avtalen.»»

Vedlegg 2**OSSEs pakt for forebygging og bekjempelse av terrorisme**

OSSEs medlemsland, som er fast bestemt på å gå til felles kamp mot terrorisme,

1. fordømmer på det sterkeste alle former og uttrykk for terrorisme,

uansett når, hvor og av hvem den blir utført, og gjentar at ingen omstendigheter eller motiv kan legitimere terrorhandlinger eller støtte til terrorisme,

2. forkaster bestemt at terrorisme knyttes til en nasjonalitet eller en religion, og bekrefter på nytt at tiltak mot terrorisme ikke er rettet mot noen religion, nasjon eller folkeslag,

3. erkjenner at terrorisme krever samordnede og omfattende mottiltak, og at internasjonale terrorhandlinger, som fastslått i FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1373 (2001), utgjør en trussel mot internasjonal og regional fred og sikkerhet,

4. erklærer at terrorhandlinger, terroristiske metoder og virksomhet, samt med overlegg å gi bistand til, samtykke til, finansiere, planlegge eller oppmuntre til slike handlinger, er i strid med FNs og OSSEs formål og prinsipper,

5. mener at det, ut over den pågående gjennomføringen av OSSE-forpliktelsene angående terrorisme, er av største betydning å stadfeste de grunnleggende og allmenngyldige prinsippene som har ligget til grunn for OSSEs arbeid og fortsatt vil gjøre det i fremtiden, og som deltakerstatene fullt ut støtter,

6. bekrefter på nytt sin forpliktelse til å treffe de tiltak som er nødvendige for å beskytte menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, særlig retten til liv, for alle personer innenfor deres jurisdiksjon når de står overfor terrorhandlinger,

7. forplikter seg til å iverksette effektive og resolute tiltak mot terrorisme og til å påse at alle tiltak og alt samarbeid for å bekjempe terrorisme gjennomføres i overensstemmelse med rettsstatens prinsipper og FN-pakten og de relevante folkerettslige bestemmelser, internasjonale regler om menneskerettigheter og eventuelt internasjonal humanitær rett,

8. bekrefter at hver stat har plikt til å avstå fra å ta imot terrorister, organisere, oppmuntre til, aktivt eller passivt gi støtte eller bistand til eller på

annen måte gi hjelp til terrorhandlinger i en annen stat, eller tolerere organisert virksomhet på sitt territorium som tar sikte på gjennomføring av slike handlinger,

9. vil samarbeide for å sikre at en person som bevisst deltar i finansiering, planlegging, forberedelse eller gjennomføring av terrorhandlinger, eller støtte av slike handlinger, stilles for retten, og vil for dette formål gi hverandre størst mulig bistand for å skaffe til veie opplysninger i forbindelse med stofferettslig etterforskning eller utleveringsprosedyrer som følge av terrorhandlinger, i samsvar med nasjonal rett og internasjonale forpliktelser,

10. vil ta hensiktsmessige skritt for å sikre at det ikke blir innvilget asyl til personer som har planlagt, tilrettelagt for eller deltatt i terrorhandlinger, i samsvar med relevante bestemmelser i nasjonal rett og folkeretten og gjennom en korrekt anvendelse av unntaksbestemmelsene i Konvensjon om flyktningers stilling av 1951 og dens protokoll av 1967,

11. erkjenner at de relevante FN-konvensjoner og -protokoller og FNs sikkerhetsrådsresolusjoner, særlig resolusjon 1373 (2001), utgjør det viktigste internasjonale rettsgrunnlaget i kampen mot terrorisme,

12. erkjenner betydningen av det arbeidet som er nedlagt av FNs sikkerhetsrådskomité mot terrorisme, og bekrefter på nytt deltakerstatenes og OSSEs plikt og vilje til å samarbeide med denne komiteen,

13. minner om OSSEs rolle som regional ordning etter kapittel VIII i FN-pakten, og OSSEs forpliktelser i denne sammenheng til å bidra til en verdensomspennende kamp mot terrorisme,

14. minner om sin beslutning om og sin handlingsplan for bekjempelse av terrorisme vedtatt under OSSEs niende ministerrådsmøte i Bucuresti, og bekrefter på nytt forpliktelsene som ble frem satt der,

15. merker seg med tilfredshet erklæringen og handlingsprogrammet som ble vedtatt under Den internasjonale konferansen i Bisjkek om økt sikkerhet og stabilitet i Sentral-Asia: styrking av den

samlede innsatsen mot terrorisme, 13. og 14. desember 2001,

16. stadfester forpliktelsen de har påtatt seg innenfor rammen av Sikkerhetspakten for Europa, herunder Plattform for kooperativ sikkerhet, som ble vedtatt under toppmøtet i Istanbul, om et mer aktivt og tettere samarbeid seg imellom samt med andre internasjonale organisasjoner for å møte de truslene og utfordringene som sikkerheten stilles overfor,

17. understreker at forebygging og bekjempelse av terrorisme må bygge på et felles og utvidet sikkerhetsbegrep samt på en langvarig strategi, og forplikter seg til å ta i bruk de tre dimensjonene samt alle OSSEs organer og institusjoner for å gi deltakerstater hjelp, når de ber om det, til å forebygge og bekjempe alle former for terrorisme,

18. lover å oppfylle alle forpliktelser, i samsvar med FNs konvensjoner og protokoller og Sikkerhetsrådets resolusjoner så vel som andre internasjonale forpliktelser, for å sikre at terrorhandlinger og virksomhet som støtter slike handlinger, herunder finansiering av terrorisme, blir definert som alvorlige forbrytelser i nasjonal rett,

19. vil samarbeide for å forebygge, bekjempe, etterforske og straffeforfølge terrorhandlinger, også gjennom økt samarbeid og full gjennomføring av relevante internasjonale konvensjoner og protokoller om terrorisme,

20. er overbevist om at det er nødvendig å gripe fatt i forhold som kan fremme og gi grobunn for terrorisme, særlig gjennom full respekt for demokrati og rettsstatens prinsipper, ved å gi alle borgere anledning til å delta fullt ut i det politiske liv, ved å forebygge diskriminering og oppmuntre til dialog mellom ulike kulturelle og religiøse grupper i samfunnet, ved å trekke det sivile samfunn inn i arbeidet med å finne politiske løsninger på konflikter, ved å fremme menneskerettigheter og toleranse, samt ved å bekjempe fattigdom,

21. erkjenner den positive rollen som mediene kan spille for å fremme toleranse og forståelse mellom religioner, trosretninger, kulturer og folk, samt øke bevisstheten om den fare terrorisme representerer,

22. forplikter seg til å bekjempe hatske utsagn og å treffe nødvendige tiltak for å forhindre misbruk av medier og informasjonsteknologi til terroristiske formål, og samtidig sikre at slike tiltak er forenlige med nasjonal rett og folkeretten samt med OSSE-forpliktelsene,

23. vil forhindre at terrorister og grupper av terrorister kan ferdes fritt, ved hjelp av effektive

grensekontroller og kontroll med utstedelse av identitetspapirer og reisedokumenter,

24. erkjenner behovet for å støtte det internasjonale samarbeid ved å treffe alle nødvendige tiltak for å forhindre og bekjempe, med alle lovlige midler, støtte til, finansiering og forberedelse av enhver terrorhandling på deres territorium, samt å kriminalisere at midler med overlegg skaffes til veie eller samles inn til terroristiske formål, innenfor rammen av deres forpliktelser etter den internasjonale konvensjon om bekjempelse av finansiering av terrorisme og relevante sikkerhetsrådsresolusjoner,

25. bekrefter på nytt sitt løfte om å oppfylle sine internasjonale forpliktelser fremsatt i FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1373 (2001) og 1390 (2002), og særlig sperre aktive tilhørende personer utpekt av komiteen opprettet i henhold til FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1267 (1999),

26. konstaterer med bekymring de bånd som finnes mellom terrorisme og grenseoverskridende organisert kriminalitet, hvitvasking av penger, menneske-, narkotika- og våpenhandel, og understreker i denne sammenheng behovet for å styrke samordningen og utarbeide strategier for samarbeid på alle nivåer for å styrke tiltakene mot disse alvorlige truslene og utfordringene for sikkerheten og stabiliteten,

27. erklærer sin beslutning om lojalt å ta i bruk alle relevante instrumenter som er tilgjengelig innenfor OSSEs militærpolitiske dimensjon, representert ved Forumet for sikkerhetssamarbeid, og understreker viktigheten av full iverksettelse av disse instrumentene, særlig atferdskodeksen for de politiske og militære sider ved sikkerheten og OSSE-dokumentet om håndvåpen og lette våpen,

28. bekrefter på ny at våpenkontroll, avvæpning og ikke-spredning er helt nødvendige elementer i sikkerhetssamarbeidet mellom statene; at de også kan bidra vesentlig ved å redusere risikoen for at terrorister får tilgang til våpen og masseødeleggende våpen og leveringsmidler for slike våpen,

uttrykker sin faste beslutning om å bekjempe den risiko som følger av ulovlig spredning av og tilgang til konvensjonelle våpen, herunder håndvåpen og lette våpen,

vil gjøre sitt ytterste for å gjøre disse farene minst mulige gjennom en nasjonal innsats og gjennom en styrking og bedring av de eksisterende multilaterale instrumentene på området våpenkontroll, avvæpning og ikke-spredning, herunder OSSEs prinsipper om ikke-spredning, og for å tilrettelegge for en effektiv gjennomføring av disse, og eventuelt gjøre dem gjeldende på verdensbasis.

Vedlegg 3

Erklæring om menneskehandel

I

Vi, medlemmer av OSSEs ministerråd, erklærer at menneskehandel er en farlig trussel mot sikkerheten i OSSE-området og utenfor.

Vi erklærer at menneskehandel og andre moderne former for slaveri er en avskyelig krenkelse av menneskeverdet og menneskerettighetene.

Vi erkjenner at menneskehandel er et alvorlig og raskt voksende fenomen innen grenseoverskridende organisert kriminalitet som gir betydelige inntekter til de kriminelle nettverkene. Disse nettverkene kan også være innblandet i andre kriminelle handlinger, som narkotikahandel og våpenhandel samt smugling av innvandrere.

Vi minner om og bekrefter på nytt vår fulle tilslutning til OSSEs forpliktelser til å bekjempe menneskehandel, slik det er fastsatt i Moskva-dokumentet fra 1991, Sikkerhetspakten for Europa vedtatt i Istanbul i 1999, Ministerrådets beslutning nr. 1 vedtatt i Wien i 2000, Det faste råds beslutning nr. 426 og Ministerrådets beslutning nr. 6 vedtatt i Bukarest i 2001, og erklærer at vi er fast bestemt på å styrke samarbeidet ved å kjempe mot menneskehandel i hjemlandene, transittlandene og destinasjonslandene.

Vi bekrefter på nytt at vi er fast bestemt på å bekjempe alle former for menneskehandel, og ber alle stater som ikke har gjort det, vurdere å ratifisere eller tiltre De forente nasjoners konvensjon om grenseoverskridende organisert kriminalitet og dens tilleggsprotokoll om å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, samt å ta hensyn til definisjonen av menneskehandel i denne protokollen. Vi erklærer at ratifikasjon og full gjennomføring av begge disse instrumentene vil styrke det internasjonale og nasjonale rettslige grunnlag samt styrke mulighetene for å bekjempe menneskehandel. Vi oppmunttrer statene sterkt til å vurdere en samtidig ratifikasjon og full gjennomføring av protokollen mot smugling av innvandrere på land, til sjøs og i luften, som supplerer ovennevnte konvensjon.

Vi bekrefter på nytt vår støtte til ODIHRs enheter mot menneskehandel og for likestilling, og går inn for at ODIHRs kontaktpunkt for roma- og

sintispørsmål engasjerer seg sterkere. Vi bekrefter også på nytt vår støtte til OSSEs feltoperasjoner og OSSE-sekretariatet, særlig OSSEs rådgiver i likestillingsspørsmål. Vi berømmer dem for deres helhetlige tilnærming og for deres tilrettelegging for nasjonal innsats når det gjelder forebygging av menneskehandel, straffeforfølgning av bakmennene og beskyttelse av og bistand til ofrene.

Vi støtter også arbeidet som er nedlagt av Stabilitetspaktens spesialgruppe mot menneskehandel i OSSEs regi. Vi gleder oss over den rollen denne gruppen har spilt som pådriver for å fremme regionalt samarbeid og utvikling av relevante initiativ.

//

Vi erkjenner behovet for å gripe fatt i de underliggende årsakene til menneskehandel og for å minske de økonomiske og sosiale ulikheter og problemer som også fører til ulovlig innvandring, og som kan utnyttes av organiserte kriminelle nettverk til egen fordel. Vi innser også behovet for å bekjempe korrupsjon, som gjør det lettere for slike nettverk å drive sin virksomhet. Vi anbefaler at OSSEs samarbeidsskottor for økonomisk og miljømessig virksomhet får en mer fremtredende rolle i arbeidet med alle de økonomiske sidene ved menneskehandel.

Vi erkjenner at etterspørselen i destinasjonslandene etter personer som har vært offer for menneskehandel med sikte på seksuell utnyttelse, tvangsarbeid, slaveri eller andre forhold og fremgangsmåter beslektet med slaveri, inngår som en integrert del av menneskehandel. Vi henstiller til destinasjonslandene å innføre tiltak for å bekjempe effektivt slik etterspørsel og gjøre dem til hovedelementer i sin strategi for effektiv forebygging og bekjempelse av menneskehandel, og til å vise null toleranse for seksuell utnyttelse, slaveri og alle former for utnyttelse av tvangsarbeid, uansett type.

Vi er dypt bekymret over meldinger om at medlemmer av internasjonale organisasjoners sendelag skal ha deltatt i aktivitet knyttet til menneskehandel, særlig i land som nylig er kommet ut av en konflikt. Vi gjentar betydningen av Det faste råds

beslutning nr. 426 av 12. juli 2001 om menneskehandel og oppfordrer til at relevante tiltak, som «OSSEs atferdskodeks for sendelagsmedlemmer», blir vedtatt og iverksatt. Vi vil ikke tolerere at medlemmer av den internasjonale stab er innblandet i illegal virksomhet, oppmuntrer til slik kriminell handel eller opptrer i strid med denne atferdskodeks. Vi forplikter oss til å treffe alle praktiske tiltak for å sikre at medlemmer av den internasjonale staben må stå ansvarlig overfor sine respektive nasjonale, eventuelt lokale, myndigheter for slik virksomhet.

Vi uttrykker vår bekymring over den stigende handel med mindreårige. Idet vi erkjenner barns spesielle behov, går vi inn for økt forskning og informasjonsutveksling om handel med barn, og idet vi tar behørig hensyn til barnets beste, som alltid bør være det overordnede hensyn ved alle tiltak som gjelder barn, ber vi om at det utarbeides særlige tiltak for å påse at barn som har vært gjenstand for handel, ikke utnyttes ytterligere, av hensyn til deres psykiske og fysiske helse.

Vi vil arbeide for tilfredsstillende forebyggende tiltak mot menneskehandel i våre land, f.eks. i form av målrettede bevisstgjørings- og opplysningskampanjer i hjemlandene og transittlandene, spesielt rettet mot ungdom og andre sårbare grupper, og vil forsøke å utvikle egnede kampanjer i destinasjonslandene, arrangere opplæring av det berørte personell og offentlige tjenestemenn innen politi, grensekontroll, rettsvesen og sosiale tjenester, og anbefaler fullt samarbeid med ikke-statlige organisasjoner på dette området.

Vi vil arbeide for å gi bistand og beskyttelse til personer som har vært offer for menneskehandel, særlig kvinner og barn, og for dette formål, når det er hensiktsmessig, etablere et effektivt nasjonalt veiledningssystem som alle har tilgang til, og som sikrer at personer som har vært offer for menneskehandel, ikke utsettes for forfølgning utelukkende fordi de har vært gjenstand for handel. Ofrenes verdighet og menneskerettigheter må til enhver tid respekteres. Vi vil vurdere å innføre egnede tiltak, som f.eks. tilby husly og utarbeide egnede repatrieringsprosedyrer for personer som har vært utsatt for menneskehandel, der det tas tilbørlig hensyn til deres sikkerhet, bl.a. ved å skaffe dem dokumenter, samt utarbeide retningslinjer for å skaffe slike personer økonomiske og sosiale ytelser, så vel som rehabilitering og reintegrering i samfunnet.

Vi erkjenner at et mer intensivt samarbeid mellom de berørte aktørene i hjemlandene, transittlandene og destinasjonslandene er av avgjørende betydning for hjemsendingsprogrammene for perso-

ner som har vært offer for menneskehandel, og bidrar til en lettere reintegrering. Vi oppfordrer derfor alle organisasjoner som yter bistand til ofre, også ikke-statlige organisasjoner, til å videreutvikle et slikt samarbeid.

Vi vil vurdere å innføre lover og andre tiltak som gjør det mulig for personer som har vært utsatt for menneskehandel, å bli værende, midlertidig eller permanent, på vårt territorium i tilfeller hvor det er hensiktsmessig, samtidig som det tas tilbørlig hensyn til humanitære og medmenneskelige faktorer.

Vi oppfordrer alle deltakerstater til å styrke det internasjonale samarbeidet for å bekjempe grenseoverskridende organisert kriminalitet, herunder kriminelle handlinger som narkotikahandel og våpenhandel, samt smugling av innvandrere. Et slikt samarbeid bør omfatte internasjonale politiorganisasjoner, som Europol og Interpol, samt Det sørøsteuropeiske samarbeidsinitiativ (SECI), med sikte på å etterforske og straffeforfølge de ansvarlige bak menneskehandel i samsvar med nasjonal rett og eventuelt internasjonale forpliktelser. I denne sammenheng ber vi den overordnede politirådgiveren om å vie større oppmerksomhet til bekjempelse av menneskehandel.

Vi gjentar på nytt behovet for nasjonale strategier for å forene våre krefter i kampen mot menneskehandel og for å styrke koordineringen mellom nasjonale, internasjonale og regionale organisasjoner på dette området. Tiltak som utnevning av interdepartementale organer og nasjonale koordinatører eller, eventuelt, andre relevante organer eller mekanismer, vil kunne dekke dette behovet.

///

Vi er enige om å intensivere samarbeidet basert på en flerdimensjonal tilnærming mellom de aktuelle OSSE-strukturene og institusjonene samt mellom OSSE og andre relevante internasjonale organisasjoner og aktører, herunder FN og FNs særorganisasjoner, Europarådet, Det europeiske råd og Den internasjonale organisasjon for migrasjon, og gir Det faste råd i oppgave å se nærmere på hvordan en bedre kan sikre et slikt samarbeid for å bekjempe menneskehandel.

Vi gir OSSE-rådet, gjennom den uformelle arbeidsgruppen for likestillingsspørsmål og bekjempelse av menneskehandel, i oppdrag å revidere forslaget til OSSEs handlingsplan 2000 for bekjempelse av menneskehandel, og utarbeide et nytt utkast med henblikk på nye egnede tiltak innen 25. juli 2003.

Vi pålegger Formannskapet og OSSE-rådet å

benytte OSSEs eksisterende organer og fora til å utveksle informasjon, gjennomgå forpliktelsene og samle erfaringer om beste praksis når det gjelder bekjempelse av menneskehandel, samt å fremme regelmessig deltakelse fra eksperter som repre-

senterer relevante nasjonale institusjoner og organer, så vel som representanter for internasjonale partnerorganisasjoner og ikke-statlige organisasjoner.

Vedlegg 4

Erklæringer fra ministerrådet

(1)

1. Når vi nå foretar en gjennomgang av OSSEs engasjement i Sørøst-Europa i 2002, vil vi gi landene i regionen anerkjennelse for deres store innsats for å styrke sikkerheten, stabiliteten og demokratiet ytterligere, og vi hilser den fremgang som her har funnet sted, velkommen. OSSE har fortsatt bistått med å fremme fred og stabilitet i regionen, og vi gjentar at vi forplikter oss til å støtte landene i regionen på deres vei mot fred og velferd. Vi merker oss også at de forplikter seg fullt og fast til å la seg integrere i de europeiske og euroatlantiske strukturer. Vi erkjenner at det først og fremst er myndighetene og folket i regionen som har ansvaret for den politiske og økonomiske utviklingen, og i denne forbindelse hilser vi de gode naboforholdene og det økte regionale samarbeidet velkommen. Vi vil fortsatt gjøre vårt for at fremgangen skal bli varig og fortsette ved hjelp av egne krefter, og for at de felles målene, basert på felles forpliktelser og verdier, skal nås.

2. Vi bekrefter på nytt vår tilslutning til Sluttakten fra Helsingfors, Paris-pakten og Sikkerhetspakten for Europa fra Istanbul i 1999, og støtter fullt ut de sørøsteuropeiske statenes territoriale integritet og ukrenkelige grenser. Vi hilser velkommen den innsats som regjeringene, sammen med OSSE og andre internasjonale organisasjoner, har gjort for å bevare freden og styrke sikkerheten og stabiliteten i tidligere kriseområder. Vi forventer at alle internasjonale forpliktelser oppfylles fullt ut, og bekrefter på nytt at vi forplikter oss til en full gjennomføring av resolusjon 1244 fra FNs sikkerhetsråd. Vi er rede til fortsatt å spille en aktiv rolle i FNs overgangsadministrasjon i Kosovo og å bistå de midlertidige selvstyreinstitusjonene i Kosovo i Den føderale republikken Jugoslavia. Vi ser fram til en rask vedtakelse av en konstitusjonell pakt for Serbia og Montenegro og den påfølgende gjennomføringen. Vi bifaller og gir vår oppmuntring til den vedvarende innsatsen fra det internasjonale samfunn og myndighetene i Bosnia-Hercegovina med sikte på å styrke det lokale eierskapet i landets reformprosess ved gjennomføring av Den generelle rammeavtale for fred i Bosnia-Hercegovina (fredsavtalene fra Dayton og Paris).

3. Vi gjentar at vi støtter den innsats som landene i regionen gjør for å bygge opp multietniske samfunn basert på styrkede demokratiske institusjoner og rettsstaten, og på respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, herunder rettighetene til dem som tilhører nasjonale minoriteter. Vi oppmuntrer de berørte landene i regionen til å vedta og gjennomføre lover om nasjonale minoriteter som er forenlig med deres internasjonale forpliktelser og med anbefalingene fra OSSEs høykommissær for nasjonale minoriteter. Det er vår oppfatning at et effektivt utdanningsystem uten diskriminering er et viktig redskap i arbeidet for forsoning, og vi oppmuntrer OSSE til å styrke sitt arbeid på dette området i Bosnia-Hercegovina.

4. Vi hilser velkommen alle initiativ som tar sikte på å styrke det regionale samarbeidet i spørsmål som gjelder flyktninger og fordrevne, og ser fram til at disse gjennomføres, og vi oppmuntrer de berørte landene til å treffe ytterligere tiltak som kan gi varige løsninger for dem i deres vanskelige situasjon, med full utøvelse av retten til å vende hjem og ta tilbake sine eiendommer i regionen.

5. Vi hilser velkommen de fremskritt som er gjort i retning av å opprette stabile og demokratiske institusjoner i regionen. Vi er tilfreds med at valgene, som ble overvåket av OSSEs kontor for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR), i det store og hele ble gjennomført i samsvar med internasjonale standarder. OSSE har organisert valg i Kosovo i Den føderale republikken Jugoslavia med godt resultat. Vi oppmuntrer de berørte landene til å treffe ytterligere tiltak for å endre valglovgivningen i tråd med anbefalingene fra OSSE/ODIHR.

6. OSSE vil, gjennom sine institusjoner, feltoperasjoner og andre virkemidler for samarbeid, fortsatt gjøre sitt for å styrke det internasjonale samarbeidet i regionen, i samsvar med Plattform for kooperativ sikkerhet, og bistå landene i regionen i deres innsats for å møte nåværende og nye utfordringer med hensyn til sikkerhet og stabilitet. Vi hilser velkommen alle initiativ for økt regionalt samarbeid fra landene i regionen, og oppmuntrer dem til å styrke denne innsatsen. Vi forplikter oss

fortsatt til å samarbeide med landene i regionen om å håndtere trusler knyttet til terrorisme, organisert kriminalitet, korrupsjon, ulovlig innvandring og våpen-, narkotika- og menneskehandel. Vi gjen- tar at vi støtter arbeidet i Stabilitetspaktens arbeidsgruppe for handel med mennesker. OSSE er rede til å samarbeide med landene i regionen og andre institusjoner eller organisasjoner for å styrke sikkerheten ved grensene.

7. Vi hilser velkommen OSSEs økte engasjement i politiets oppgaver, slik landene i regionen har bedt om, med utvikling av verktøy i kampen mot organisert kriminalitet på regionalt plan. Vi er særlig tilfreds med fremgangen i forbindelse med gjennomføringen av felles programmer for multietnisk politiopplæring og politiarbeid i lokalsamfunnet. Vi hilser velkommen opprettelsen av EUs politioperasjon i Bosnia-Hercegovina, som en etterfølger til FNs internasjonale politistyrke.

8. Samtidig som vi fortsatt forplikter oss til å bistå landene med å håndtere de utfordringer som den økonomiske omleggingen og moderniserin- gen fører med seg, erkjenner vi at hovedtyngden av ekstern støtte til regionen skjer gjennom EUs stabiliserings- og assosieringsprosess samt Stabilitetspakten for Sørøst-Europa i regi av OSSE, som fungerer som et supplement til prosessen. Vi er tilfreds med dette tettere og gjensidig berikende samarbeidet mellom OSSE og EU i regionen. Vi bekrefter at vi er forpliktet til Stabilitetspakten og hilser velkommen virksomheten i Den sørøsteuro- peiske samarbeidsprosess og andre regionale initi- ativer og organisasjoner, og vi oppmuntrer til tette- re bånd mellom disse og Stabilitetspakten.

9. Vi er tilfreds med at landene i regionen har forpliktet seg til å oppfylle sine internasjonale for- pliktelser. Vi forventer at de alle samarbeider fullt ut og på bred basis med Den internasjonale straffe- domstolen for krigsforbrytelser i det tidligere Ju- goslavia (ICTY), og oppmuntrer de berørte lande- ne til å treffe alle nødvendige tiltak i den forbindel- se. Alle som er tiltalt av domstolen, må, uten unn- tak, utleveres til ICTY, slik at de kan stilles for retten, og domstolen må sikres tilgang til vitner og arkiver. Vi er tilfreds med at lokale domstoler del- tar i behandlingen av krigsforbrytelser, slik ICTY har tenkt det.

10. Vi hilser velkommen OSSEs kontinuerlige arbeid med å bistå ved gjennomføringen av artikkel II og IV i vedlegg 1-B til fredsavtalene fra Day- ton og Paris. Vi oppmuntrer partene til å fortsette med sine frivillige aktiviteter med hensyn til artikkel II, særlig med å utarbeide prosedyrer som gjør det mulig for enhetenes væpnede styrker å bistå hverandre ved menneskeskapte eller naturskapte

katastrofer. Samtidig som vi hilser velkommen den fremgang som har funnet sted etter artikkel IV, oppmuntrer vi partene til å løse spørsmål knyttet til mengden av tunge våpen, i unntatte kategorier, som gjør det mulig for dem å ha utstyr ut over de tillatte tak. Vi hilser velkommen det første møtet i kommisjonen som arbeider med gjennomføringen av sluttdokumentet fra forhandlingene etter artikkel V i vedlegg 1-B til fredsavtalene fra Dayton og Paris, og er rede til å støtte kommisjonen i dens fremtidige arbeid.

11. Vi oppfordrer landene i regionen til å etable- re og gjennomføre effektive ordninger for våpe- nekspport i tråd med OSSEs prinsipper og doku- menter, herunder OSSE-dokumentet om håndvå- pen og lette våpen. Vi hilser velkommen samarbei- det med Stabilitetspakten om å finne en løsning på slike problemer som den overdrevne og destabili- serende akkumuleringen og ukontrollerte spred- ningen av håndvåpen og lette våpen.

(2)

1. OSSE hilser velkommen de verdifulle bidragene fra de sentralasiatiske deltakerstatene med sikte på å styrke stabiliteten og sikkerheten i regionen når de, sammen med det internasjonale samfunn, gjør en innsats for å stabilisere situasjonen i Afgha- nistan. I denne sammenheng har de sentralasia- tiske landene en helt nødvendig oppgave med hen- syn til å løse regionens konkrete sikkerhetsspør- mål og å fremme den politiske og økonomiske utviklingen.

2. Vi deler de sentralasiatiske deltakerstatenes bekymring for sikkerheten i regionen, med trusler som internasjonal terrorisme, organisert kriminali- tet og narkotika- og våpenhandel. Vi vil fortsatt samarbeide med de sentralasiatiske deltakerstate- ne med sikte på å løse disse problemene. I 2002 har OSSE arbeidet jevnt og trutt med gjennom- føringen av handlingsplanen fra Bukarest og hand- lingsprogrammet fra Bisjkek, som ble vedtatt i de- sember 2001. OSSE, med sine institusjoner og fel- toperasjoner, støtter de sentralasiatiske deltaker- statenes beslutsomme innsats for å bekjempe og forebygge terrorisme, på grunnlag av de prinsip- per som er nedfelt i nevnte dokumenter.

3. Vi hilser velkommen de sentralasiatiske sta- tenes bestrebelser på å utvide sitt samarbeid med OSSE. Samtidig som vi fortsatt retter oppmerk- somheten mot den menneskelige dimensjon, vil vi søke å oppnå bedre balanse mellom de tre dimen- sjonene i OSSEs tilnærming til sikkerhet med hen- syn til både politikk og prosjekter. I denne forbin- delse erkjenner vi at det er av avgjørende betyd-

ning at vi styrker vår virksomhet innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjonen, også som et grunnlag for effektive politiske og sosiale reformer. Som en vesentlig faktor vil vi bedre koordineringen med andre internasjonale organisasjoner og institusjoner som er aktive i regionen, herunder Den europeiske union. Videre støtte fra OSSE i forbindelse med politiske, økonomiske, økologiske og sosiale reformer vil bidra til stabilitet og velferd i regionen. Vi merker oss særlig at den økologiske krisen i Aralsjøen virker negativt inn på den bærekraftige utviklingen og er en trussel mot stabiliteten og sikkerheten i området rundt.

4. Vi vil oppmuntre de sentralasiatiske deltakerstatene i deres arbeid med reformer som tar sikte på politisk og økonomisk utvikling i deres respektive land, for å kunne oppfylle alle OSSE-forpliktelser innenfor de tre dimensjoner. OSSE vil, gjennom sine organer og institusjoner, fortsatt støtte de sentralasiatiske deltakerstatene i deres arbeid med å styrke demokratiet og de demokratiske institusjoner, med å styrke rettsstaten og å øke velferden gjennom utvikling av markedsøkonomi.

(3)

1. Vi er dypt bekymret over at det i 2002, til tross for innsatsen til Republikken Moldova og meklere fra OSSE, Den russiske føderasjon og Ukraina, ikke har vært fremgang i forhandlingene om en fullstendig løsning på Transnistria-problemet. Vi bekrefter på nytt at Republikken Moldovas suverenitet og territoriale integritet skal garanteres i løsningen av denne konflikten. I denne sammenheng vil vi fremheve meklernes viktige oppgave med å tilrettelegge for at forhandlingsprosessen kan gjenopptas innenfor den eksisterende rammen med fem parter, og vi hilser spesielt velkommen deres løsningsforslag, kjent som Kiev-dokumentet, som er vedtatt som grunnlag for forhandling om Transnistria-regionens status innenfor Republikken Moldova.

2. Vi beklager at Transnistria-siden til tross for disse bestrebelser fortsatt legger hindringer i veien for forhandlingsprosessen. I denne forbindelse er vi tilfreds med at alle parter i prosessen er villige til å fremme en varig politisk løsning.

3. Vi er tilfreds med at tilbaketrekkingen av russisk utstyr begrenset gjennom CFE-avtalen fra Transnistria-regionen i Republikken Moldova er fullført til rett tid.

4. Vi hilser også velkommen Den russiske føderasjons bestrebelser på å oppfylle forpliktelsene inngått på OSSEs toppmøte i Istanbul i 1999 om å

fullføre tilbaketrekkingen av russiske styrker fra Moldovas territorium innen utgangen av 2002. Vi merker oss at det ble oppnådd en viss fremgang i 2002 med hensyn til å trekke tilbake/fjerne en viss mengde ammunisjon og annet militært utstyr tilhørende Den russiske føderasjon.

5. Vi er imidlertid bekymret over at full og åpen tilbaketrekking/fjerning av russisk ammunisjon og militært utstyr er blitt forsinket, noe som til dels skyldes det forhold at «myndighetene» i Transnistria systematisk har vanskeliggjort og forhindret prosessen, og dette er uakseptabelt.

6. Vi setter pris på innsatsen til alle deltakerstater i OSSE som har bidratt til det frivillige fondet som skal sette OSSE i stand til å hjelpe Den russiske føderasjon til å oppfylle sine forpliktelser fra OSSEs toppmøte i Istanbul i 1999. Vi hilser velkommen Den russiske føderasjons forpliktelse til å fullføre tilbaketrekkingen av russiske styrker så snart som mulig, og dens intensjon om å gjøre dette innen 31. desember 2003, forutsatt at de nødvendige betingelser er til stede. Vi oppmuntrer OSSEs deltakerstater til fortsatt å støtte Den russiske føderasjons tilbaketrekking/fjerning av ammunisjon og annet militært utstyr gjennom egnede politiske tiltak og ved å gi et første eller ytterligere et bidrag til det frivillige fondet som er opprettet for dette formål, på grunnlag av jevnlig rapporter fra OSSEs sendelag i Moldova.

(4)

1. Vi er fortsatt dypt bekymret over at Nagorno-Karabakh-konflikten ennå ikke er løst, til tross for den intensiverte dialogen mellom partene og den aktive støtten fra Minsk-gruppens medformenn. Vi holder fast ved at en snarlig løsning på denne langvarige konflikten vil medvirke til varig fred, sikkerhet, stabilitet og samarbeid i Sør-Kaukasus-regionen.

2. Vi gjentar at det er viktig å fortsette fredsamtalene, og oppfordrer partene til å fortsette sine bestrebelser på å oppnå en snarlig løsning på konflikten basert på folkerettens prinsipper og normer. Vi oppfordrer også partene til å prøve å finne fram til ytterligere tiltak som kan styrke den gjensidige tilliten og tiltroen.

3. Vi er tilfreds med at partene har forpliktet seg til å inngå våpenhvile og finne en fredelig og samlet løsning. Vi hilser særlig velkommen de fortsatte møtene mellom presidentene i Armenia og Aserbajdsjan og mellom deres spesialutsendinger. Vi oppmuntrer partene til å fortsette sitt arbeid, med aktiv støtte fra medformennene, med sikte på å nå fram til en rettfærdig og varig løsning.

(5)

1. Vi gjentar at vi forplikter oss fullt og fast til å støtte Georgias uavhengighet, suverenitet og territoriale integritet, og bekrefter på nytt tidligere OSSE-dokumenter om Georgia fra toppmøter og ministerråd.

2. Vi beklager at den positive dynamikken i fredsprosessen i Tskhinvali-regionen/Sør-Ossetia av forskjellige grunner er blitt betydelig forstyrret de siste månedene, og konstaterer at det er viktig å følge prinsippene om en fredelig løsning på den georgisk-ossetianske konflikten i samsvar med Sochi-avtalen av 24. juni 1992. Vi støtter den felles kontrollkommisjonens arbeid med å stabilisere situasjonen, og bifaller det konstruktive arbeidet i ekspertgruppens møter innenfor rammen av en oppfølging av prosessen mot en politisk løsning, som fant sted fra 27. til 29. oktober 2002 i Castelo Branco og i Lisboa på initiativ fra OSSEs formannskap, med Den russiske føderasjon som mekler og med deltakelse fra OSSEs sendelag i Georgia. Vi merker oss at alle parter på nytt bekreftet at de tidligere ekspertgruppemøtene og drøftingen av de ulike sidene ved den politiske løsningen, spesielt utkastet til midlertidig dokument, har bidratt til å skape et bredere grunnlag for arbeidet med å finne fram til løsningsmåter som partene kan godta. Vi oppmuntrer partene til økt dialog og større innsats på alle nivåer for å lette de politiske forhandlingene og tilbakeføringen av flyktninger og internt fordrevne (IDP), noe som gjør at en rask vedtakelse av en juridisk ramme for tilbakeføring av boliger og eiendeler til flyktninger og fordrevne blir svært viktig. Den europeiske union fortjener anerkjennelse for at den gir finansiell støtte med sikte på å opprettholde dynamikken i forhandlingene, og for at den ønsker å delta i den økonomiske gjenoppbyggingen som vil være en nødvendig forutsetning for å oppnå en fullstendig løsning. Vi mener det vil være positivt med store økonomiske bidrag rettet inn mot sentrale områder, og at et internasjonalt sendelag for behovsevaluering blir sendt til regionen.

3. Vi bifaller opprettelsen av et eget koordineringssenter for samhandling mellom de rettskandhevsorganer hos partene som arbeider med bekjempelse av kriminalitet, og vi ber om fortsatt støtte fra det internasjonale samfunn til senterets virksomhet.

4. Vi bifaller virksomheten til kommandoen for den felles fredsbevarende styrken (JPKF) og til OSSEs program for rask utrykning, som ivaretar visse grunnleggende behov i Georgia og Ossetias lokalsamfunn mot frivillig innlevering av våpen og

ammunisjon til JPKF. Vi ser fram til videre fremgang i 2003, der en bygger videre på at det nå er større forståelse mellom partene, særlig når det gjelder å definere politisk status for Tskhinvali-regionen/Sør-Ossetia innenfor staten Georgia.

5. Vi bifaller og støtter FNs innsats i Abkhasia i Georgia og organisasjonens ledende rolle i forhandlingene om en fredelig løsning på konflikten, der utgangspunktet er at Georgias territoriale integritet skal bevares, og at rettighetene til alle som er innblandet i konflikten, skal ivaretas.

6. Vi beklager at det ikke er registrert noen fremgang av betydning med hensyn til å bringe forhandlingene ut av dødvanne i det sentrale spørsmålet i konflikten mellom Georgia og Abkhasia, nemlig Abkhasias fremtidige status innenfor staten Georgia. Vi oppfordrer partene i konflikten til å gjenoppta den konstruktive dialogen om dette spørsmålet, og vi håper, uten at dette skal berøre innholdet i de endelige avtalene dem imellom, at begge parter, og særlig den abkhasiske siden, vil godta dokumentet om fordeling av konstitusjonell myndighet mellom Tbilisi og Sukhumi som er utarbeidet i regi av FN, og som bør utgjøre grunnlaget for realitetsforhandlinger. OSSE er rede til å delta aktivt i alle bestrebelser fra det internasjonale samfunn som tar sikte på å oppnå en fredelig løsning på konflikten.

7. Vi ser med tilfredshet at det er tegn til minsket spenning og økt stabilitet i regionen, særlig takket være UNOMIG-CISPKFs felles patruljering langs Kodori-dalen. For å styrke denne positive utviklingen må partene gjennomføre alle eksisterende avtaler med gode hensikter, særlig Moskva-avtalen om våpenhvile av 14. mai 1994, og den gjensidige tilliten dem imellom må gjenopprettes. Den generelle sikkerhets- og menneskerettighets-situasjonen er fremdeles skjør i Abkhasia (Georgia), særlig i Gali-distriktet. I denne forbindelse er OSSE rede til å gi aktiv støtte til alle forsøk på å fremme respekten for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, og til å overvåke en fremtidig avtale om tilbakeføring av flyktninger og fordrevne som er blitt tvunget til å forlate sitt faste bosted som følge av masseødeleggelse og tvangsdeportering.

8. Vi vil sterkt oppfordre til at anbefalingene fra det felles, FN-ledede evalueringssendelaget gjennomføres, blant annet om åpning av et underkontor i Gali-distriktet med samme mandat og regler som FNs menneskerettighetskontor i Sukhumi og med en tjenestemann fra OSSE til å arbeide med menneskerettigheter. I denne sammenheng er OSSE rede til å fremme sine prosjekter innenfor den menneskelige dimensjon i Abkhasia (Georgia).

9. I samsvar med forpliktelsene fra OSSEs toppmøte i Istanbul i 1999 støtter vi partenes ønske om å fullføre forhandlingene om varigheten av og de nærmere regler for virksomheten til de russiske militærbasene i Batumi og Akhalkalaki og de russiske militæranleggene på Georgias territorium. Vi merker oss åpenheten i besøket til OSSEs militære eksperter på Gudauta-basen i Abkhasia (Georgia), noe som var en milepæl på veien mot en rask og lovformelig overføring av Gudauta-anlegget. Vi bifaller den vellykkede slutføringen av Melangeprosjektet som ble administrert av OSSE, der rakettdrivstoff ble nøytralisert og omdannet til kunstgjødsel for den sure jorda i Vest-Georgia. Vi vil innstendig oppfordre deltakerstatene til fortsatt å bidra til det frivillige fondet.

10. Sikkerhetsproblemene i regionen tatt i betraktning verdsetter vi det viktige bidraget til stabilitet og tillit i regionen som OSSEs grenseovervåkingsoperasjon har stått for langs grensen mellom Georgia og den tjetsjenske og den ingusjiske republikken i Den russiske føderasjon. Vi pålegger OSSE-rådet å se nærmere på forslag om å utvide grenseovervåkingsoperasjonen til grensen mellom Georgia og Republikken Dagestan i Den russiske føderasjon.

Undervedlegg 1

Tolkningserklæring i henhold til punkt 79 (kapittel 6) i de endelige anbefalingene fra konsultasjonene i Helsingfors

Fra Moldovas delegasjon:

«Republikken Moldovas delegasjon ønsker på det nåværende stadium å erklære at den har godtatt teksten til dette dokument for at nødvendig konsensus skal oppnås, og har dermed nok en gang bekreftet sin vilje til å samarbeide med alle deltakerstater om å fremme målene for vår organisasjon.

Vi anser at ordlyden i ministererklæringen viser at OSSE som helhet har forpliktet seg til å sikre en fullstendig og grundig gjennomføring av beslutningene om Moldova fra toppmøtet i Istanbul. Vi vil innstendig oppfordre Den russiske føderasjon til å oppfylle de forpliktelser den påtok seg i Istanbul i 1999, om å fullføre tilbaketrekkingen av sine styrker fra Republikken Moldovas territorium, og forventer at den i 2003 vil vise at den har politisk vilje til dette, slik det er fastslått i teksten til dette

dokument. Som det var enighet om blant alle parter som deltok i forhandlingen om denne erklæring, dreier henvisningen til «nødvendige betingelser» i sammenheng med tilbaketrekkingen seg utelukkende om eventuelle tekniske ordninger, og den kan ikke på noen måte anvendes på politiske forhold.

Vi beklager at det ikke kan rapporteres om noen konkret fremgang i spørsmålet om en løsning av Transnistria-konflikten. Vår erkjennelse i denne forbindelse av at ansvaret for en løsning helt og holdent ligger hos lederne i Transnistria, gjør at vi i den nærmeste fremtid kan innta en mer bestemt holdning og treffe en rekke konkrete tiltak mot Tiraspol-regimet, slik at konfliktløsningsprosessen kan bli lettere. I denne sammenheng er Republikken Moldova tilfreds med EUs erklæring om Transnistria-konflikten av 4. desember 2002, og med at andre berørte land allerede har uttrykt vilje til å bidra til en felles innsats.

Republikken Moldova gjentar at den forplikter seg til å samarbeide med alle OSSEs deltakerstater, særlig EU-medlemmene, USA, Den russiske føderasjon og Ukraina med sikte på å sikre at våre felles beslutninger til slutt blir satt ut i livet. Organisasjonens troverdighet og autoritet avhenger av vår evne til å få til dette.»

Undervedlegg 2

Tolkningserklæring i henhold til punkt 79 (kapittel 6) i de endelige anbefalingene fra konsultasjonene i Helsingfors

Fra Georgias delegasjon:

«Georgias delegasjon har besluttet å slutte seg til konsensus om utkastet til erklæring om Georgia, men den ønsker å komme med en offisiell klargjøring av Georgias holdning til den delen av erklæringen som gjelder Den russiske føderasjons oppfyllelse av internasjonale forpliktelser i henhold til felleserklæringen fra Istanbul.

Vi er fortsatt overbevist om at Den russiske føderasjon ikke har oppfylt sine forpliktelser fullt ut, blant annet står spørsmålet om stenging og nedbygging av Gudauta-basen fremdeles åpent og vil bli stående åpent til Den russiske føderasjon treffer tilstrekkelige tiltak for å sikre åpenhet og basen er lovformelig overført til den georgiske siden.

Sammen med partene i CFE-avtalen oppfordrer

vi også Den russiske føderasjon til umiddelbart å gjenoppta forhandlingene og inngå en avtale om varigheten av og de nærmere regler for stenging av de russiske militærbasene i Batumi og Ahalkalaki og de russiske militæranleggene på Georgias territorium. Det må i denne forbindelse tas hensyn til Georgias suverene rettigheter og det grunnleggende prinsippet i CFE-traktaten om at en stat må gi sitt frie samtykke til enhver fremmed militær utplassering på sitt territorium. Vi forventer at Den russiske føderasjon endrer sin holdning i samsvar med vertsstatens suverene krav, slik at vi på en konstruktiv måte kan komme fram til en endelig løsning på dette problemet. I motsatt fall forbeholder Georgia seg retten til å handle ut fra sine nasjonale interesser.»

Undervedlegg 3

Tolkningserklæring i henhold til punkt 79 (kapittel 6) i de endelige anbefalingene fra konsultasjonene i Helsingfors

Fra Aserbajdsjans delegasjon:

«Med hensyn til den beslutning som nylig ble vedtatt på det 10. møtet i OSSEs ministerråd, ønsker jeg å avgi en tolkningserklæring i henhold til nr. 79 i kapittel 6 i de endelige anbefalinger fra konsultasjonene i Helsingfors.

Republikken Aserbajdsjan har sluttet seg til konsensus om erklæringen vedrørende konflikten mellom Armenia og Aserbajdsjan, i henhold til følgende OSSE-prinsipper:

«De deltakende stater vil respektere den territoriale integritet til hver av De deltakende stater.

Følgelig vil de avstå fra enhver handling, som er uforenlig med formålene og prinsippene i De forente nasjoners pakt, mot den territoriale integritet, den politiske uavhengighet, eller enheten til enhver deltakende stat, og særlig enhver slik handling som innebærer trusel om eller bruk av makt.

De deltakende stater vil likeledes avstå fra å gjøre hverandres territorium til gjenstand for militær okkupasjon, eller bruke andre direkte eller indirekte maktmidler i strid med folkeretten, eller til gjenstand for bemektigelse ved hjelp av slike midler eller trusel om dette. Ingen slik okkupasjon eller bemektigelse vil bli anerkjent som lovlig.»

Republikken Aserbajdsjan ønsker også å understreke at prinsippet om folkenes rett til selvbe-

stemmelse skal utøves i samsvar med følgende prinsipper i Sluttakten fra Helsingfors:

«De deltakende stater vil respektere folkenes likeverdige rettigheter og deres rett til selvbestemmelse, idet de til enhver tid handler i overensstemmelse med formålene og prinsippene i De forente nasjoners pakt og med de relevante folkerettsnormer, herunder de som vedrører statenes territoriale integritet.»

Videre erklærer Republikken Aserbajdsjan at konflikten mellom Armenia og Aserbajdsjan bare kan løses på grunnlag av full respekt for Aserbajdsjans territoriale integritet, noe som innebærer:

- Armenias klare og utvetydige anerkjennelse av Aserbajdsjans territoriale integritet, med Nagorno-Karabakh-regionen som en umistelig del,
- armenske okkupasjonsstyrkers umiddelbare og betingelsesløse tilbaketrekking fra alle territorier i Aserbajdsjan, herunder Nagorno-Karabakh-regionen,
- etablering av gunstige vilkår for at den tvangsdeporterte aserbajdsjanske befolkningen trygt kan vende tilbake til sine landområder.

Videre erklærer Republikken Aserbajdsjan at uansett hva slags selvstyrestatus som vil bli utarbeidet for armenske lokalsamfunn i Nagorno-Karabakh-regionen i Aserbajdsjan, er dette mulig utelukken dersom Aserbajdsjans territoriale integritet respekteres fullt ut.

Jeg ber om at denne erklæringen vedlegges dagens journal.»

Undervedlegg 4

Tolkningserklæring i henhold til punkt 79 (kapittel 6) i de endelige anbefalingene fra konsultasjonene i Helsingfors

Fra Danmarks delegasjon, på vegne av Den europeiske union:

«Med hensyn til spørsmålet om Moldova ønsker EU å minne om formannskapetets erklæring på Den europeiske unions vegne om Transnistria-konflikten i Moldova, offentliggjort i Brussel og København 4. desember 2002:

«EU er dypt bekymret over situasjonen i forbindelse med Transnistria-konflikten i Moldova. EU understreker at det er nødvendig å finne en løsning på konflikten der Moldovas territoriale integritet fullt ut respekteres. EU oppfordrer innsten-

dig partene i konflikten til å fortsette forhandlingene med sikte på å finne en løsning så snart som mulig.

EU beklager at det har vært begrenset fremgang med hensyn til å oppfylle forpliktelsene fra Istanbul.

EU har hele tiden støttet de internasjonale meklernes innsats for å få til en løsning i konflikten, og beklager dypt det manglende samarbeidet fra Transnistria-siden i forhandlingsprosessen.

EU gir uttrykk for bekymring over den illegale virksomheten som er knyttet til konflikten. EU oppfordrer alle involverte parter til å bringe denne virksomheten til opphør, og er rede til å se nærmere på tiltak som kan bidra til dette og til å fremme en politisk løsning.

EU forventer at alle partnere i regionen samarbeider konstruktivt med internasjonale aktører i deres innsats for å få forhandlingsprosessen ut av det politiske dødvanne og bringe den videre.»»

Undervedlegg 5

Tolkningserklæring i henhold til punkt 79 (kapittel 6) i de endelige anbefalingene fra konsultasjonene i Helsingfors

Fra Nederlands delegasjon (også på vegne av Belgia, Canada, Danmark, Det forente kongerike, De forente stater, Frankrike, Hellas, Island, Italia, Luxembourg, Norge, Polen, Portugal, Spania, Den tsjekkiske republikk, Tyrkia, Tyskland og Ungarn):

«Når det gjelder punkt 11 i ministererklæringen og Ministerrådets erklæringer om Moldova og Georgia, ønsker vi å gjengi punkt 15 i erklæringen fra Nato-landenes toppmøte i Praha 21. november 2001.

«Vi er som før forplikta til CFE-avtalen, og stadfester at vi går inn for ei snarleg iverksettning av den tilpassa avtalen. CFE-regimet er eit grunnleggjande bidrag til eit tryggare og meir integrert Europa. Vi gler oss over haldninga til dei ikkje-CFE-landa som har sagt at dei aktar å be om å få tiltre den tilpassa CFE-avtalen når denne trer i kraft. Stabiliteten og tryggleiken i Europa ville vere mykje tent med at desse landa fekk høve til å tiltre. Vi gler oss over at Russland har oppnådd viktige resultat i arbeidet med å redusere styrkane i området for artikkel V i avtalen til avtala nivå. Vi ber om at dei uinnfridde tilsegnene frå Istanbul med omsyn til Georgia og Moldova snarast vert oppfylte, noko som vil gjere det mogeleg for allianselanda og andre avtalepartar å gå vidare mot ratifikasjon av den tilpassa CFE-avtalen.»»

Vedlegg 5**Beslutninger vedtatt på ministerrådsmøtet i Porto****Beslutning nr. 1 om gjennomføring av OSSEs forpliktelser og aktiviteter i kampen mot terrorisme****Ministerrådet**

merker seg Generalsekretærens fullstendige rapport om de tiltak som OSSEs organer og institusjoner har truffet for å bekjempe terrorisme, blant annet gjennomføring av handlingsplanen fra Bucuresti for bekjempelse av terrorisme og handlingsprogrammet fra Bisjkek,

beslutter at alle deltakerstater, organer og institusjoner i OSSE fortsatt skal gjennomføre sine forpliktelser fra Bucuresti og sørge for at de er effektive, og behandle dette som et presserende anliggende,

bekrefter på nytt alle deltakerstaters forpliktelse til så snart som mulig å bli part i alle tolv FN-konvensjoner og -protokoller om terrorisme, og hilser velkommen de tiltak som er truffet av de deltakerstater som allerede har gjort det som er nødvendig i den forbindelse,

forplikter seg til å arbeide for at de pågående forhandlingene i FN om nye, universelle instrumenter på dette området skal avsluttes med godt resultat, og bekrefter at de er rede til å vurdere, i samarbeid med FNs sikkerhetsrådskomité mot terrorisme, anmodninger om teknisk bistand og kapasitetsoppbygging med sikte på å fremskynde ratifisering og gjennomføring av instrumenter om terrorisme fra FN og andre organisasjoner,

innser hvilken fare masseødeleggelsesvåpen utgjør i hendene på terrorister, og oppfordrer derfor innstendig alle stater til å samarbeide om de forhandlinger som nå er i gang i FN om en internasjonal konvensjon om bekjempelse av kjernefysisk terrorisme, og i Det internasjonale atomenergibyrå om en protokoll til FN-konvensjonen om fysisk beskyttelse av nukleært materiale,

hilser velkommen de aktiviteter som Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC) har igangsatt i tråd med sitt «veikart», slik det er rapportert om fra Forumets leder, og oppfordrer innstendig FSC til å fortsette sitt arbeid i kampen mot terrorisme, innenfor sitt mandat og myndighetsområde,

oppfordrer koordinatoren for økonomiske og miljømessige aktiviteter i OSSE til fortsatt å gjennomføre programmer i samarbeid og samordnet med FNs kontor for kontroll med narkotika og forebygging av kriminalitet, som støtter deltakerstatene i deres innsats for å styrke sin evne til å forebygge og bekjempe finansiering av terrorisme,

hilser velkommen beslutningen i juli 2002 (PC.DEC/487) om at alle deltakerstater skal fylle ut selvevalueringsskjemaet fra Spesialgruppen for finansielle tiltak (FATF) om oppfyllelse av de åtte særlige anbefalingene med hensyn til finansiering av terrorisme, og merker seg med tilfredshet at 88 % i OSSE har svart til nå. Forplikter seg også til å treffe tiltak med sikte på en rask gjennomføring av Spesialgruppens åtte særlige anbefalinger med hensyn til finansiering av terrorisme,

minner om anbefalingen fra Formannskapetets personlige representant med ansvar for forebygging og bekjempelse av terrorisme om at OSSE må arbeide med blant annet politioppgaver, grensesikkerhet, tiltak mot ulovlig handel og bekjempelse av finansiering av terrorisme. Ber også om at interesserte givere vurderer å skaffe til veie de ressurser som er nødvendige for å gjennomføre OSSEs prosjekter mot terrorisme,

beslutter at OSSEs deltakerstater, organer og institusjoner skal intensivere sin innsats og sin felles forpliktelse til å bekjempe terrorisme og alle forhold som kan nære og opprettholde terrorisme, ved å utnytte OSSEs sterke sider og komparative fortrinn: dens helhetlige tilnærming til sikkerhet, dens ekspertise med hensyn til tidlig varsling, konfliktforebygging, krisehåndtering og gjenoppbygging etter konflikt, dens brede repertoar av velprøvde tillits- og sikkerhetsskapende tiltak og dens ekspertise på kapasitetsoppbygging.

Beslutning nr. 2 om utvikling av en OSSE-strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre

Ministerrådet,

som retter seg etter ministererklæringen fra Bucuresti (2001), og særlig punkt 8 om utvikling av en OSSE-strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre,

som minner om OSSEs dokumenter og beslutninger, blant annet Sikkerhetspakten for Europa vedtatt på toppmøtet i Istanbul, der risikoer og utfordringer i forhold til sikkerheten er definert, og som på nytt bekrefter deltakerstatenes forpliktelse til å samarbeide solidarisk om å motvirke disse risikoer og utfordringer på grunnlag av De forente nasjoners pakt, folkerettens normer og prinsipper og forpliktelsene inngått innenfor OSSE,

som har i erindring nødvendigheten av å videreutvikle tanken om en felles, full og udeelig sikkerhet, basert på statenes suverene jevnbyrdighet og solidaritet,

som på nytt bekrefter OSSEs viktige rolle med hensyn til å etablere effektive mekanismer for samarbeid om å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det euroatlantiske området og for dette formål å utvide dialogen innenfor OSSE, samt Organisasjonens samarbeid og partnerskap med andre internasjonale, regionale og subregionale organisasjoner og institusjoner med utgangspunkt i Plattform for kooperativ sikkerhet,

som er bestemt på å styrke effektiviteten i OSSEs sikkerhetsrelaterte virksomhet innenfor alle tre dimensjoner, i tråd med nye prosesser i Europa og i verden for øvrig,

som tar hensyn til drøftingene som det portugisiske formannskapet har igangsatt om utvikling av en fremtidig strategi for OSSE og om deltakerstatenes bidrag,

har besluttet følgende:

- å gi OSSE-rådet i oppdrag å fortsette sitt arbeid med å utvikle en helhetlig OSSE-strategi i løpet av 2003 for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre, og å be Forum for sikkerhetssamarbeid bidra til dette arbeidet, innenfor sitt myndighetsområde og mandat.

Denne strategien skal blant annet:

- kartlegge trusler mot vår felles sikkerhet og stabilitet, og analysere endringer og viktige år-saker,
- se nærmere på den rolle OSSEs organer, insti-

tusjoner og feltoperasjoner spiller, samt betydningen av en samordnet tilnærming fra deres side med hensyn til å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten,

- avgjøre på hvilken måte OSSE kan forebygge eller møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten, samt bidra til relatert internasjonal innsats. OSSE bør særlig:
 - om nødvendig tilpasse eller utfylle de eksisterende samarbeidsinstrumenter og -mekanismer innenfor OSSE,
 - innføre nye former for samarbeid med andre organisasjoner og institusjoner på dette området,
 - gjøre OSSE bedre i stand til å ivareta deltakerstatenes behov i forbindelse med kapasitetsoppbygging som er relevant for å kunne møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten, samtidig som det tas hensyn til alle deltakerstaters interesser.

I denne sammenheng vil deltakerstatene benytte OSSEs årlige tilsynskonferanse om sikkerhets-spørsmål, blant annet til å gjennomgå gjennomføringen av denne strategien.

Ministerrådet beslutter også:

- at arbeidet med strategien vil bli utført av en egen arbeidsgruppe i OSSE-rådet, i tett samarbeid med FSC og i samsvar med beslutning nr. 3 fra ministerrådsmøtet i Bucuresti om å fremme OSSEs rolle som et forum for politisk dialog. Fremdriften i arbeidet vil bli fulgt opp etter behov på ekstraordinære møter i OSSE-rådet og FSC og på deres felles møter.

Vedlegg

Tolkningserklæring i henhold til punkt 79 (kapittel 6) i de endelige anbefalingene fra konsultasjonene i Helsingfors

Fra lederen for Ministerrådets 10. møte:

«Lederen ønsker å uttrykke sin anerkjennelse overfor Den russiske føderasjon og De forente stater for svært verdifulle bidrag i arbeidet med å utarbeide en OSSE-strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre. Dessverre var det ikke mulig å la denne anerkjennelse komme til uttrykk i den vedtatte teksten, men jeg er sikker på at jeg representerer et stort flertall av deltakerstatene når jeg uttrykker vår takknemlighet overfor disse to landene for det arbeidet de har nedlagt i forbindelse med denne viktige saken.»

Beslutning nr. 3 om en årlig tilsynskonferanse om sikkerhetsspørsmål

Ministerrådet,

som nok en gang gjentar OSSEs begrep om en felles, full og udelelig sikkerhet,

som erkjenner behovet for å styrke effektiviteten i OSSEs sikkerhetsrelaterte virksomhet innenfor alle tre dimensjoner,

som på nytt bekrefter OSSEs rolle som en primær organisasjon for fredelig løsning av tvister innenfor sitt område og som et viktig redskap for tidlig varsling, konfliktforebygging, krisehåndtering og gjenoppbygging etter konflikt, og som en inkluderende og vidtspennende organisasjon for konsultasjon, beslutningstaking og samarbeid innenfor sitt område,

som tar hensyn til handlingsplanen fra Bukarest for bekjempelse av terrorisme og handlingsprogrammet fra Bisjkek, OSSEs pakt for forebygging og bekjempelse av terrorisme, Sikkerhetspakten for Europa vedtatt på toppmøtet i Istanbul samt det pågående arbeidet med å utvikle en OSSE-strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre,

som understreker den økte betydningen av internasjonalt samarbeid og politisk dialog mellom deltakerstatene og med andre internasjonale, regionale og subregionale organisasjoner som et svar på truslene mot vår felles sikkerhet,

som er oppmerksom på den fare konfliktene i flere regioner i OSSE innebærer for alle deltakerstater,

som minner om beslutning nr. 3 fra ministerrådsmøtet i Bukarest om å fremme OSSEs rolle som et forum for politisk dialog,

som anerkjenner Forum for sikkerhetssamarbeids rolle som OSSEs organ for blant annet forhandlinger om rustningskontroll, nedrustning og tillits- og sikkerhetsskapende tiltak og for vurdering av gjennomføringen av omforente tiltak,

som tar i betraktning den betydning den årlige sesjonen i Økonomisk Forum, med sine forberedelses- og oppfølgingsseminarer, har for gjennomgangen av OSSEs virksomhet innenfor sikkerhetens økonomiske og miljømessige dimensjon,

som tar hensyn til den betydning gjennomføringsmøter, tilsynskonferanser, tilleggsmøter og årlige seminarer om den menneskelige dimensjon har for gjennomgangen av gjennomføringen av forpliktelser innenfor sikkerhetens menneskelige dimensjon,

som understreker nødvendigheten av å få til en hensiktsmessig balanse mellom de tre dimensjonene i OSSE,

som er bestemt på å utfylle, og ikke repetere eller erstatte, virksomheten i andre organer og institusjoner i OSSE, herunder det årlige møtet for vurdering av gjennomføring,

beslutter å innføre en årlig tilsynskonferanse om sikkerhetsspørsmål, med følgende formål og regler:

I. Formål

Å gi en ramme for økt dialog om sikkerhet og for gjennomgang av det sikkerhetsarbeid som drives av OSSE og OSSEs deltakerstater, blant annet ved:

- å gjennomføre en OSSE-strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre,
- å gjennomføre OSSEs forpliktelser med hensyn til å bekjempe terrorisme,
- de politiske og militære sidene ved sikkerheten,
- å gjennomføre beslutninger og aktiviteter innen OSSE med hensyn til tidlig varsling, konfliktforebygging, krisehåndtering og gjenoppbygging etter konflikt,
- den sikkerhetsrelaterte virksomheten i OSSEs institusjoner og feltoperasjoner,
- OSSEs politirelaterte oppgaver,
- andre sikkerhetsrelaterte spørsmål, herunder regionale spørsmål, som OSSE arbeider med.

Konferansen kan også by på en anledning til å utveksle synspunkter knyttet til rustningskontroll og tillits- og sikkerhetsskapende tiltak, herunder CFE-avtalen og Avtalen om åpne luftrom.

I tillegg bør konferansen også fremme informasjonsutveksling og samarbeid med relevante internasjonale og regionale organisasjoner og institusjoner.

II. Regler

Tilsynskonferansen om sikkerhetsspørsmål skal komme sammen hvert år i Wien, med mindre det blir bestemt noe annet. Møtet skal vare to–tre dager, og skal holdes før pausen om sommeren. Deltakerstatene vil bli oppfordret til å styrke sine delegasjoner med personer på høyt nivå fra hovedstedene.

Konferansen skal ledes av en representant for Formannskapet, eventuelt med deltakelse av Forum for sikkerhetssamarbeid.

Det faste råd skal hvert år bestemme tidspunkt, dagsorden og nærmere regler for det enkelte møte, og skal i den forbindelse ta hensyn til anbefaling fra FSC.

Konferansen kan utforme anbefalinger som legges fram for Det faste råd, og eventuelt for Forum for sikkerhetssamarbeid, til videre overveielse.

FSC skal bidra på konferansen i samsvar med sine prosedyrer, sitt mandat og sitt myndighetsområde.

Det faste råd skal invitere relevante tjenestemenn fra OSSEs organer og institusjoner, slik at de kan avlegge rapport på konferansen om sin sikkerhetsrelaterte virksomhet og om saker under sitt myndighetsområde der det kreves nye tiltak.

Relevante internasjonale og regionale organisasjoner og institusjoner skal inviteres til å delta slik Det faste råd bestemmer.

OSSEs forretningsorden skal gjelde for den årlige tilsynskonferansen om sikkerhetsspørsmål.

Beslutning nr. 4 om gjennomgang av OSSEs rolle ved fredsbevarende operasjoner

Ministerrådet,

som tar i betraktning OSSEs rolle med hensyn til tidlig varsling, konfliktforebygging, krisehåndtering og gjenoppbygging etter konflikt innenfor sitt ansvarsområde, samt arbeidet med å utvikle en OSSE-strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre,

som minner om beslutning nr. III fra KSSEs toppmøte i Helsingfors i 1992 samt bestemmelsene i punkt 46 i Sikkerhetspakten for Europa, og som erkjenner at doktriner om og praksis ved fredsbevarende operasjoner er blitt betydelig endret siden den gang,

gir OSSE-rådet i oppdrag å foreta en gjennomgang av fredsbevarende operasjoner med sikte på å vurdere OSSEs kapasitet med hensyn til å gjennomføre fredsbevarende operasjoner og å kartlegge hvilke alternativer som finnes for en eventuell deltakelse fra OSSEs side i fredsbevarende operasjoner innenfor OSSEs område, og denne gjennomgangen skal være fullført i løpet av 2003. Forum for sikkerhetssamarbeid skal bidra med sitt i dette arbeidet, innenfor sitt myndighetsområde og mandat og i samsvar med beslutning nr. 3 fra ministerrådsmøtet i Bukarest om å fremme OSSEs rolle som et forum for politisk dialog.

Beslutning nr. 5 om styrking av OSSEs rolle innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon

Ministerrådet,

som på nytt bekrefter at det er viktig å styrke OSSEs økonomiske og miljømessige dimensjon og utnytte organisasjonens brede tilnærming til sikkerhet fullt ut, med sikte på å fremme stabiliteten og svare på de sikkerhetstrusler og -utfordringer som følger av økonomiske og miljømessige faktorer,

som på nytt bekrefter de forpliktelser som er knyttet til den økonomiske og miljømessige dimensjon og nedfelt i Sluttakten fra Helsingfors, Sluttdokumentet fra konferansen om økonomisk samarbeid i Europa (Bonn 1990), Paris-pakten for et nytt Europa, Sikkerhetspakten for Europa vedtatt på OSSEs toppmøte i Istanbul i 1999 og andre KSSE/OSSE-dokumenter,

som understreker nødvendigheten av å bedre det økonomiske og miljømessige samarbeidet i hele OSSE-området, blant annet gjennom økt prosjektvirksomhet,

som også understreker nødvendigheten av å styrke samarbeidet på det økonomiske og miljømessige området mellom OSSE og andre internasjonale organisasjoner og institusjoner som arbeider på dette feltet, i samsvar med Plattformen for kooperativ sikkerhet og på en måte som i størst mulig grad utnytter den enkeltes styrke og fordele, samtidig som det tas hensyn til deres respektive mandat og ekspertise,

som minner om Johannesburg-erklæringen om bærekraftig utvikling, og erkjenner at det er en oppgave for OSSE å oppmuntre deltakerstatene til å gjennomføre handlingsprogrammet fra Johannesburg,

som merker seg at temaene fra tidligere møter i Økonomisk forum er aktuelle som byggesteiner i OSSEs tilnærming til den økonomiske og miljømessige dimensjon, og at de bidrar til å styrke OSSEs arbeid innenfor denne dimensjonen, samt at en ytterligere bedring av effektiviteten, nyttevirkingen og oppfølgingen av OSSEs økonomiske forum er viktig,

som på nytt bekrefter viktigheten av at OSSEs forpliktelser innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon gjennomføres og følges opp på en effektiv måte, og at de utvikles videre,

beslutter:

- å gi OSSE-rådet i oppdrag, gjennom sin underkomité for økonomiske spørsmål og miljøspørsmål, å utarbeide et nytt dokument om en

OSSE-strategi innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon, med anbefalinger og forslag om ytterligere forpliktelser, og å legge det fram på det neste ministerrådsmøtet i OSSE. Dette nye dokumentet, som skal være et supplement til Bonn-dokumentet, skal angi de viktigste mål, prinsipper og metoder for samarbeidet. Det skal bygge på en vurdering av dagens situasjon og de eksisterende økonomiske og miljømessige trusler mot sikkerheten og stabiliteten i OSSE-området. Dokumentet bør inneholde anbefalinger om hvordan disse problemene kan håndteres, kriterier for aktiviteter og prosjekter samt veiledning om en ytterligere styrking av OSSEs kapasitet innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon, sett på bakgrunn av OSSEs sterke sider og Organisasjonens rolle som katalysator for arbeidet i andre organisasjoner og institusjoner,

- å oppfordre FNs økonomiske kommisjon for Europa og andre partnerskapsorganisasjoner og særorganisasjoner til å samarbeide med OSSE om å utvikle den nye strategien,
- at dokumentet skal inneholde anbefalinger om en bedre gjennomgang av gjennomføringen av forpliktelsene, som finner sted hvert år innenfor rammen av Økonomisk forum i Praha, der en i størst mulig grad bygger på positive erfaringer og resultater i OSSE og i andre internasjonale organisasjoner og institusjoner.

Beslutning nr. 6 om toleranse og ikke-diskriminering

Ministerrådet,

som minner om prinsippene om menneskerettigheter og menneskeverd, tankefrihet, samvittighetsfrihet og religions- eller trosfrihet, som støtter opp under OSSEs generelle bestemmelser om forpliktelser innenfor den menneskelige dimensjon,

som minner om Sikkerhetspakten for Europa vedtatt på toppmøtet i Istanbul i 1999, som på nytt bekrefter vår fulle tilslutning til De forente nasjoners pakt og til Sluttakten fra Helsingfors, Parispakten og alle andre OSSE-dokumenter,

som minner om Ministerrådets beslutning nr. 5 fra dets niende møte i Bucuresti, som på nytt bekrefter at det er urolig over utslag av aggressiv nasjonalisme, rasisme, sjåvinisme, fremmedfrykt, antisemittisme og voldelig ekstremisme, uansett hvor det forekommer,

som gjentar at demokrati og vern om menneskerettighetene og de grunnleggende friheter er helt avgjørende for å kunne sikre toleranse og

ikke-diskriminering, og er viktige faktorer for stabilitet, sikkerhet, samarbeid og fredelig utvikling i hele OSSE-området, og omvendt – at toleranse og ikke-diskriminering er viktige elementer i menneskerettighetsarbeidet,

som på nytt bekrefter det internasjonalt anerkjente forbudet mot diskriminering, uten negativ forskjellsbehandling av noe slag på grunnlag av rase, hudfarge, kjønn, språk, religion eller tro, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, formue, fødsel eller status for øvrig,

som minner om det vedvarende arbeidet i OSSEs strukturer og institusjoner med hensyn til å fremme menneskerettigheter, toleranse, ikke-diskriminering og flerkulturelle samfunn, spesielt gjennom møter og aktiviteter, prosjekter og programmer innenfor den menneskelige dimensjon, og også på initiativ fra den enkelte deltakerstat,

som understreker den flerkulturelle og interreligiøse dialogens positive betydning for å skape bedre forståelse mellom folk og nasjoner,

som merker seg at arbeidet med å fremme toleranse og ikke-diskriminering også kan bidra til å fjerne opphavet til hatefulle ytringer og aggressiv nasjonalisme, rasisme, sjåvinisme, fremmedfrykt, antisemittisme og voldelig ekstremisme,

som erkjenner at deltakerstatene har ansvar for å fremme toleranse og ikke-diskriminering,

1.

- a) fordømmer på det sterkeste alle utslag av aggressiv nasjonalisme, rasisme, sjåvinisme, fremmedfrykt, antisemittisme og voldelig ekstremisme samt hatefulle ytringer og tilfeller av diskriminering på grunnlag av religion eller tro,
- b) forplikter seg til å arbeide for økt flerkulturell, interetnisk og interreligiøs dialog, der offentlige myndigheter og det sivile samfunn vil bli oppfordret til å delta aktivt,
- c) forplikter seg også til fortsatt å arbeide for å fremme rettighetene til personer som tilhører nasjonale minoriteter,

2. beslutter å styrke innsatsen for å bevare og styrke toleranse og ikke-diskriminering, med bistand fra OSSEs institusjoner og i samarbeid med relevante internasjonale institusjoner og det sivile samfunn, blant annet gjennom utveksling av informasjon og beste praksis,

3. oppfordrer de deltakerstater som ennå ikke har gjort det, til å ratifisere de internasjonale instrumenter som tar opp problemet med diskriminering, og oppfordrer dem til å oppfylle forpliktelsene nedfelt i disse instrumenter fullt ut,

4. forplikter seg til å treffe hensiktsmessige til-

tak, i samsvar med sine respektive forfatninger, på nasjonalt, regionalt og lokalt plan for å fremme toleranse og ikke-diskriminering, og for å bekjempe fordommer og feilaktig gjengivelse, særlig på utdannings-, kultur- og informasjonsområdet,

5. fordømmer særlig diskriminering på grunn av religion og forplikter seg til å forsøke å hindre angrep rettet mot en religiøs gruppering og å gi vern mot slike angrep, enten de er rettet mot mennesker, religiøse steder eller religiøse gjenstander,

6. fordømmer særlig den senere tids økning i antisemittiske episoder innenfor OSSEs område, i erkjennelse av at antisemittismen har utgjort en av de største trusler mot friheten opp gjennom historien,

7. fordømmer også den senere tids økning i diskriminerende og voldelige handlinger mot muslimer innenfor OSSEs område, og avviser sterkt tanken om at terrorisme og ekstremisme skal identifiseres med en bestemt religion eller kultur,

8. beslutter å ha en klar offisiell holdning mot hatefulle ytringer og andre utslag av aggressiv nasjonalisme, rasisme, sjåvinisme, fremmedfrykt, antisemittisme og voldelig ekstremisme samt tilfeller av diskriminering på grunnlag av religion eller tro,

9. oppfordrer deltakerstatenes kompetente myndigheter til å igangsette rask og upartisk etterforskning av voldshandlinger, særlig når det er rimelig grunn til mistanke om at de er motivert av aggressiv nasjonalisme, rasisme, sjåvinisme, fremmedfrykt, antisemittisme og voldelig ekstremisme, samt angrep motivert av hat mot en bestemt religion eller tro, og å straffeforfølge de ansvarlige i samsvar med intern lovgivning og i tråd med relevante internasjonale menneskerettighetsstandards,

10. gir Det faste råd i oppdrag å vurdere en ytterligere styrking av Kontaktpunktet for roma- og sintispørsmål i Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR),

11. oppfordrer innstendig til å kalle sammen klart definerte møter innenfor den menneskelige dimensjon om spørsmål som er nevnt i denne beslutning, herunder om temaene antisemittisme, diskriminering og rasisme og fremmedfrykt,

12. gir Formannskapet og OSSE-rådet i oppdrag, i nært samarbeid med ODIHR, Høykommisæreren for nasjonale minoriteter og Representanten for frie medier, å sørge for en effektiv oppfølging av denne beslutning gjennom økt bruk av verktøy som allerede er tilgjengelig for OSSE, herunder de årlige møter og seminarer innenfor den menneskelige dimensjon.

Beslutning nr. 7 om valgforpliktelser

Ministerrådet,

som minner om bestemmelsene i dokumentet fra København-møtet i Konferansen om den menneskelige dimensjon i KSSE i 1990,

som merker seg at nye forpliktelser, nedfelt i erklæringen fra toppmøtet i Lisboa i 1996, erklæringen fra toppmøtet i Istanbul i 1999 og ministererklæringen fra Bukarest i 2001, er kommet i tillegg til bestemmelsene i København-dokumentet,

som på nytt bekrefter at det er fast bestemt på å gjennomføre disse forpliktelsene,

som erkjenner at demokratiske valg kan gjennomføres med mange forskjellige valgordninger,

som er klar over ODIHRs ekspertise med hensyn til å bistå deltakerstatene med gjennomføringen av deres valgforpliktelser,

som tar i betraktning OSSE-rådet beslutning nr. 509 om internasjonale standarder og forpliktelser: en praktisk guide til beste praksis ved demokratiske valg,

oppfordrer deltakerstatene til å gjøre sitt ytterste for å følge de anbefalinger ODIHR gir på bakgrunn av sine valgobservasjoner,

gir OSSE-rådet i oppdrag å vurdere om det er nødvendig å utforme ytterligere valgforpliktelser, ut fra tanken om å øke samarbeidet med andre internasjonale organisasjoner og mellom deltakerstatene, og å rapportere til det neste møtet i Ministerrådet.

Beslutning nr. 8 om formannskapets rolle

Ministerrådet,

som på nytt bekrefter de endelige anbefalingene fra konsultasjonene i Helsingfors i 1973 og Helsingfordsokumentet fra 1992,

som også stadfester alle senere beslutninger fra møter mellom stats- eller regjeringssjefene i OSSEs deltakerstater (heretter kalt «toppmøter»), i Ministerrådet og OSSE-rådet om formannskapets rolle og oppgaver,

som ønsker å effektivisere formannskapets arbeidsmetoder slik at de er forenlige med ny praksis og erfaringene fra det siste tiåret,

vedtar følgende retningslinjer for formannskapets virksomhet:

1. En deltakerstat som utpekes til å ha formannskapet i OSSE ved en beslutning på toppmøtet eller i Ministerrådet, vanligvis to år før formann-

skapets mandat tar til, skal sitte med formannskapet i ett kalenderår.

Den utpekte deltakerstatens utenriksminister (heretter kalt «formannen») skal sammen med sitt personale ivareta formannskapets oppgaver, herunder formannskapet i OSSE-rådet.

2. Formannskapet, som skal forvisse seg om at dets opptreden ikke er uforenlig med de standpunkter som alle deltakerstater er enige om, og ta i betraktning hele spekteret av meninger blant deltakerstatene:

- a) skal lede og samordne sin virksomhet og avlegge rapport om virksomheten på toppmøtene, for Ministerrådet, OSSE-rådet og deres underordnede organer,
- b) skal på vegne av Ministerrådet og OSSE-rådet ha ansvar for samordning av og konsultasjoner om aktuelle OSSE-saker. Med sikte på størst mulig åpenhet og innsyn skal formannskapet rådføre seg med deltakerstatene gjennom formell og uformell dialog og konsultasjon. I dette arbeidet skal det gjøre utstrakt bruk av åpne grupper. OSSE-rådets forberedende komité skal benyttes til konkrete og uformelle politiske konsultasjoner om temaer av interesse for deltakerstatene, herunder jevnlig orientering fra formannskapet om dets virksomhet. Den forberedende komité skal drøfte spørsmål som blir reist i andre underordnede organer, og forberede beslutninger som skal treffes i OSSE-rådet,
- c) skal legge nødvendige utkast, rapporter og oversikter fram for OSSE-rådet til overveieelse,
- d) skal gi OSSE-rådet anbefalinger i konkrete spørsmål som krever særlig oppmerksomhet eller beslutning,
- e) skal oversende synspunkter og beslutninger fra toppmøter, Ministerrådet og OSSE-rådet til OSSEs sekretariat, institusjoner og feltoperasjoner, og om nødvendig gi dem råd og veiledning om deres virksomhet,
- f) skal ivareta sitt ansvar med hensyn til utnevnelse og oppdrag,
- g) skal ha ansvar for å representere OSSE utad. I forbindelse med denne oppgaven skal Formannskapet rådføre seg med deltakerstatene om prosessen, og skal opptre i samsvar med utfallet av disse konsultasjonene. Formannskapet skal, spesielt for å sikre effektive og kontinuerlige arbeidsrelasjoner med andre internasjonale organisasjoner og institusjoner, bistås av Generalsekretæren, som kan få delegert representasjonsoppgaver når det passer,
- h) kan, i en krise- eller konfliktsituasjon eller for å sikre bedre samordning av deltakerstatenes

innsats på bestemte områder, utnevne personlige representanter for det tidsrom formannskapet varer, med et klart og presist mandat:

- i. når det utnevnes en personlig representant med sikte på umiddelbar håndtering av en krise eller en konflikt, skal formannskapet, om tiden tillater det, på forhånd rådføre seg med deltakerstatene gjennom Den forberedende komité og bilateralt med enhver deltakerstat som har interesser knyttet til de spørsmål som omfattes av mandatet, om opprettelsen av en slik stilling og om utnevnelsen og mandatet,
- ii. når det utnevnes en personlig representant i forbindelse med et bestemt spørsmål, skal formannskapet på forhånd rådføre seg med deltakerstatene gjennom Den forberedende komité om opprettelsen av en slik stilling og om utnevnelsen og mandatet.

3. Formannskapet skal under utføringen av sine oppgaver la seg bistå av det foregående og etterfølgende formannskap, som sammen utgjør en troika, og av generalsekretæren. Formannskapet skal ha støtte fra sekretariatet i form av ekspert-hjelp og rådgivning samt materiell, teknisk og annen støtte, og dette kan også omfatte bakgrunnsinformasjon, analyse, råd, utkast til beslutninger, utkast til erklæringer, sammendrag og arkivtjenester etter behov. Denne støtten innskrenker ikke formannskapets ansvar på noen måte.

Formannskapet skal gi sekretariatet den informasjon som er nødvendig for at det skal kunne ivareta den institusjonelle hukkommelse og sikre kontinuitet i behandlingen av OSSEs saker fra ett formannskap til et annet.

Vedlegg

Tolkningserklæring i henhold til punkt 79 (kapittel 6) i de endelige anbefalingene fra konsultasjonene i Helsingfors

Fra Hviterusslands delegasjon:

«I forbindelse med beslutningen om formannskapets rolle ønsker jeg å avgi nedenstående tolkningserklæring på vegne av Hviterussland.

Hviterussland antar at bestemmelsene i nr. 2 bokstav h) i beslutningen får tilsvarende anvendelse ved utnevnelse av alle formannskapets personlige representanter, herunder personlige utsendinger, spesialrepresentanter, spesialutsendinger, spesialrådgivere og så videre.

Vi ber om at denne tolkningserklæring vedlegges møtejournalen.»

Beslutning nr. 9 om nye lokaler for OSSEs sekretariat og representanten for frie medier

Ministerrådet,

som hilser velkommen tilbudet fra Østerrikes regjering om å stille en sentralt beliggende bygning i Wien til rådighet for OSSEs sekretariat og Representanten for frie medier,

som med takknemlighet merker seg at bygningen vil bli renoverert og utvidet for vertslandets regning,

som erkjenner at en egen bygning for OSSE vil gi sekretariatet og representanten for frie medier bedre arbeidsbetingelser og gjøre organisasjonen som helhet mer synlig og mer effektiv,

beslutter :

- at bygningen Wallnerstraße 6/6a i Wien skal være sete for OSSEs sekretariat og Representanten for frie medier etter at Østerrikes regjering i samråd med OSSE har sørget for renovering og utvidelse,
- at ytterligere behov for kontorlokaler må være gjenstand for forhandling med vertslandet,
- å gi generalsekretæren i oppdrag så raskt som mulig å utarbeide sammen med vertslandet detaljerte bestemmelser om overlevering, vedli-

kehold, disponering og bruk av det nye setet, som skal gi OSSE vilkår som ikke er mindre gunstige enn dem som vertslandet gir andre internasjonale organisasjoner som har sitt sete i Wien, og at bestemmelsene skal legges fram for Det faste råd til godkjenning, og

- å be generalsekretæren undersøke videre med østerrikske myndigheter om det er mulig å skaffe samlokalisert kontor- og møterom for OSSEs formannskap.

Beslutning nr. 10 om OSSEs formannskap i år 2004 og 2005

Ministerrådet

beslutter at Bulgaria skal ha formannskapet i OSSE i år 2004,

beslutter at Slovenia skal ha formannskapet i OSSE i år 2005.

Beslutning nr. 11 om tid og sted for det neste møtet i OSSEs ministerråd

Det ellefte møtet i OSSEs ministerråd skal holdes i Nederland 1. og 2. desember 2003.

Vedlegg 6**Rapporter fremlagt på ministerrådsmøtet i Porto****Formannskapetets aktivitetsrapport for 2002****1 Innledende merknader**

Dette har vært et viktig år for OSSE. I løpet at denne perioden har Organisasjonen måttet innfri forventninger og vise at den er i stand til effektivt å svare på de nye utfordringene og kravene som et sikkerhetsklima i endring stiller.

Allerede fra starten av forsøkte det portugisiske formannskapet å bygge videre på og videreføre de viktige forpliktelsene som OSSE og deltakerstatene i OSSE hadde inngått på ministerrådsmøtet i Bukarest. Det endelige målet var å sikre at Organisasjonen tilpasset seg de vekslende problemene og utfordringene den sto overfor, i tråd med de prinsipper som var fastsatt i Bukarest.

Det portugisiske formannskapet har hatt ulike prioriteringer og målsettinger, slik det fremgikk av Formannens presentasjon for Det faste råd 17. januar og 2. mai. Disse prioriteringene og målsettingene var imidlertid nært forbundet og beregnet på å sette organisasjonen i stand til å møte de endrede sikkerhetsproblemene og å fremme OSSEs rolle som et forum for politisk dialog innenfor det euroatlantiske og euroasiatiske området.

I sitt program har det portugisiske formannskapet fremhevet *forebygging og bekjempelse av terrorisme* som en sentral oppgave. Formannskapet utnevnte en personlig representant med ansvar for forebygging og bekjempelse av terrorisme, og det ble også foreslått å vedta en OSSE-pakt for forebygging av terrorisme. Den 12. juni var formannskapet vert for et møte på høyt nivå i Lisboa for å drøfte en samordning mellom de ulike internasjonale organisasjonene som tar del i denne verdensomspennende innsatsen mot terrorisme. Møtet ble arrangert i Plattform for kooperativ sikkerhetsånd, som er en annen klar målsetting fastsatt i formannskapetets program. Portugal har gjennom hele sin formannstid arbeidet for å få gjennomført og operasjonalisert dette begrepet, og har i den grad det har vært mulig, trukket inn andre internasjonale organisasjoner og institusjoner. Et annet spørsmål som har opptatt det portugisiske for-

mannskapet, har vært å bedre balansen mellom OSSEs tre dimensjoner, noe som har stått sentralt i OSSEs utvidede sikkerhetsbegrep. Målet vårt her var å gjøre disse dimensjonene mer resultatorienterte og mer utfyllende i forhold til hverandre. Reform i OSSE og styrking av Organisasjonens operasjonelle kapasitet er to andre områder der Formannskapetets innsats har gjort det mulig å oppnå fremgang i form av en rekke beslutninger om Organisasjonens ledelse.

Tidlig varsling, konfliktforebygging, krisehåndtering, fredelig konfliktløsning og gjenoppbygging etter konflikt har vært blant organisasjonens viktigste oppgaver under Portugals formannstid. Formannskapet har nøye fulgt arbeidet og intervensjonene til OSSEs sendelag i felten, og gitt nødvendig politisk støtte og incentiv for å få løst politisk fastlåste situasjoner og følsomme spørsmål. Formannen har besøkt størsteparten av de følsomme områdene, og hadde møte med samtlige ledere for OSSEs institusjoner og sendelag i Lisboa 21. og 22. januar. De øvrige medlemmene av troikaen (Romania og Nederland) var også til stede, og det ble avholdt ytterligere to møter mellom troikamedlemmene 28. juni i Lisboa og 5. november i Wien.

2 Forebygging og bekjempelse av terrorisme

Det portugisiske formannskapet definerte umiddelbart forebygging og bekjempelse av terrorisme som en prioritert oppgave i sitt arbeidsprogram. Målet var å styrke OSSEs bidrag til den internasjonale strategien mot terrorisme anført av FN.

2.1 Gjennomføre handlingsplanen fra Bukarest og handlingsprogrammet fra Bisjkek

Formannskapet har arbeidet for å sikre at handlingsplanen fra Bukarest og handlingsprogrammet fra Bisjkek blir gjennomført. For å få fremdrift i denne prosessen utnevnte Formannen Jan Troejborg til sin personlige representant. Troejborg har samarbeidet nært med Enheten for tiltak mot terrorisme og med politirådgiverens enhet, som beg-

ge ble opprettet innenfor OSSE-sekretariatet i 2002.

Formannskapet har hatt oppmerksomheten klart rettet mot å utarbeide konkrete prosjekter gjennom OSSEs ulike organer, institusjoner og feltvirksomhet for å støtte deltakerstatene i deres bestrebelser på å oppfylle de forpliktelser de har inngått i de to dokumentene ovenfor. Det ble definert fire strategiske områder: politivirksomhet, sikkerhet i grenseområdene, tiltak mot menneskehandel og kamp mot finansiering av terrorisme.

Prosjektdatabasen som ble opprettet i sekretariatet, er et uttrykk for den dynamiske kraften som kjennetegner OSSE-strukturenes og deltakerstatenes samarbeidsinnsats. Det kan nevnes en rekke eksempler, bl.a. fra Sentral-Asia, der OSSE fikk utarbeidet programmer for politibistand og -opp-læring beregnet på å innføre moderne teknikker i politiets arbeid og å bistå grensevakter og tolltjenestemenn. En rekke tilsvarende prosjekter ble gjennomført også i Sørøst-Europa og i Kaukasus.

Formannskapet har også en positiv oppfatning av deltakerstatene når det gjelder å ratifisere og gjennomføre de tolv FN-konvensjonene og -protokollene om kamp mot terrorisme og Spesialgruppen for finansielle tiltaks anbefalinger om hvitvasking av penger og finansiering av terrorister. Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) har spilt en meget viktig rolle i den forbindelse ved at det har bistått deltakerstatene med å revidere eksisterende eller utarbeide ny antiterrorlovgivning i samsvar med internasjonale rettslige forpliktelser.

Kort sagt er det i 2002 oppnådd reell fremgang med hensyn til å gjennomføre handlingsplanen fra Bukarest og handlingsprogrammet fra Bisjkek. Det gjenstår imidlertid fortsatt arbeid, og strategien som ble utarbeidet i 2002, må videreføres i 2003, samtidig som det i denne sammenheng tas hensyn til rapporten fra OSSEs generalsekretær.

2.2 Møtet i Lisboa 12. juni

Den 12. juni arrangerte formannskapet et første møte i Lisboa mellom generalsekretærene i og de høye representantene for de viktigste internasjonale og regionale organisasjonene som er engasjert i kampen mot terrorisme (FN, OSSE, NATO, EU, Europarådet, Samveldet av uavhengige stater, Spesialgruppen for finansielle tiltak, Europol, FNs kontor forkontroll med narkotika og forebygging av kriminalitet).

Møtet i Lisboa ble lansert i Plattform for kooperativ sikkerhets ånd, og tok sikte på å styrke og bedre samordningen og utvekslingen av informa-

sjon i kampen mot terrorisme, samtidig som det fremhevet behovet for å utnytte de komparative fortrinnene best mulig og å optimalisere synergier. Utgangspunktet for møtet i Lisboa var at en enkelt stat eller en enkelt organisasjon ikke på egen hånd makter å bekjempe terrorisme. Terrorismens sammensatte og globale karakter krever en samordnet respons og tilnærming fra alle nasjoner og organisasjoner.

Det var alminnelig enighet om at møtet 12. juni hadde gitt en egen fremdrift som måtte videreføres. Portugal tilbød seg å være vertsland for et nytt møte i samme format i 2003.

Møtet 6. september, i regi av OSSEs generalsekretær, var viet subregionalt samarbeid med sikte på å forebygge og bekjempe terrorisme, og ble ansett som ytterligere et skritt i riktig retning for å fremme samarbeid på dette området.

2.3 OSSE-pakt for forebygging og bekjempelse av terrorisme

Parallelt med tiltakene som er beskrevet ovenfor, har Formannskapet utarbeidet forslag til en OSSE-pakt for forebygging og bekjempelse av terrorisme. Målet var å utforme en tekst som kunne fungere som et supplement til gjennomføringsdokumentet vedtatt av OSSE i Bukarest og Bisjkek.

Formannskapet understreket derfor innledningsvis at pakten vil være et politisk dokument beregnet på å bekrefte de varige og allmenngyldige kjerner prinsippene som har ligget og også i fremtiden vil ligge til grunn for OSSEs arbeid med å forebygge og bekjempe terrorisme.

Arbeidet med utkast til pakt har foregått i form av en omfattende prosess med samråd og forhandlinger med OSSEs deltakerstater. Det var et erklært mål at pakten skulle vedtas på ministermøtet i Porto som et uttrykk for deltakerstatenes sterke og fornyede forpliktelse med hensyn til å styrke den innsatsen andre regionale organisasjoner har gjort i kampen mot terrorisme.

3 Bedre balansen mellom OSSEs tre dimensjoner

3.1 Den menneskelige dimensjon

I 2002 har det portugisiske formannskapet lagt særlig vekt på spørsmål som gjelder den menneskelige dimensjon, som er en av de sentrale dimensjonene i OSSEs arbeid. Vi har alltid hatt en svært proaktiv holdning til denne dimensjonen, og ønsker en ny giv for å styrke organisasjonens virksomhet på dette området.

Formannskapet har særlig forsøkt å styrke forbindelsen mellom organisasjonens tre dimensjoner, særlig med den økonomiske og miljømessige dimensjonen, for å sikre en effektiv og helhetlig løsning på problemene innenfor den menneskelige dimensjon. Problemene og truslene i det 21. århundre har sammensatte årsaker og følger, og kan ikke håndteres effektivt uten en helhetlig tilnærming. Videre har det portugisiske formannskapet vurdert andre organisasjoners arbeid og sørget for at OSSE effektivt samarbeider og samordner innsatsen med dem. Formannskapet har også foreslått fellesprosjekter på felles områder.

Når det gjelder OSSEs ordinære virksomhet, har Formannskapet, i samarbeid med ODIHR og med aktiv medvirkning fra Høykommissæren for nasjonale minoriteter og Representanten for frie medier, arrangert tre tilleggsmøter om temaer som står sentralt i den menneskelige dimensjon.

Det første møtet ble holdt i Wien 18. og 19. mars over temaet «Forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner», noe som viser hvor høyt det portugisiske formannskapet har prioritert spørsmål om likestilling mellom kjønnene. Møtet hadde stor nytte av de resultater den uformelle gruppen for likestillingsspørsmål og bekjempelse av menneskehandel har oppnådd. Møtet fokuserte på forebygging og bekjempelse av diskriminering mot kvinner, og la særlig vekt på kvinners rolle i det sivile samfunn og ved gjenoppbygging etter konflikt.

Det andre møtet fant sted 8. og 9. juli og hadde fengselsreform som tema, noe som viser at OSSE er opptatt av liv og menneskeverd innenfor fengselsmurene og av situasjonen for dem som er berøvet sin frihet. Disse utgjør et av de mest sårbare segmentene i befolkningen og fortjener særskilt oppmerksomhet når det gjelder menneskerettigheter og sikkerhet.

Det tredje tilleggsmøtet ble avholdt 28. og 29. oktober og tok opp temaet «Det lokale politiets rolle med hensyn til å skape tillit mellom minoriteter, offentlige myndigheter og den etniske majoritetsgruppen». På bakgrunn av OSSEs helhetlige tilnærming til sikkerhet var dette et tema som måtte utdypes nærmere, ettersom det gjaldt det sivile samfunns rolle i arbeidet med å bedre og ivareta sikkerheten og stabiliteten i samfunn preget av konflikt.

Disse møtene fungerte som et forum for å drøfte konkrete spørsmål innenfor den menneskelige dimensjon, for å vurdere om deltakerstatene og OSSEs institusjoner oppfyller de forpliktelser som er inngått i den forbindelse, og for å undersøke om det er rom for forbedring. Det hele foregikk i sam-

råd med deltakerstatene, OSSEs institusjoner, ikke-statlige organisasjoner og sakkyndige på området.

Formannskapet tok aktivt del i organiseringen av det årlige seminaret om den menneskelige dimensjon, som fant sted i Warszawa i tiden 23. til 25. april, og der temaet var «Rettssystemet og menneskerettigheter». Dette seminaret, som var i regi av Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter, tok for seg de utfordringer rettsvesenet står overfor når det gjelder vern av menneskerettigheter i unge og etablerte demokratier, og tok opp bestemte emner, blant annet domstolenes uavhengighet, den rolle rettspleien og nyere reformer spiller, samt hvordan tilgang til et fungerende rettsystem kan sikres.

Sist men ikke minst sto Formannskapet som arrangør for gjennomføringsmøtet om den menneskelige dimensjon. Dette møtet tok for seg alle de spørsmål som hører inn under den menneskelige dimensjon, samt status for gjennomføring både i deltakerstatene og i OSSEs institusjoner. Det var blant annet satt av én uke til å behandle to temaer som var spesielt viktige: menneskehandel og valgstandarder. Årets gjennomføringsmøte var særdeles viktig ettersom det ble holdt i samsvar med de nye reglene.

Som en oppfølging av minstermøtet i Bukarest utpekte det portugisiske formannskapet ambassadør Kai Eide til å bistå Formannskapet i arbeidet med å fastsette nye regler for OSSE-møter om den menneskelige dimensjon. Dette arbeidet fant sted i løpet av det første halvåret i 2002, og førte til at OSSE-rådet i mai 2002 vedtok nytt format for ikke-statlige organisasjoner og deltakerstatene med sikte på å øke interessen for møter om den menneskelige dimensjon, både hva innhold og format angår.

Det portugisiske formannskapet ga også en viktig impuls til arbeidet i den uformelle Gruppen for likestillingsspørsmål og bekjempelse av menneskehandel, som tar for seg spørsmål om likestilling mellom kjønnene og handel med mennesker, som er innbyrdes beslektet. Gruppens arbeid var til stor nytte i forbindelse med utkastet til dokumentet om menneskehandel og organiseringen av det første tilleggsmøtet, som ble avholdt helt i begynnelsen av året. På initiativ fra formannskapet ble det også nedsatt en arbeidsgruppe særskilt viet spørsmålet om toleranse. Arbeidet i denne gruppen førte til en avklaring om de ulike deltakerstatenes syn på dette spørsmålet og hvilke særlige bekymringer de nærer for fremtiden.

3.2 Den økonomiske og miljømessige dimensjon

Et av hovedmålene det portugisiske OSSE-formannskapet hadde satt seg, var å styrke den økonomiske og miljømessige dimensjonen hensett til behovet for å bedre balansen mellom alle organisasjonens dimensjoner slik det ble besluttet på ministermøtet i Bukarest.

For å styrke OSSEs evne til å definere sikkerhetstrusler som følger av økonomiske og miljømessige forhold, forsøkte det portugisiske formannskapet å få fastsatt et tema for det tiende møtet i Økonomisk Forum om vannressurser, som et aktuelt emne for sikkerhet i det 21. århundre. Temaet fokuserte på «Samarbeid med sikte på bærekraftig bruk av og vern av kvaliteten på vann innenfor rammen av OSSE». Dette bekreftet til fulle det portugisiske formannskapets tro på at OSSE, i egenskap av tilrettelegger og katalysator, i betydelig grad kan tilføre den internasjonale debatten om vannressurser verdifulle momenter, organisasjonens brede tilnærming til sikkerhet og stabilitet tatt i betraktning.

Å ta opp vann som tema bidro også til bedre gjennomføring av Plattformen for kooperativ sikkerhet, i den forstand at det oppsto synergier og dobbeltarbeid ble unngått. Dette skjedde ved aktiv medvirkning fra andre internasjonale organisasjoner, særlig gjennom Økonomisk Forum og forberedende seminarer, når det gjelder å fastsette og fremme økonomisk politikk og miljøpolitikk i OSSE-området. Likeledes har den brede deltakelsen på disse møtene brakt fortgang i samordningen og samarbeidet innad i OSSE gjennom deltakerstatenes engasjement. Den har også bidratt til dialog med våre partnere i middelhavsområdet og i Asia og med det sivile samfunn, særlig ikke-statlige organisasjoner og akademikere.

Det første forberedende seminaret til det tiende møtet i Økonomisk Forum fant sted i Beograd 5. og 6. november 2001, og tok opp utnyttelse og vern av vassdrag og internasjonale innsjøer. På seminaret ble det særlig fremhevet flere metoder for å styrke stabiliteten på Balkan ved å utvikle regionale samarbeidsmekanismer med sikte på å minske sikkerhetsrisiko som skyldes miljøtrusler mot vannressursene. Det sivile samfunns sentrale rolle når det gjelder å øke folks bevissthet og spre informasjon om miljøvern, ble også trukket frem. Deltakerne la fram en rekke anbefalinger der OSSE ble oppfordret til å intensivere samarbeidet om felles vannressurser på tvers av landegrensene og regionalt.

Under det andre forberedende seminaret, som ble holdt i Zamora 11. og 12. februar 2002, var

debatten konsentrert om de vellykkede erfaringene med samarbeid om vannressurser på tvers av landegrensene i OSSE-området, som den spansk-portugisiske avtalen. I så måte så man på seminaret som en anledning til å utveksle opplysninger, erfaring og beste praksis. Det ble lagt spesiell vekt på EUs rammedirektiv for vann, særlig i forbindelse med utvidelses- og integrasjonsprosessen, og ikke-statlige organisasjoners betydning for å få gjennomført direktivet ble fremhevet. Deltakernes anbefalinger gjenspeilte OSSEs rolle med å samordne og tilrettelegge prosesser samt OSSEs potensial for å utvikle tillitsskapende tiltak mellom stater.

Det tredje forberedende seminaret ble arrangert i Baku 15. og 16. april 2002, og tok opp til behandling spørsmål om regionalt samarbeid og teknisk bistand, særlig i regionen rundt Det kaspiske hav og Svartehavet. Seminaret i Baku var i seg selv et tillitsskapende tiltak, der betydningen av samarbeidsmekanismer for bruk og vern av vannressurser i de nevnte regionene ble vektlagt. Seminaret ble også ansett som et bidrag til økonomisk utvikling, sosial utjevning og miljøvern. I forbindelse med de anbefalinger og konkrete forslag som fulgte av debattene, foreslo det portugisiske formannskapet å utarbeide planer for forvaltning av elveløp gjennom institusjonelt samarbeid og kunnskapsoverføring for å gjøre det lettere både å utveksle ekspertise og håndtere konkrete problemer, og for å kunne bygge opp kapasitet i fellesskap.

Etter forslag fremlagt for deltakerstatene arrangerte det portugisiske formannskapet sammen med Frankrike et seminar om «Sosioøkonomiske konsekvenser av nedrustning», som fant sted i Paris 25. og 26. mars 2002. Diskusjonen om de sosioøkonomiske og miljømessige virkningene av nedrustnings- og omstillingsprosessene i OSSE-området var et nyttig motstykke til OSSEs vide sikkerhetsbegrep og den økonomiske og miljømessige dimensjonens tverrfaglige tilnærming.

Det tiende møtet i OSSEs økonomiske forum fant sted i Praha i tiden 28. til 31. mai 2002, og tok opp «Samarbeid med sikte på bærekraftig bruk av og vern av kvaliteten på vann innenfor rammen av OSSE». Diskusjonene under forumet var konsentrert om spørsmål, aktører og virkemidler i forbindelse med samarbeid om vann. De bekreftet at utveksling av informasjon og erfaring mellom deltakerstatene var et vesentlig bidrag for å finne fram til hvilke virkemidler som var tilgjengelige for å forebygge og løse konflikter. Dessuten ble det ansett som særdeles viktig i samarbeidets ånd å debattere spørsmål om bruk og vern av vannressur-

ser med sikte på å fastsette og fremme økonomisk politikk og miljøpolitikk i OSSE-området. Slik politikk var et mulig redskap til fremme av tillit og en potensiell kilde til godt naboskap, og bidro til å gjennomføre OSSEs brede tilnærming til sikkerhet.

På bakgrunn av den økonomiske og miljømessige dimensjons tverrfaglige karakter ble det under forumet arrangert en spesialsesjon om bekjempelse av finansiering av terrorisme. Sesjonen konsentrerte seg om følgende to saker: internasjonale instrumenter og standarder samt koordinering av teknisk bistand og finansielle etterretningsenheters rolle. I kjølvannet av drøftingene ble det fremlagt en rekke anbefalinger i tilknytning til de økonomiske konsekvensene av nye sikkerhetstrusler, særlig med henblikk på å styrke OSSEs rolle i kampen mot terrorisme og å etablere samarbeid med Spesialgruppen for finansielle tiltak og FNs kontor forkontroll med narkotika og forebygging av kriminalitet.

I tråd med beslutningen fra Bukarest om å fremme OSSEs rolle som et forum for politisk dialog har det portugisiske formannskapet styrket rollen til Det faste råds underkomité for økonomiske spørsmål og miljøspørsmål. På de første møtene i underkomiteen drøftet deltakerne anbefalinger om å styrke den økonomiske og miljømessige dimensjon, og vedtok en arbeidsplan. Underkomiteen drøftet også anbefalinger til oppfølging av det tiende møtet i Økonomisk Forum, og fikk i den forbindelse i oppgave å utarbeide utkast til beslutning om å styrke den økonomiske og miljømessige dimensjonens rolle, som skulle vedtas på ministermøtet i Porto.

Det portugisiske formannskapet tok initiativ til å utnevne Marcin Swiecicky til koordinator for økonomiske og miljømessige aktiviteter (OCEA). Swiecickys virksomhet har vært særdeles verdifull med hensyn til å bedre den økonomiske og miljømessige dimensjon. Det nære samarbeidet med OCEEA med sikte på å nå dette målet, særlig når det gjelder å videreutvikle underkomiteen og følge opp Økonomisk Forum, har vist seg å være både viktig og produktiv. Den økonomiske koordinatorens besøk i Lisboa 4. april 2002, helt i starten på hans mandat, ga formannskapet anledning til å uttrykke håp om å kunne gjennomføre felles tiltak i fremtiden, særlig når det gjelder økonomiske og miljømessige prosjekter i Sentral-Asia.

Formannskapet har deltatt på flere møter der aktuelle økonomiske spørsmål er tatt opp innen rammen av OSSE, som oppfølgingsseminaret etter det niende møtet i Økonomisk Forum, kalt «Samordning av regionale tiltak med sikte på økt innsyn

og fremme av næringsvirksomhet» (Bukarest, 11. og 12. juli 2002), møtet i den forberedende komité for GUUAM/OSSE-prosjektet om oppretting av et frihandelsområde (FTA) (Kiev, 4. november 2002) samt det første forberedende seminaret til det ellevte møtet i Økonomisk Forum, med tittelen «Nasjonale og internasjonale konsekvenser av handel med håndvåpen og lette våpen» (Sofia, 11. og 12. november 2002).

3.3 Den politisk-militære dimensjon

På bakgrunn av den viktige beslutningen om å fremme OSSEs rolle som et forum for politisk dialog, som ble vedtatt i Bukarest i 2001, har formannskapet videreført mandatet ved å bedre samhandlingen og samordningen mellom OSSE-rådet og Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC). Formannskapets deltakelse på FSCs troikamøter samt forumformannskapets deltakelse på OSSEs troikamøter om spørsmål som angår FSC, og inneværende års fellesmøter mellom OSSE-rådet og FSC har vist seg å være svært nyttig.

I den forbindelse ser formannskapet med glede på de resultater FSC har oppnådd i arbeidet med å bedre gjennomføringen av de eksisterende politiske og militære forpliktelsene, særlig dokumentet om håndvåpen og lette våpen og atferdskodeksen for de politiske og militære sider ved sikkerheten, samt Forumetsbidrag i kampen mot terrorisme.

Forslagene som ble fremlagt på det sakkyndige møtet om bekjempelse av terrorisme som FSC arrangerte i Wien, har fått særlig oppmerksomhet, likeledes den militærpolitiske dimensjons bidrag til de viktige dokumentene som omfatter forhold som er aktuelle både for OSSE-rådet og for FSC, særlig OSSE-pakten for forebygging og bekjempelse av terrorisme og OSSEs strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre.

Formannskapet gjør oppmerksom på FSCs bidrag til beslutningen om OSSEs årlige tilsynskonferanse om sikkerhetsspørsmål og til konferansens fremtidige suksess.

Formannskapet har nøye fulgt virksomheten til den personlige representanten for artikkel II i Wien-avtalen om tillits- og sikkerhetsskapende tiltak i Bosnia-Hercegovina og artikkel IV i Firenze-avtalen om subregional rustningskontroll, og har støttet og anerkjent statspartenes arbeid for full gjennomføring av disse avtalene.

Det portugisiske formannskapet anser Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE-avtalen) som et av de viktigste dokumentene for det europeiske sikkerhetspolitiske byggverket, og har der-

for støttet de bestrebelser de stater som er medlem av Den felles rådgivende gruppe, har gjort for at tilpasningsavtalen skal bli ratifisert og ta til å gjelde.

Formannskapet har oppmerksomt fulgt de beslutninger som er truffet i Den rådgivende kommisjon for Avtalen om åpne luftrom, etter at Avtalen om åpne luftrom trådte i kraft 1. januar 2002. Etter som avtalen innebærer et avgjørende skritt i retning av sikkerhet, stabilitet og styrking av eksisterendetilits- og sikkerhetsskapende tiltak, har det portugisiske formannskapet fullt ut støttet en rekke staters søknad om å tiltre avtalen etter at den trådte i kraft.

4 Reform i OSSE

Medlemslandene ble enige om å fortsette reformarbeidet innenfor rammen av den eksisterende arbeidsgruppen, som har fortsatt å møtes jevnlig i løpet av året.

Samtidig besluttet delegasjonene å opprette, innenfor rammen av den uformelle Komiteen for finansielle spørsmål (IFC), fem arbeidsgrupper og spesialoppgaver på områdene vedtekter for tjenestemenn, finansreglement, bidragsskalaer, skisse til budsjett for 2003 og budsjettprosedyrer samt ledelse. Det ble sikret jevnlig utveksling av informasjon og godt samspill mellom arbeidsgruppen og de fem understrukturene av IFC.

Deltakerstatene ble enige om en pragmatisk og trinnvis tilnærming til oppgaven, og å konsentrere seg om spørsmål det var tilnærmet enighet om foregående år. Det erklærte mål var å ankomme ministerrådsmøtet i Porto med en omfattende og konkret pakke med sikte på å effektivisere OSSEs arbeidsprosedyrer og styrke organisasjonens ledelse og dermed bedre effektiviteten i OSSE totalt.

På denne bakgrunn og etter omfattende samråd utarbeidet formannskapet med troikamedlemmenes medvirkning et arbeidsnotat med tittelen «Utvikle elementer for bedre ledelse av organisasjonen». Deltakerstatene ga aktivt tilbakemelding på dette notatet og benyttet det som arbeidsdokument for egne drøftinger.

Den trinnvise og resultatorienterte tilnærmingen som ble vedtatt, innebar at medlemslandene kunne godkjenne beslutninger om bedre budsjettstyring i OSSE, OSSE-erklæringer og offentlig informasjon, OSSE-formannskapets rolle, oppretting av et fond for forvaltning av integrerte ressurser og bedre årsrapportering om OSSEs virksomhet.

Formannskapet gjorde også sitt ytterste for å få igjennom andre viktige beslutninger, som beslutning om årsrapporten om OSSEs virksomhet, en

håndbok for OSSEs sendelagsledere og åpning av et OSSE-kontor for NATO- og EU-kontakt i Brussel samt fremtidig drøfting av et nytt sendelagsbegrep.

5 Styrking av OSSEs operasjonelle kapasitet

5.1 Budsjettspørsmål

OSSEs samlede budsjett for 2002 beløp seg til 177,5 millioner euro og ble godkjent av OSSE-rådet 12. april 2002 etter en lang og krevende prosess. Til tross for resultatet av de tekniske samtalerne som ble igangsatt i oktober 2001, da Portugal overtok formannsvervet i den uformelle Komiteen for finansielle spørsmål (IFC), ble debatten over forslaget til budsjett for 2002 politisert av enkelte deltakerstater. Den fastlåste budsjettsituasjonen krevde systematisk innsats fra det portugisiske formannskapets side i form av kontakter på høyeste politiske hold.

Det samlede budsjettet for 2002 kunne godkjennes takket være Det faste råds vedtak om en revidert standardskala for bidrag, som skal gjelde fram til 31. desember 2004. Dette vedtaket ble ansett som en viktig seier for organisasjonen etter som Helsingfors-skalaens strukturer ikke var blitt endret siden 1992, og fordi det ville bidra til politisk og finansiell stabilitet i OSSE fram til 2005. IFC-formannen nedsatte en arbeidsgruppe som skulle drøfte hvilken metode som skulle benyttes for å innføre ny standardbidragsskala fra og med januar 2005. Gruppen oppnådde betydelig fremgang, særlig som følge av det nære samarbeidet med FN.

Innenfor rammen av IFC har det portugisiske formannskapet lagt særlig vekt på å utarbeide tiltak med stor politisk og finansiell virkning med sikte på å bedre OSSEs ledelse. Fem arbeidsgrupper og spesialoppgaver, opprettet og samordnet av det portugisiske formannskapet, var i full virksomhet: arbeidsgruppe for vedtekter for tjenestemenn, arbeidsgruppe for finansreglement, arbeidsgruppe for bidragsskalaer, arbeidsgruppe for skisse til budsjett for 2003 og budsjettprosedyrer samt spesialoppgave innenfor ledelse.

5.2 Politirelaterte oppgaver i OSSE

Formannskapet har nøye fulgt OSSEs styrkede rolle innenfor politirelatert virksomhet, spesielt når det gjelder bistand til de deltakerstater som ønsker å styrke sine politimetoder. For dette formål har formannskapet støttet generalsekretærens og den overordnede politirådgiverens innsats for å

få nedsatt en enhet for strategiske politisaker. Formannen i OSSE-rådet ledet møtet i OSSEs ekspertgruppe for politisaker og rettshåndheving, som ble avholdt i Wien 9. og 10. oktober.

6 Regionale spørsmål

I et år med mange begivenheter av betydning for regionens fremtid har Sørøst-Europa vært en klart prioritert oppgave for formannskapet. Gjennom ODIHR og de ulike feltsendelagene har OSSE spilt en viktig rolle for å sikre at de mange valgene som ble holdt rundt om i regionen, var i samsvar med internasjonale standarder. Resultatet var generelt positivt ettersom disse valgene innebar ytterligere et skritt fremover i arbeidet med å konsolidere de demokratiske institusjoner og demokratisk praksis i Sørøst-Europa. Formannskapet besøkte regionen ved en rekke anledninger, og gjenoppnevnte den personlige representanten for artikkel II, IV og V i Dayton-avtalen samt formannskapets spesialutsending til Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia. Formannskapet oppnevnte også ny sendelagsleder i Kosovo i Den føderale republikken Jugoslavia, i Albania og i Den føderale republikken Jugoslavia. På bakgrunn av Plattform for kooperativ sikkerhet la formannskapet fram konkrete forslag for å styrke samarbeidet og kontakten mellom internasjonale organisasjoner og institusjoner som arbeider i regionen. I disse forslagene var det anført ulike mekanismer for samarbeid både mellom hovedkvarterene og ute i felten.

I Serbia-Montenegro fortsatte OSSEs sendelag å bistå i den pågående reform- og demokratiseringsprosessen, og utarbeidet programmer og aktiviteter på mange forskjellige områder: reformer i rettsvesenet, kriminalreform, tilbakeføring og reintegrering av flyktninger og fordrevne, institusjonsbygging, menneskerettigheter og utvikling av medier. OSSEs sendelag har spilt en høyt verdsettet rolle med å bistå myndighetene med reform i og omorganisering av de interne sikkerhetsstyrkene, både gjennom sendelagets politiopplæringsprogram og i form av hjelp med å prioritere oppgaver og koordinere internasjonal bistand. Programmet og handlingsplanen som sendelaget for det sørlige Serbia har utarbeidet til støtte for Civicplanen, var svært vellykket og nok en klar bekreftelse på at OSSE har et særlig kall når det gjelder å forebygge konflikt og fremme tillit. I tidsrommet som gjennomgås her, ble også kontoret i Podgorica på smidig vis innlemmet i de øvrige programmene og aktivitetene som OSSEs sendelag til Serbia-Montenegro. Formannskapet har hele tiden støttet sendelagets og ODIHRs innsats for å bistå

myndighetene i Beograd og Podgorica med å styrke valgstrukturen, slik at den blir mer i samsvar med europeisk og internasjonal standard. Formannskapet har også støttet prinsippet om at forbindelsene innad i føderasjonen må omdefineres gjennom vedvarende og konstruktiv dialog, og kunne i sin tur hilse velkommen Avtalen om en fremdriftsplan for forbindelsene mellom Serbia og Montenegro. Denne avtalen har vært et viktig skritt i riktig retning, og vil føre til økt stabilitet ikke bare i Serbia og Montenegro, men i regionen som helhet.

I Kosovo organiserte OSSEs sendelag det andre kommunevalget som er blitt holdt i provinsen siden 1999. Valget var svært vellykket teknisk og operasjonelt sett. OSSEs sendelag i Kosovo fortsatte også arbeidet med sine ulike institusjonsbyggende oppgaver innenfor UNMIKs struktur ved å lære opp en multietnisk politietat, bygge demokratiske institusjoner og fremme menneskerettigheter. Formannskapet har gitt politisk støtte til sendelagets og UNMIKs arbeid for å sikre fredelige og fullt ut demokratiske valg. Formannskapet har støttet sendelagets effektiviseringsprosess i tråd med opprettelsen av midlertidigeselvstyreinstitusjoner og med den faste fremdriftsplanen for reformer fastsatt av FNs generalsekretærs spesialutsending.

I Makedonia antok forestillingen om en plattform for kooperativ sikkerhet en konkretoperasjonell dimensjon. Gjennom en uttalt og komplementær internasjonal innsats på alle plan fortsatte gjennomføringen av Ohrid-rammeavtalen og bidro dermed til å befeste freden og sikkerheten. Formannskapet har gitt full politisk støtte til denne prosessen, og har lagt særlig stor vekt på samordningen av innsatsen, både ved hovedkvarteret og ute i felten. OSSE-sendelaget i Makedonia har gitt et betydelig bidrag til innsatsen totalt, og har bistått myndighetene med å bygge opp tillit og stabilisere det tidligere kriserammede området. Sendelaget har også spilt en viktig rolle med å dempe spente situasjoner, bedre politiets metoder, lære opp multietniske politistyrker og bistå myndighetene med politireform. Valget på nasjonalforsamling i Makedonia 15. september 2002, som ble overvåket av ODIHR, innebar ytterligere et skritt i retning av å befeste de demokratiske institusjonene i landet, og var en klar tillitserklæring i fredsprosessen.

Året 2002 har vært et viktig år i Bosnia-Hercegovina, både for landet selv og for OSSEs sendelag. For første gang siden krigens slutt hadde myndighetene i Bosnia-Hercegovina ansvaret for å organisere og gjennomføre et valg. Til tross for at det

var teknisk komplisert, var det et godt gjennomført valg i overveiende grad i tråd med internasjonale standarder for demokratiske valg. Den nasjonale bevisstgjøringsprosessen og overføringen av alt ansvar i forbindelse med valg til bosniske myndigheter forløp forskriftsmessig, og har ytterligere styrket OSSEs allerede solide merittliste når det gjelder kapasitetsoppbygging og institusjonsbygging. En annen viktig oppgave for OSSEs sendelag i Bosnia-Hercegovina i 2002 har vært å strømlinjeforme det internasjonale nærværet i landet. OSSEs sendelag til Bosnia-Hercegovina tilpasset seg raskt det internasjonale samfunns endrede oppgaver og prioriteringer, slik Den høye representant hadde anført. Man erkjente at OSSE spiller en nøkkelrolle når det gjelder menneskerettigheter og rettssikkerhet. OSSE har fortsatt å bygge ut virksomheten på områder som gjennomføring av eiendomsrett, og demokratibygging og det sivile samfunn. Sendelaget har også styrket sin rolle på områder som utdanning og sikkerhetssamarbeid. Sendelagets bidrag til en fredelig nedbygging av de væpnede føderale styrkene og til økt innsyn i militærbudsjettene har vært av avgjørende betydning for å styrke og stabilisere disse institusjonene.

I Kroatia fortsatte OSSE å gjennomføre sine mandatoppgaver med å tilbakeføre flyktninger og fordrevne, med reformer i rettsvesenet samt medie- og politirelaterte reformer. Året har vært preget av et bedre samarbeidsklima mellom OSSE og de kroatisk myndighetene. Formannskapet støttet nedbemanningen og omorganiseringen av sendelaget som ble igangsatt i 2002, og så med glede på avtalen om å fortsette arbeidet med å øke andelen lokalansatte i sendelaget. Sendelaget til Kroatia har lagt fram to statusrapporter for Det faste råd, der laget har vurdert den fremgang som er oppnådd i spørsmål tilknyttet mandatet, og formannskapet har lagt fram en halvårlig vurdering med anbefalinger på sentrale områder.

OSSE-representasjonen i Albania har fortsatt å støtte regjeringen og de lokale myndighetene med å bekjempe organisert kriminalitet, forvalte grenseområdene, utarbeide programmer for institusjonsbygging, bekjempe narkotika-, våpen- og menneskehandel, bekjempe korrupsjon og overvåke innsamlingen av våpen. Den 17. april 2002 ledet OSSEs og EUs formannskap i fellesskap den sjette internasjonale konferansen for Støttegruppen for Albania. Møtet fokuserte på overgangen til demokrati i Albania samt den fremgang som er oppnådd når det gjelder institusjonell og strukturell reform. Øverst på dagsordenen sto rettssikkerhet, reformer i rettsvesenet, kamp mot korrupsjon,

menneskehandel samt organisert kriminalitet og økonomisk utvikling i Albania. Albania fikk ros for den konstruktive rolle landet har spilt i det regionale samarbeidet, og Støttegruppen for Albania uttrykte tilfredshet med den fremgang Albania har oppnådd i sine forbindelser med EU.

Formannskapet har støttet den endrede fokuseringen på OSSE-representasjonens prioriteringer og aktiviteter når det gjelder rettssikkerhet, demokratibygging, menneskehandel og forvaltning av grenseområdene. Med henblikk på kommunevalget i 2003 og på ytterligere fremgang i arbeidet med å konsolidere de demokratiske institusjoner i Albania har Formannskapet også støttet ODIHRs og OSSE-representasjonens pågående arbeid med valgreform, blant annet gjennomføringen av ODIHRs anbefalinger etter parlamentsvalget i 2001.

Det portugisiske formannskapet støttet utnevnelsen av dr. Erhard Busek til spesialkoordinator for Stabilitetspakten for Sørøst-Europa, og har to ganger invitert ham til å tale til OSSEs faste råd. OSSE fortsatte sitt nære samarbeid med Stabilitetspakten, og så med glede på de prioriteringer og den klare arbeidsplanen spesialkoordinatoren la fram, samt på de aktiviteter som ble gjennomført i løpet av året.

OSSEs virksomhet i Georgia har vært særdeles krevende, og Formannskapets besøk i Kaukasus bidro til en inngående forståelse av OSSEs rolle i dette landet. I forbindelse med forhandlingsprosessen om Sør-Ossetia var formannskapet vert for det åttende møtet i Ekspertgruppen for politiske spørsmål i Castelo Branco og Lisboa. I den undertegnede protokollen ble det lagt særlig vekt på den rolle Europakommisjonen spiller for den økonomiske gjenreisningen i konfliktsonen, og på det nye forslaget om å innføre et «elektronisk avgiftssystem» for å bedre tollkontrollen i Sør-Ossetia ytterligere. Videre ble «Baden-pakken» som gyldig grunnlag for drøftinger om Sør-Ossetias fremtidige politiske status stadfestet, og samtlige parter erkjente behovet for å styrke de tillits- og sikkerhetsskapende tiltakene, særlig tiltak om politisamarbeid. Den inngåtte avtalen innebar i høy grad et positivt skritt for å få løst denne konflikten i Kaukasus, og har sikret fortsatt fremdrift i prosessen og gitt godt håp for fremtiden, idet det er å håpe at de to partene vil fortsette arbeidet i samme ånd som møtet i Castelo Branco.

Når det gjelder konflikten i Abkhasia, har formannskapet fulgt utviklingen med den største oppmerksomhet, og har støttet FN's innsats i fredsprosessen når det gjelder konfliktløsning og menneskerettigheter.

Arbeidet med å overvåke grensen som OSSEs sendelag til Georgia har stått for, var fortsatt et viktig bidrag til stabilitet og tillit i regionen. Den praktiske gjennomføringen av beslutningen om å utvide operasjonen til den ingusjiske delen av den russisk-georgiske grensen og den senere tids samtykke til å utvide operasjonen til å omfatte også den dagestanske delen, er blant de viktige sakene det portugisiske formannskapet har fått gjennomført. Iverksetting av ytterligere tiltak med sikte på å styrke effektiviteten av denne operasjonen ytterligere, bør også fremheves.

I løpet av året har det vært en viss fremgang med hensyn til gjennomføringen av Istanbul-forpliktelsene, i form av et besøk på Gudauta-basen av sakkyndige fra OSSE. Besøket var et viktig skritt med sikte på en lovformelig overføring av basen, og det ventes ytterligere fremgang med henblikk på full etterlevelse. Av særlig betydning var også den vellykkede slutføringen av Melange-prosjektet, som ble ledet av OSSE, og som hadde som mål å nøytralisere og omdanne rakettdrivstoff til kunstgjødsel for det sure jordsmonnet i det vestlige Georgia.

I forhandlingsprosessen om Nagorno-Karabakh er det grunn til å glede seg over at den senere tid har funnet sted flere møter på bilateralt plan mellom president Alijev og president Kotsjarjan, i tillegg til det nye komplementære formatet for forhandlinger mellom statssjefenes personlige representanter. Det er likevel grunn til å beklage at det ikke er skjedd noen vesentlig fremgang med hensyn til å finne en løsning på konflikten.

Under sitt besøk i Armenia og Aserbajdsjan ga Formannen overfor begge presidentene uttrykk for at det var ytterst viktig å fortsette samtalen om dette spørsmålet. I løpet av året har formannen også hatt flere møter med Minsk-gruppens medlemmer, og har gitt deres bestrebelser på å finne en konsolidert og fredelig løsning på konflikten i Nagorno-Karabakh full støtte. Virksomheten til formannskapetets personlige representant med ansvar for konflikten som håndteres av Minsk-konferansen, har bidratt til å etablere tillit og forståelse i form av en rekke tillitsskapende tiltak som er iverksatt i konfliktområdet. Den raske godkjenningen av Porto-erklæringen om konflikten i Nagorno-Karabakh var utvilsomt et positivt skritt i denne kompliserte forhandlingsprosessen.

I Tsjetsjenia har støttegruppen opprettet et viktig virksomhetsområde på bakken i Znamenskoje, der den leder arbeidet med å skaffe humanitær hjelp til den tsjetsjenske befolkningen, i nært samarbeid med andre internasjonale organisasjoner som arbeider i området. Støttegruppen har også

foretatt en relevant intervensjon i forbindelse med tilbakeføringen av internt fordrevne fra omkringliggende regioner, og har samarbeidet med sentrale og lokale myndigheter om institusjonsbygging. Formannskapet anerkjenner de bestrebelser som er gjort for å normalisere situasjonen, særlig ved å fremme konstitusjonelle reformer som kan bidra til at det opprettes lokalt valgte organer.

Portugal så med glede på gjenåpningen av OSSEs feltsendelag i Hviterussland i dets nye format – OSSE-kontoret i Minsk –, som etterfølger OSSEs rådgivende oppsynsgruppe. Vi er takknemlige overfor alle dem som har deltatt i de langvarige forhandlingene, som kulminerte med OSSE-rådets beslutning av 30. desember, særlig Hviterusslands regjering. Portugal er tilfreds med at dialogen som det daværende Formannskapet innledet i New York sist september, viste seg å være den eneste muligheten for å få gjenopprettet samarbeidet mellom OSSE og Hviterussland. Vi er imidlertid av den oppfatning at åpningen av OSSEs Minsk-kontor innebar begynnelsen, og ikke slutten, på dette samarbeidet. Vi forventet at regjeringen i Minsk skulle gjennomføre de forpliktelser som var inngått innenfor rammen av OSSE, det vil si forpliktelsene om demokrati, rettssikkerhet og menneskerettigheter. På den bakgrunn så vi med uro på den tolkningserklæring som den hviterussiske representasjonen la fram på møtet i OSSE-rådet 30. desember.

I Moldova har det funnet sted en betydelig utvikling på den politiske arenaen. De femsidige samtalen mellom de to partene og de tre meklerne ble gjenopptatt etter lengre tids avbrudd, og etter et møte i Kiev ble partene enige om å drøfte et forslag fra meklerne om Transnistrias fremtidige politiske status innenfor Moldova. Til tross for en viss fremgang innledningsvis var forhandlingene resultatløse, hovedsakelig på grunn av de vanskelige spørsmålene som ble reist fra transnistrisk side. Formannskapet håpet seriøst engasjement fra alle de involverte aktørenes side kunne resultere i en avtale, slik at man fikk løst denne langtrukne konflikten. Av denne grunn avla formannskapet et besøk i landet og oppnevnte en goodwill-ambassadør, som ledet forhandlingene på OSSEs vegne. Portugal forventet at de kimene som ble sådd av meklerne i 2002, ville bære frukter i 2003. På denne bakgrunn så vi med glede på utfallet av det femsidige møtet som fant sted sist desember i Moskva, der de to partene i konflikten gjorde sitt for at det kunne vedtas en konstitusjonell avtale om Transnistrias fremtidige status innenfor et forent Moldova.

Formannskapet anerkjenner den innsats Den russiske føderasjon har gjort for å gjennomføre de forpliktelser som ble inngått på toppmøtet i Istanbul i 1999. OSSE har ivarettatt sin rolle som tilrettelegger gjennom forvaltningen av det frivillige fondet som ble opprettet for dette formål. Formannskapet beklager at fristen 31. desember ikke kunne overholdes, til tross for hardt arbeid fra Den russiske føderasjons side og støtte fra det internasjonale samfunn. Vi er svært tilfreds med ordlyden i erklæringen fra ministermøtet i Porto og med det russiske løftet om å fjerne og ødelegge alt utstyr og all ammunisjon som er utplassert i Transnistria, innen utgangen av 2003.

I Ukraina har formannskapet ledet forhandlinger med sikte på å gjøre Prosjektkoordinatorens kontor mer synlig og effektivt, og uttrykte ønske om fornyet og reell innsats med sikte på å konsolidere dedemokratiske institusjonene. For dette formål deltok formannskapet også som valgobservatør under valget på nasjonalforsamling i 2002.

Sentral-Asia ble helt fra starten av definert som et sentralt satsingsområde for det portugisiske formannskapet. Det særskilte fokuset som formannskapet satte på regionen, kom også til uttrykk i utnevnelsen av ambassadør Herbert Salber til Formannskapets spesialrådgiver med ansvar for oppgaver til støtte for deltakerstatene i Sentral-Asia. Ambassadøren besøkte i denne egenskap regionen ved en rekke anledninger for å utvikle ny virksomhet, med særlig vekt på samarbeid innenfor økonomi, miljø og sikkerhet.

En av de sentrale sidene ved det portugisiske formannskapets strategi overfor Sentral-Asia har vært å bedre balansen mellom de ulike aktivitetene innenfor OSSEs tre dimensjoner. I så måte tok Portugal sikte på å styrke den økonomiske og miljømessige, politiske og militære dimensjonen, men gjorde det alltid klart overfor de sentralasiatiske landene at dette ikke kom til å skje på bekostning av deres forpliktelser innenfor den menneskelige dimensjon, noe de fem sentralasiatiske delegasjonssjefene sa seg svært tilfreds med i møte med formannen under det tiende ministerrådsmøtet. Dette forhold kom også til uttrykk i erklæringen om Sentral-Asia fra ministerrådsmøtet i Porto.

Innenfor rammen av den politiske og militære dimensjon og som reaksjon på de sentralasiatiske deltakerstatenes uro med hensyn til internasjonal terrorisme, organisert kriminalitet og narkotika- og våpenhandel har formannskapet gjort sitt ytterste for å gjennomføre handlingsprogrammet som ble vedtatt på konferansen i Bisjkek i desember 2001. For dette formål har ambassadør Salber ført en rekke konsultasjoner med de sentralasiatiske

regjeringer for å fastsette satsingsområder der OSSE kan definere egne virksomhetsprogrammer og prosjekter.

Et av de utvalgte områdene gjaldt opplæring av politi- og grensevaktstyrker. Det ble med avgjørende medvirkning fra spesialrådgiveren for politisker, Richard Monk, avtalt opplæringsprogrammer for disse styrkene med myndighetene i både Kirgistan og Tadsjikistan.

Formannskapet har også hatt som prioritet å styrke den økonomiske og miljømessige dimensjonen. Selv om formannskapet erkjenner at OSSE ikke er en utpreget «finansiell» organisasjon, har det gjort sitt ytterste for å styrke Organisasjonens evne til å yte bistand på disse områdene. I den forbindelse har Portugal samarbeidet med Kontoret til koordinatoren for økonomiske og miljømessige aktiviteter og med myndighetene i de sentralasiatiske landene om et utkast til arbeidsdokument der det var fastsatt en klarere strategi for OSSEs økonomiske og miljømessige dimensjon for Sentral-Asia.

Videre har formannskapet, samtidig som det har tatt hensyn til det tiende møtet i Økonomisk Forum og møtets fokus på forvaltning av vannressurser, forsøkt å gi OSSEs sendelag og sentre i Sentral-Asia full støtte med sikte på å utvikle prosjekter på området og å bedre koordineringen med andre relevante internasjonale organisasjoner, som FNs økonomiske kommisjon for Europa (ECE) og FNs spesialprogram for økonomiene i Sentral-Asia (SPECA).

Formannskapet har lagt særskilt vekt på samarbeidet mellom OSSE og organisasjonens fem deltakerstater i Sentral-Asia på kultur- og utdanningssiden. Sammen med den kirgisiske regjering åpnet formannskapet sist desember, etter hardt og konstruktivt arbeid, OSSE-akademiet i Bisjkek, som er et institutt for OSSE-studier på høyere universitetsnivå. Flere akademiske institusjoner i andre deltakerstater bidrar med erfaring og ekspertise på området, og instituttet bør snart være en realitet.

En annen oppgave som har fått formannskapets særlige oppmerksomhet, har vært å styrke samarbeidet med andre internasjonale organisasjoner i forbindelse med virksomheten i Sentral-Asia. Selv om det ble innledet konsultasjoner med hovedkvarteret i Verdensbanken, EBRD og Den asiatiske utviklingsbanken, konsentrerte man seg hovedsakelig om å samordne innsatsen med EU. På møte i Rådet for den europeiske union i Brussel la Portugal fram et arbeidsdokument om «OSSE/EU-samarbeid om Sentral-Asia», som inneholdt forslag til områder og metoder for videre samarbeid mel-

lom de to organisasjonene om deres virksomhet i Sentral-Asia. Sammen med det spanske og danske EU-formannskapetets tidligere arbeid innebærer dette dokumentet at Europakommisjonen ved hjelp av programmer som TACIS i dag kan definere områder der OSSE kan bli en aktiv samarbeidspartner og gi verdifulle tilskudd.

Formannen besøkte regionen ved to anledninger. I juli besøkte utenriksminister Martins da Cruz Kirgisistan og Tadsjikistan, og i oktober og november reiste han til Kasakhstan, Usbekistan og Turkmenistan. I tråd med formannskapetets strategi for regionen ble disse besøkene foretatt i en positiv ånd med ønske om samarbeid med de sentralasiatiske regjeringene. Hovedbudskapet var at OSSE på en konstruktiv måte forpliktet seg til å engasjere disse landene i alle tre dimensjoner. Formannskapet tilbød alle de virkemidler OSSE har til rådighet med henblikk på å utarbeide prosjekter innenfor økonomi og miljø og i kampen mot terrorisme og andre sikkerhetsproblemer. Selv om Martins da Cruz fullt ut forsto hvilke vansker «unge» demokratier normalt har med «å lede staten», oppfordret han de sentralasiatiske regjeringene til fortsatt innsats for å oppfylle sine forpliktelser innenfor den menneskelige dimensjon.

7 Økt samarbeid med OSSEs parlamentarikerforsamling

Formannskapet har sett det som et viktig mål å utvikle et nært dialog- og samarbeidsforhold med OSSEs parlamentarikerforsamling (OSCEPA), hensett til den verdifulle rollen denne viktige institusjonen spiller med å bringe OSSE i nærmere kontakt med borgerne og de nasjonale valgkretsene.

Første halvår mottok Formannen president Adrian Severin som deltok på møtet i Lisboa 12. juni, og andre halvår president Bruce George i OSSEs parlamentarikerforsamling i Lisboa. OSCEPAs president deltok også på de to troikamøtene. Drøftingene stadfestet det felles mål om å styrke synergiene mellom parlamentarikerforsamlingen og de øvrige OSSE-institusjonene og -organene. Formannen så i den forbindelse med glede på OSCEPAs beslutning om å åpne et kontaktkontor i Wien, og mente det ville bidra til å fremme større grad av samhandling og utveksling av opplysninger og regler med sikte på økt samordning og samarbeid.

Formannen talte på OSCEPAs første vinterseksjon, som ble avholdt i Wien 21. februar. Formannen hilste dette initiativet velkommen og under-

streket at det var et bevis på OSCEPAs proaktive bidrag til OSSE.

Formannen talte også på OSCEPAs ellefte årlige sesjon, som fant sted i Berlin 6. juli og hadde som tema «Imøtegå terrorisme – en global utfordring i det 21. århundre». Formannen roste OSCEPA for å ha valgt et slikt aktuelt emne, og fremhevet den viktige rollen nasjonalforsamlingene spiller som pådrivere for den «lovgivningsmessige dimensjonen» i arbeidet med å forebygge og bekjempe terrorisme, slik handlingsplanen fra Bukarest forutsetter.

8 Plattform for kooperativ sikkerhet

Formannskapet har på konkret og pragmatisk vis forsøkt å videreutvikle den operasjonelle siden ved Plattform for kooperativ sikkerhet, og har i den forbindelse dratt fordel av at Portugal er medlem av de viktigste internasjonale og regionale organisasjonene som utgjør det euroatlantiske sikkerhetspolitiske byggverket. Det beste eksemplet på slik innsats var møtet om forebygging og bekjempelse av terrorisme, som fant sted i Lisboa 12. juni.

8.1 Samarbeid med FN

Formannen har besøkt New York to ganger i løpet av året, og har hatt møte med FNs generalsekretær og med Sikkerhetsrådets formann. Samarbeid i kampen mot terrorisme sto øverst på dagsordenen for disse møtene, der det også ble anledning til å ta opp en rekke spørsmål i tilknytning til sikkerheten.

Den 15. september 2002 talte Formannen til FNs 57. generalforsamling. I tillegg holdt Formannskapet et innlegg om samarbeid mellom OSSE og FN under debatten om punkt 21 på generalforsamlingens dagsorden. I kjølvannet av denne debatten la Formannskapet, etter konsultasjoner i Wien, fram utkast til resolusjon om samarbeid mellom FN og OSSE i New York. Resolusjonen ble vedtatt 20. desember 2002.

Den 20. mars 2002 talte Formannen til FNs menneskerettskommisjon i Genève. Etter invitasjon fra Formannen talte FNs høykommissær for menneskerettigheter til OSSEs faste råd 21. november.

Formannskapet holdt et innlegg på en konferanse på høyt nivå om styrking av samarbeidet i Sørøst-Europa, som ble arrangert av UNESCO i Paris 4. og 5. april 2002. Formannskapet var representert på arbeidsnivå på en konferanse mellom FN og regionale organisasjoner om «Samarbeid ved konfliktforebygging og fredsbyggende virk-

somhet», som ble holdt i New York i tiden 30. april til 2. mai. Formannskapet møtte også som observatør på den 53. sesjonen til FNs høykommissær for flyktningers eksekutivkomité, som ble holdt i Genève i tiden 30. september til 4. oktober.

8.2 Samarbeid med EU

Det ble i 2002 gjort iherdige forsøk på samarbeid mellom OSSE og EU. I løpet av året fant det sted en rekke møter og gjensidige besøk på høyeste nivå, noe som bidro til å fremme utveksling av informasjon og definere metoder til fremme av komplementaritet og gjensidig forsterkende innsats mellom de to organisasjonene på felles virkeområder, nærmere bestemt i kampen mot terrorisme, konflikthforebygging og regionale spørsmål.

Under det spanske EU-formannskapet deltok Formannen, ledsaget av generalsekretæren, 29. januar på det aller første møtet med EUs ministertroika i Brussel, og innledet dermed en ny form for dialog, som foregripet i dokumentet om å styrke samarbeidet mellom EU og OSSE, som ble vedtatt av EU i 2001.

Under det danske EU-formannskapet mottok formannskapet 10. juli 2002 ambassadørtroikaen i EUs utenriks- og sikkerhetspolitiske komité på troikaens første besøk til OSSE i Wien. Formannen inviterte også Javier Solana, EUs høyrepresentant for den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, til å tale til OSSE-rådet 25. september 2002.

Den 29. august talte Formannen til EUs regionale konferanse om konflikthforebygging, som ble holdt i Helsingborg. Denne konferansen formannskapet anledning til å fremheve OSSEs mangeårige erfaring og bidrag når det gjelder forebyggende diplomati.

I tillegg til disse kontaktene på høyt nivå samt jevnlig orientering om OSSE-spørsmål fra Formannens side i EUs råd for allmenne saker og eksterne forbindelser og fra Portugals side innenfor rammen av EUs utenriks- og sikkerhetspolitiske komité og i arbeidsgruppene for den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP) i Brussel, noe som har bidratt til å styrke samordningen og samarbeidet mellom OSSEs og EUs hovedkvarter, forsøkte formannskapet å styrke samarbeidet mellom de to organisasjonene ute i felten. For dette formål la Portugal fram to arbeidsdokumenter i Brussel, som begge ble godkjent av samarbeidspartnerne i EU: ett dokument om EU/OSSE-samarbeid om Sentral-Asia og et annet om styrking av samarbeidet og kontakten mellom internasjonale organisasjoner og institusjoner som arbeider i Sørøst-Euro-

pa, med særlig fokus på EU/OSSE-samarbeid i lys avstabiliserings- og assosieringsprosessen.

8.3 Samarbeid med NATO

Den 10. januar mottok Formannen NATOs generalsekretær, lord George Robertson, i Lisboa for å drøfte strategien for det felles arbeid mellom OSSE og Alliansen i 2002, særlig når det gjelder kampen mot terrorisme, militærpolitiske spørsmål (rustningskontroll, tillits- og sikkerhetsskapende tiltak, håndvåpen og lette våpen) samt NATOs støtte til OSSEs arbeid i Sørøst-Europa, nærmere bestemt i Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia.

Det bør fremheves at lord Robertson var den første generalsekretæren som bekreftet at han ville delta på konferansen i Lisboa 12. juni.

I løpet av året har Portugal jevnlig orientert medlemmene i Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC) om den videre utviklingen i OSSEs og Formannskapets virksomhet. Formannskapet har også vært representert på de mange møtene på stabsnivå mellom NATO og OSSE.

8.4 Samarbeid med Europarådet

Formannskapet har hatt som mål å styrke det mangeårige og fruktbare samarbeidet mellom OSSE og Europarådet, nærmere bestemt på grunnlag av Felleskatalogen med samarbeidsregler.

Kampen mot terrorisme har stått i fremste rekke for de to organisasjonenes felles bestrebelser, med sikte på å støtte deres respektive strategier og aktiviteter i kampen mot terrorisme og de kilder som finansierer terrorisme, samtidig som respekten for de demokratiske normer, menneskerettighetene, rettsstatens normer og dialog på tvers av kulturer og religioner sikres.

I løpet av året har det funnet sted en rekke møter på høyt nivå mellom de to organisasjonene. Den 14. februar mottok OSSEs formann formannen i Europarådets ministerkomité og Litauens utenriksminister, Antanas Valinois, i Lisboa.

Formannen talte på den 111. sesjonen til Europarådets ministerkomité, som fant sted i Strasbourg 7. november. Den portugisiske ministeren for europeiske saker talte på formannskapets vegne på den 110. sesjonen til Europarådets ministerkomité i Vilnius 2. og 3. mai.

Formannen inviterte Europarådets generalsekretær, Walter Schwimmer, til å delta på konferansen i Lisboa 12. juni og til å tale til OSSE-rådet 18. juli.

Formannskapet deltok på trepartsmøtet på

høyt nivå mellom Europarådet, OSSE og FN, som ble holdt i Strasbourg 7. og 8. februar. Formannen i Det faste råd ledet det femte «2+2/3+3»-møtet på embetsmannsnivå i Wien 12. juli 2002.

8.5 Samarbeid med andre organisasjoner

Formannen hadde møte med presidenten i Den europeiske bank for gjenreisning og utvikling (EBRD) i London for å drøfte mulige fellesprosjekter med OSSE i Sentral-Asia. I samme øyemed hadde Formannskapet møte med representanter for Verdensbanken i Washington. Formannskapet fremhevet OSSEs rolle i sitt innlegg på toppmøtet i Asiatisk-europeisk dialog (ASEM) i København 22. september 2002.

9 Samarbeid med andre geografiske områder: OSSEs partnere i Asia og middelhavsområdet samt tilgrensende regioner

I samsvar med gjeldende praksis overlot formannskapet oppgaven med å lede kontaktgruppen for samarbeid med middelhavspartnerne i 2002 til Nederland, som er neste land til å ha formannskapet. Kontaktgruppen har kommet sammen med jevne mellomrom i løpet av året og jevnlig mottatt orientering om OSSEs virksomhet fra formannskapets representant i Wien.

OSSEs årlige middelhavsseminar ble holdt på Rhodos 4. og 5. november 2002, og tok opp temaet «Mediene og ny teknologi: Konsekvenser for offentlige myndigheter, internasjonale organisasjoner og det sivile samfunn». På seminaret møtte representanter for alle seks middelhavspartnerne til OSSE, en rekke deltakerstater i OSSE og andre internasjonale organisasjoner, som Europarådet, UNESCO, Den arabiske liga og Organisasjonen for den islamske konferanse, samt representanter for det sivile samfunn. Det oppsto en interessant debatt på seminaret om hvordan den raske teknologiske utviklingen på kommunikasjonsområdet påvirket myndighetenes og internasjonale organisasjoners politiske og diplomatiske virksomhet, og om nødvendigheten av at myndighetene og internasjonale organisasjoner tilpasset seg den nye situasjonen. Som en oppfølging ble det også lagt fram visse praktiske forslag, deriblant et forslag om å invitere partnerne i middelhavsområdet til å delta på medierelaterte fora på europeisk nivå (dvs. Europeisk plattform for medieforvaltnings-/medietilsynsmyndigheter) samt forslag om å arrangere et middelhavsforum for medier i OSSE i nær fremtid.

I tidsrommet som gjennomgås her, har OSSE også opprettholdt og videreutviklet en positiv dialog med sine asiatiske samarbeidspartnere. Partnerne har hele tiden vist interesse for OSSEs virksomhet. Formannskapet har satt stor pris på deres bidrag for og vilje til å styrke det allerede gode samarbeidet.

Etter invitasjon fra det portugisiske formannskapet fikk Romania ansvaret med å følge opp denne saken. Den 20. og 21. juni 2002 ble det holdt en felles konferanse mellom OSSE og Thailand i Bangkok om «Sikkerhetens menneskelige dimensjon». På seminaret møtte representanter for alle tre asiapartnerne til OSSE, en rekke deltakerstater i OSSE, OSSE-institusjoner og andre internasjonale organisasjoner, som FNs høykommissær for flyktninger, FNs kontor for kontroll med narkotika og forebygging av kriminalitet, Den internasjonale organisasjon for migrasjon og ASEANs regionale forum. På seminaret fant det sted en positiv utveksling av synspunkter om handel med mennesker og narkotika, problemer som var felles for både Asia/stillehavsområdet og OSSE-området. Som et konkret resultat av seminaret ble det lagt fram forslag om behovet for å styrke og institusjonalisere OSSEs forbindelser med ASEANs regionale forum.

OSSE-troikaens møter med samarbeidspartnerne både i middelhavsområdet og i Asia ble holdt 5. desember under ministermøtet i Porto.

10 Forberede OSSE på de nye sikkerhetstruslene i det 21. århundre

Fremveksten og utviklingen av nye trusler mot på den ene siden vår individuelle og kollektive sikkerhet og på den andre siden den pågående omdefineringen av de politiske og sikkerhetsmessige institusjonelle ordningene i Europa krever at man tenker nøye og grundig gjennom hvilken rolle OSSE skal ha innenfor rammen av Plattform for kooperativ sikkerhet i fremtiden.

For dette formål så det portugisiske formannskapet med glede på og støttet forslaget om å utarbeide en OSSE-strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre. Det ble i den forbindelse vedtatt å pålegge Det faste råd å fortsette arbeidet med en omfattende OSSE-strategi om emnet i 2003.

Formannskapet sluttet seg til forslaget om å nedsette en arbeidsgruppe i 2003 for å vurdere et «Nytt konsept for OSSEs sendelag». Som et bidrag til fremtidige debatter sendte Formannskapet ut et skriv med tittelen «En ny generasjon sendelag», som var ment som en tankevekker. I dette arbeids-

dokumentet ble det gjentatt at OSSEs feltkapasitet er stadig like aktuell sett på bakgrunn av at det hele tiden utvikles nye sikkerhetsrisikoer og -trusler. Det ble også skissert en rekke spørsmål som må underkastes grundigere vurdering.

Et annet aktuelt tema som må følges opp i 2003, gjelder OSSEs bidrag til fredsbevarende tiltak. Formannskapet så med glede på et forslag til beslutning på ministerrådsmøtet i Porto som forutsatte videre drøfting av OSSEs fredsbevarende rolle i 2003 med grunnlag i Helsingfordokumentet av 1992.

Rapport om det videre reformarbeidet i OSSE i 2002

Nedenfor presenteres det portugisiske formannskapets rapport om resultatene av reformarbeidet som har pågått i OSSE i 2002, i samsvar med mandatet fastsatt i nr. 5 i erklæringen fra ministermøtet i Bukarest i 2001.

I. Metoder og tilnærming

Metoder

Deltakerstatene var enige om å arbeide for reform innenfor rammen av arbeidsgruppen, som har kommet sammen med jevne mellomrom i løpet av året.

Samtidig besluttet det portugisiske formannskapet å opprette følgende fem arbeidsgrupper og spesialoppgaver innenfor rammen av den uformelle Komiteen for finansielle spørsmål (IFC):

- arbeidsgruppe for vedtekter for tjenestemenn
- arbeidsgruppe for finansreglement
- arbeidsgruppe for bidragsskalaer
- arbeidsgruppe for skisse til program for 2003 og programprosedyrer
- spesialoppgave innenfor ledelse.

Det ble sikret jevnlig utveksling av informasjon og godt samspill mellom arbeidsgruppen for reform i OSSE og de fem understrukturene av IFC.

Tilnærming

Deltakerstatene ble enige om en pragmatisk og trinnvis tilnærming til oppgaven, og å konsentrere seg om spørsmål det var tilnærmet enighet om foregående år.

Målet var å ankomme ministerrådsmøtet i Porto med en omfattende og konkret pakke med sikte på å effektivisere OSSEs arbeidsprosedyrer og

styrke Organisasjonens ledelse og dermed bedre effektiviteten i OSSE totalt.

På denne bakgrunn og etter omfattende samråd utarbeidet Formannskapet et arbeidsnotat med tittelen «Utvikle elementer for bedre ledelse av Organisasjonen».

Deltakerstatene ga aktivt tilbakemelding på det utsendte notatet og konsentrerte arbeidet innledningsvis om følgende sju emnegrupper, som inngikk i notatet:

- institusjoners og feltoperasjoners rapportering
- sekretariathjelp for Formannskapet, deltakerstatene, institusjoner og feltoperasjoner
- Formannskapet
- OSSEs representasjon utad – Plattform for kooperativ sikkerhet
- informasjon til offentligheten
- menneskelige ressurser
- budsjetter.

Formannskapet kunne også regne med sterk støtte fra deltakerstatenes delegasjoner og fra sekretariatet, som også sendte ut en rekke høyst aktuelle artikler.

II. Beslutninger som er vedtatt og godkjent

Den trinnvise og resultatorienterte tilnærmingen førte til at deltakerstatene kunne vedta flere beslutninger, som omtales nedenfor og der ordlyden er uthevet.

1. Bedre budsjettstyring i OSSE

Denne beslutningen ble vedtatt på forsterket råds-møte 28. juni 2002 (PC.DEC/486).

I beslutningen fastsettes det prinsipper for OSSEs budsjettstyring med utgangspunkt i at «det samlede budsjettet er et sentralt styringsverktøy for å kunne planlegge, gjennomføre og evaluere arbeidet i organisasjonen, dens institusjoner og feltoperasjoner».

Det legges særlig vekt på behovet for å «etablere en klar forbindelse mellom målene og de ressurser som kreves/avsettes for å kunne nå disse målene».

Samtidig som beslutningen minner om OSSE-rådets alminnelige budsjettansvar, blant annet for å fastsette politiske målsettinger, forutsetter det en rekke prosedyrer og retningslinjer som generalsekretæren i egenskap av «øverste administrative leder» og i samråd med OSSE-rådet skal følge, med henblikk på en «effektiv bruk av organisasjonens ressurser».

Det forventes at generalsekretæren «påser at programlederne utarbeider budsjettforslag på en åpen måte, til rett tid og i samsvar med faglige normer». Han «skal utarbeide et system som på en åpen og effektiv måte og til rett tid kan behandle tilbud og søknader om bidrag utenom budsjettet». Generalsekretæren plikter også «med jevne mellomrom å avlegge rapport for OSSE-rådet om spørsmål som angår budsjettstyringen, minst to ganger i året eller på anmodning fra OSSE-rådet».

2. OSSE-erklæringer og offentlig informasjon

Denne beslutningen ble vedtatt på forsterket råds-møte 28. juni 2002 (PC.DEC/485).

Samtidig som det understrekes at «effektiviteten i OSSE også avhenger av at offentligheten har kjennskap til organisasjonens arbeid», defineres det ibeslutningen visse nøkkelpinsipper «for å sikre at OSSEs politikk overfor offentligheten er konsekvent og sikrer innsyn».

I den forbindelse fastsettes det ibeslutningen at «offentlige uttalelser på vegne av OSSE i alminnelighet utstedes av formannskapet, generalsekretæren og disses bemyndigede offisielle representanter».

Det slås også fast at «Seksjon for presse og offentlig informasjon i OSSE-sekretariatet skal fungere som et kontaktpunkt for rettidig samordning av offentlige uttalelser utstedt av formannskapet, OSSEs institusjoner eller feltoperasjoner for å sikre at de er i samsvar med OSSE-standpunkter der det råder konsensus».

3. OSSE-formannskapets rolle

Denne beslutningen ble godkjent på forsterket rådsmøte 20. oktober 2002 (PC.DEC/499) og fremmet på ministerrådsmøtet i Porto til vedtakelse.

Beslutningen fastsetter «retningslinjer for formannskapets virksomhet». Formannskapets opp-treden skal være forenlig «med de standpunkter som alle deltakerstater er enige om», og ta hensyn til «hele spekteret av meninger blant deltakerstate-ne».

På dette grunnlag spesifiseres det i beslutningen en rekke oppgaver som formannskapet skal ha ansvar for, nærmere bestemt:

- «på vegne av Ministerrådet og OSSE-rådet (ha ansvar for) samordning av og konsultasjoner om aktuelle OSSE-saker»,
- «legge nødvendige utkast, rapporter og oversikter fram for OSSE-rådet» og «gi OSSE-rådet anbefalinger i konkrete spørsmål»,

- «oversende synspunkter og beslutninger fra toppmøter, Ministerrådet og OSSE-rådet til sekretariatet, institusjoner og feltoperasjoner, og om nødvendig gi dem råd og veiledning om deres virksomhet»,
- «ivareta sitt ansvar med hensyn til utnevnelser og oppdrag»,
- «ha ansvar for å representere OSSE utad» og utføre denne oppgaven i samråd med deltakerstatene og med bistand fra generalsekretæren, «som kan få delegert representasjonsoppgaver når det passer».

Beslutningen forutsetter videre at formannskapet under utføringen av sine oppgaver skal kunne be om hjelp og støtte fra:

- troikaen og generalsekretæren og i den forbindelse «ha støtte fra sekretariatet i form av eksperthjelp og rådgivning samt materiell, teknisk og annen støtte»,
- de personlige representantene, som kan oppnevnes av formannskapet etter at det «på forhånd har rådført seg med deltakerstatene gjennom Den forberedende komité», og som er gitt «et klart og presist mandat» om å håndtere «en krise- eller konfliktsituasjon eller for å sikre bedre samordning av deltakerstatenes innsats på bestemte områder».

4. Oppretting av IRMA-fondet

IRMA representerer den operasjonelle gjennomføringen av ledelsesprogrammet («Management Agenda») som ble vedtatt i Bukarest i 2001. Programmet skal sikre at OSSE utvikler, innfører og stadig forbedrer en modell for beste praksis innenfor ledelse og administrasjon. Det skal sørge for at OSSE får en profesjonell, kostnadseffektiv og budsjettbasert ledelsesstruktur som skal sikre at våroperasjonelle virksomhet i fremtiden gjennomføres på en mest mulig effektiv og åpen måte.

Denne beslutningen ble vedtatt av OSSE-rådet 25. juli 2002 (PC.DEC/493).

I henhold til beslutningen opprettes det et «eget fond for å utvikle og gjennomføre det foreslåtte systemet for forvaltning av integrerte ressurser (IRMA)».

I henhold til beslutningen «skal fondet omfatte et tidsrom på tre år til gjennomføring av prosjektet», og vil få tilført «EUR 6,9 millioner ... fra kontantoverskuddet i regnskapsåret 2000».

Beslutningen gir generalsekretæren i oppdrag å «administrere fondet i samsvar med artikkel VII i finansreglementet og (...) å avlegge rapport om

gjennomføringen av IRMA én gang i kvartalet eller hyppigere om nødvendig».

Beslutningen pålegger også den «uformelle Komiteen for finansielle spørsmål (IFC) å nedsette en arbeidsgruppe som, så lenge prosjektet varer, skal føre tilsyn med virksomheten innenfor rammen av IRMA-prosjektet og skal avlegge rapport for Det faste råd, gjennom IFC, om fremdriften i prosjektet, alt etter behov».

5. Bedre årsrapportering om OSSEs virksomhet

Denne beslutningen ble vedtatt på forsterket OSSE-rådsmøte 5. september 2002 (PC.DEC/495).

«Med sikte på å bedre mekanismene for den årlige rapporteringen om OSSEs virksomhet» fastsettes det i beslutningen at «generalsekretæren skal utarbeide én fullstendig årsrapport», som «skal omfatte en rapporteringsperiode på ett kalenderår», og som skal «legges fram for OSSE-rådet snarest mulig i første kvartal det påfølgende år».

III. Andre spørsmål som er tatt opp til drøfting eller er til behandling

Andre spørsmål og forslag vedrørende ledelsen av organisasjonen i sin alminnelighet er tatt opp til drøfting eller er for tiden til behandling i arbeidsgruppen for reform i OSSE innenfor rammen av den uformelle Komiteen for finansielle spørsmål og dennes understrukturer, og i Den forberedende komité, blant annet:

- nye vedtekter for tjenestemenn
- nytt finansreglement
- årsrapporten om OSSEs virksomhet
- sekretariatstøtte for Formannskapet
- forslag om å opprette en analytisk enhet innenfor Det konfliktforebyggende senter (CPC)
- utarbeiding av en håndbok for OSSEs sendlagsledere
- åpning av kontaktkontorer i OSSE.
